

Megbízó: Nagyréde Nagyközség Önkormányzata
3214 Nagyréde, Fő út 4.

Tervező: KASIB Mérnöki Manager Iroda Kft.
1191 Budapest, Ady Endre út 32-40.

Tsz.: 2277

KASIB

mérnöki
manager
iroda

NAGYRÉDE

**TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ
ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY**

7/2020. (IV. 09.) számú polgármesteri határozattal elfogadva

2020. április hó

ALÁÍRÓLAP

MEGBÍZÓ:

Nagyréde Nagyközség Önkormányzata
3214 Nagyréde, Fő út 4.
Képviseli: Siposné Fodor Judit polgármester

TERVEZŐ:

KASIB Mérnöki Manager Iroda Kft.
Cím: 1191 Budapest, Ady Endre út 32-40.
Képviseli: Juhász Sándor ügyvezető

IRÁNYÍTÓ TERVEZŐ:

Pintér Ferenc
okl. építésmérnök
településtervezési vezető tervező
területrendezési tervező
településrendezési szakértő
É 01-1719, TT/1 01-1719
TR 01-1719, SZTT 01-1719

TÁRSADALOM-GAZDASÁG-
TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS:

Surinya Dóra
geográfus

TÁJRENDEZÉS, ZÖLDFELÜLET,
KÖRNYEZETVÉDELME:

Koprda Ildikó
okl. táj- és kertépítésmérnök
K 01-5171, TK 01-5171, TR 01 5171

Veklyuk Vivien
tájrendező és kertépítő mérnök

KÖZLEKEDÉS:

KÖZLEKEDÉS Fővárosi Tervező Iroda Kft.
Rhorer Ádám
közlekedésmérnök
Tkö 01-3157

Orosz Ágnes
okl. építő mérnök
Tkö 01-2615

KÖZMŰVEK:

KÉSZ Közmű és Energetikai Tervező Kft.
1016 Budapest, Naphegy utca 26.

Hanczár Zsoltné
okl. gépészmérnök,
okl. városépítési szakmérnök
TE, TH, TV-01-2418

RÉGÉSZET:

Archeo-Art Bt.
Vágnér Zsolt
okleveles régész
osz: 459/2002

TARTALOMJEGYZÉK

TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ

BEVEZETÉS.....	6
MEGALAPOZÓ MUNKARÉSZEK ÖSSZEGZÉSE.....	7
1. A HATÁLYOS KONCEPCIÓ FŐ ELEMEI	7
2. HELYZETÉRTÉKELÉS	7
3. SWOT ANALÍZIS.....	22
TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ.....	33
1. JÖVŐKÉP.....	33
1.1. A település jövőképe a társadalmi, gazdasági, táji, természeti és épített környezetre vonatkozóan.....	33
1.2. A település jövőképe a térségi szerepére vonatkozóan.....	35
1.3. A településfejlesztés alapelveinek és fontosabb eszközeinek rögzítése.....	36
1.3.1. A településfejlesztési alapelvek.....	36
1.3.2. A településfejlesztés fontosabb eszközei.....	37
2. CÉLOK.....	38
2.1. A település átfogó fejlesztését szolgáló célok meghatározása.....	38
2.2. Részcélok és a beavatkozások területi egységeinek meghatározása.....	38
2.2.1. A jövőkép, a településfejlesztési elvek, az átfogó célok és a részcélok kapcsolata.....	61
2.2.2. A célokhoz kapcsolódó szakterületi fejlesztési-rendezési javaslatok.....	62
2.2.3. A fejlesztési célok értelmezése az egyes településrészekre.....	67
3. KIINDULÓ ADATOK A TOVÁBBI TERVEZÉSI FELADATOKHOZ.....	69
3.1. A stratégiához és a településrendezési eszközök készítéséhez szükséges társadalmi, gazdasági és környezeti adatok meghatározása.....	69
3.2. A meghatározott területigényes elemek alapján, javaslat a műszaki infrastruktúra fő elemeinek térbeli rendjére és a terület-felhasználásra irányuló településszerkezeti változtatásokra.....	72
3.3. Az örökségi értékek és a védettség bemutatása, javaslatok az örökség védelmére és az örökségi érték alapú, fenntartható fejlesztésére.....	72
4. A MEGVALÓSÍTÁS ESZKÖZEI ÉS AZOK NYOMONKÖVETÉSE.....	74
4.1. A koncepció megvalósítását szolgáló eszköz- és intézményrendszer.....	74
4.2. Javaslat a koncepció és a változások nyomon követésére, a felülvizsgálat rendjére.....	76

ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

1. VIZSGÁLAT.....	79
1.1. A település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok.....	79
1.2. A település, kialakulásának történeti leírása, tájtörténet.....	79
1.3. Tájhasználat.....	81
1.4. Településszerkezet történeti kialakulása, történeti településmag.....	81
1.5. Településszerkezet, településkarakter.....	82
1.6. Településrészek, telekszerkezet, beépítési mód.....	83
1.7. Védettségek.....	84
1.7.1. Régészet.....	84
1.7.2. Táj- és természetvédelem.....	85
1.7.3. Műemléki védelem.....	86
1.7.4. Helyi védelem.....	91
1.7.5. Helyi védelemre javasolt további épületek.....	91
1.8. Területhasználat és területi állapot a kulturális örökség összefüggésrendszerében.....	92
1.8.1. Régészeti lelőhelyek.....	92
1.8.2. Táj- és természetvédelem.....	92
1.8.3. Épített örökség védelme.....	92
2. VÁLTOZTATÁSI SZÁNDÉKOK.....	94
3. HATÁSELEMZÉS.....	100
3.1. Régészet.....	100
3.2. Településfejlesztési irányok várható hatása a táji, természeti értékekre.....	100
3.3. Településfejlesztési irányok várható hatása az épített örökségi értékekre.....	101
4. ÖSSZEFOGLALÓ.....	104
4.1. Régészet.....	104
4.2. Táj és természetvédelem.....	104
4.3. Épített örökségi értékek.....	104
5. NYILATKOZAT.....	106

BEVEZETÉS

Előzmények, a településfejlesztési koncepció készítésének folyamata

Nagyréde Nagyközség Önkormányzatának Képviselő-testülete 16/2017. (II.16.) határozatában döntött a hatályos településrendezési eszközök felülvizsgálatának szükségességéről.

Nagyréde új településfejlesztési koncepciójának (TFK), településszerkezeti tervének (TSZT) és helyi építési szabályzatának (HÉSZ) elkészítésével az önkormányzat a KASIB Mérnöki Manager Iroda Kft.-t. bízta meg.

2018. júliusában elkészült a Megalapozó vizsgálat Helyzetfeltáró, helyzetelemző és helyzetértékelő munkarésze. Ebben feldolgozásra kerültek az országos, megyei és a korábbi községi anyagok. Elkészültek a különböző szakági vizsgálatok a demográfia, a gazdaság, az önkormányzati gazdálkodás, az épített környezet, a táj-és környezetvédelem, az infrastruktúra, a közlekedés, stb. szakterületeken, továbbá javaslat született a község településrészi felosztására.

A megalapozó vizsgálat eredményeinek ismeretében a település vezetőivel, valamint a vezetők és civil, gazdasági szervezetek, illetve lakossági véleményformálók között lefolytatott beszélgetéseket, "együttgondolkozást" követően elkészült a fejlesztési irányok tervezete, amelyet az önkormányzat képviselő-testülete előzetesen megismert és a továbbtervezés alapjául alkalmasnak tartott.

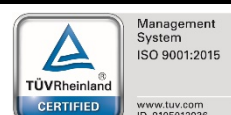
A jelen TFK dokumentum összefoglalja a Megalapozó vizsgálat helyzetfeltárás és a helyzetelemzés munkarészeinek következtetéseit, benne a problémákat és az értékeket, a településfejlesztést befolyásoló külső és belső tényezőket. Mindezt egy SWOT analízis bemutatása teszi képletszerűbbé, illetve szemléletesebbé.

A TFK "Jövőkép" c. fejezetét a község általános jövőképének megfogalmazása vezeti be, ezt az átfogó és a részcélok rendszerének bemutatása és kifejtése, majd a célrendszer egyes elemei közötti összefüggések taglalása követi. Végül a további tervezési feladatokhoz szükséges kiinduló adatok, illetőleg a megvalósítás eszközeire és azok nyomon követésére vonatkozó elképzelések következnek, tekintve, hogy Nagyréde település nem készít integrált településfejlesztési stratégiát.

A Kormány 2012-ben megalkotta a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendeletet, amelyben új elvárásokat, követelményeket támasztott a településfejlesztési dokumentumokkal és a településrendezési eszközökkel szemben, egy összefüggő folyamat egymásra épülő állomásaiként kezelve azokat.

A jelen településfejlesztési koncepció a 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet 2. melléklete alapján készült.

Jelen településfejlesztési koncepcióval egyidejűleg elkészült a település Örökségvédelmi hatástanulmánya, mely az azóta elkészült és 176/2017. (XII.12.) képviselő-testületi határozattal elfogadott Településképi arculati kézikönyv és a véleményezési szakaszban járó Településképi rendelet figyelembevételével került kidolgozásra.

MEGALAPOZÓ MUNKARÉSZEK ÖSSZEGZÉSE

1. A HATÁLYOS KONCEPCIÓ FŐ ELEMEI

Nagyréde nagyközségre vonatkozóan még nem készült Településfejlesztési Koncepció.

2. HELYZETÉRTÉKELÉS

Térségi kapcsolatok, településhálózati összefüggések

Nagyréde az Észak-magyarországi régióban, Heves megye dél-nyugati részén fekszik. A Gyöngyösi járáshoz tartozó település a megyeszékhelytől, Egertől mintegy 45 km-re, a fővárostól pedig körülbelül 70 km-re helyezkedik el. A Mátra-vidék délnyugati peremén elterülő község zsáktelepülés, tehát tulajdonképpen nincsen átmenő forgalma, Nagyrédét mégis viszonylag jó közlekedés földrajzi adottságok jellemzik. A község délkeleti határánál halad a 3 számú főút, amely nyugati irányban a fővárossal, keleti irányban pedig többek között a szomszédos járásközponttal, Gyöngyössel és Miskolccal biztosít közvetlen kapcsolatot. A településről a 3-as főúton keresztül 2 km-en belül elérhető az M3-as autópálya, amely bekapcsolja a községet az ország közlekedési vérkeringésébe. A tömegközlekedést nézve jóval kedvezőtlenebb a település helyzete, hiszen a vonatközlekedés legközelebb csak Gyöngyösön vehető igénybe, országos buszjárat pedig csak a község délkeleti szélén áll meg, távol a belterülettől. A környező településekkel való összeköttetést helyközi autóbuszjáratok biztosítják Nagyréde számára, melyek több ponton is megállnak a község területén.

Az országos és térségi tervekkel való összefüggések, településrendezési tervi előzmények

A község területét az Országos Területrendezési Terv (OTrT) 7 térségi övezete érinti, amelyek a következők: országos ökológiai hálózat övezete (3.01.), kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete (3.02.), jó termőhelyi adottságú szántóterület övezete (3.03.), kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete (3.04.), tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete (3.05.), világörökségi és világörökségi várományos terület övezete (3.06.), valamint országos vízminőség védelmi terület övezete (3.07.). A település hatályos Településszerkezeti Terve megfelel az OTrT területfelhasználási kategóriákra vonatkozó szabályainak.

Heves Megye Területrendezési Tervének (HMTrT) térségi övezetei közül az ökológiai folyosó övezete (3.1.), a kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete (3.3.), illetve az ásványi nyersanyagvagyon-terület övezete (3.9.) érinti a települést.

Nagyréde közigazgatási területe 8 településsel határos. A szomszédos települések közül egyedül a járásközpont, Gyöngyös Településszerkezeti Terve tartalmaz Nagyréde szempontjából releváns elemeket. Gyöngyösnek a község határához közel eső részén található egy ipari-mezőgazdasági gazdasági terület, melynek védőtávolsága kiterjed Nagyréde keleti szélére is, egy mintegy 190 hektár kiterjedésű területre.

Nagyréde hatályos Településszerkezeti Tervét (TSZT) a község önkormányzatának képviselő-testülete a 24/2008. (IV.24.) számú határozatával fogadta el, míg a hatályos Helyi Építési

Szabályzat az 5/2009. (III.04.) számú rendelettel lett jóváhagyva. A TSZT a településen a beépítésre szánt területeken belül lakóterületeket, vegyes területeket, gazdasági területeket, különleges területeket, illetve hálózati elemeket különböztet meg. Míg beépítésre nem szánt területekként mezőgazdasági rendeltetésű területek, erdőgazdasági rendeltetésű területek, vízgazdálkodási rendeltetésű területek, zöldterületek, különleges területek, valamint hálózati elemek szerepelnek a tervben. A hatályos TSZT több helyen és jelentős kiterjedésben jelöl belterületet növelő lakóterületet. Ezen területeknek azonban csak kis része kezdett el ténylegesen beépülni, míg a többi terület máig mezőgazdasági hasznosítás alatt áll. A TSZT tervlapon jelölt gazdasági területek tekintetében szintén elmondható, hogy nagyrésztük ez idáig nem került beépítésre. A különleges terület kategóriába sorolt területek esetében megállapítható, hogy a TSZT szerinti besorolás csak néhány esetben van összhangban a valós területhasználattal. A legtöbb különleges kategóriába sorolt terület még nem vagy már nem tölti be a TSZT szerinti funkcióját, köszönhetően annak, hogy a hatályos tervek megalkotása óta több különleges funkció is megszűnt a településen, illetve nem valósult meg jó néhány, az idegenforgalmi ágazat fellendülését célzó fejlesztés sem.

A hatályos HÉSZ a beépítésre szánt területeken belül az alábbi övezeteket különbözteti meg: kertvárosias lakóterületek, falusias lakóterületek, kisvárosi karakterrel rendelkező településközponti vegyes területek, kereskedelmi, ipari gazdasági területek, illetve különleges területek. Beépítésre nem szánt területekként a terv közlekedési területeket, zöldterületeket, erdőterületeket, mezőgazdasági területeket, illetve a vízgazdálkodási területek övezeteit különbözteti meg.

A település társadalma

Nagyréde lakónépessége 2017-ben 3 205 főt számlált. A Gyöngyösi járás települései között népességét tekintve az élmezőnyben, területét nézve a középmezőnyben helyezkedik el a község, míg népsűrűsége magasabb a járási átlagnál. A községben már 1970 után megindult a népesség csökkenése, majd ezt követően egymást váltották a növekedéssel és csökkenéssel záródó időszakok. Az utóbbi években stagnált, enyhén növekedett a népesség száma Nagyréden.

A korösszetételt tekintve elmondható, hogy az elmúlt időszakban jelentősen csökkent mind a gazdaságilag aktív korcsoport (18-59 évesek), mind pedig a fiatalok (0-17 évesek) aránya a településen, ezzel szemben meglehetősen nagyarányban növekedett a 60 év feletti aránya a községben. Az utóbbi időszakot szemlélve megállapítható, hogy Nagyréde korfája is a Magyarország, sőt majd egész Európa társadalmára jellemző elöregedés képét mutatja.

A népmozgalom alakulását nézve rögzíthető, hogy a településen az utóbbi másfél évtizedben rendre többen hunynak el, mint ahányan születnek, míg a községet elhagyók száma is permanensen meghaladja a betelepülők számát. Ezen folyamatoknak köszönhetően az utóbbi kb. másfél évtizedben évente átlagosan 19 fővel csökkent a község lélekszáma. Amennyiben a jelenlegi folyamatokban nem következik be jelentős változás, úgy a jövőben is Nagyréde népességszámának stagnálása, további enyhe csökkenése várható.

A település 1251 lakást számláló lakásállománya az utóbbi időszakban folyamatosan bővült, ugyanakkor a bővülés mértéke igen jelentősen csökkent az elmúlt években.

Nagyréde társadalmában nem figyelhető meg jelentős térbeli-társadalmi rétegződés, számottevő konfliktusok nem alakultak ki sem az „óslakosok” és a betelepülők, sem a kisebbséghez tartozók és a lakosság többi része között, sem pedig a községbeliek egyéb csoportjai között. A településen nincsen szegregátum és szegregációval veszélyeztetett terület sem.

A településen a népesség mindössze 1 %-a vallja magát valamely nemzetiségi, illetve etnikai kisebbség tagjának. A legnagyobb létszámmal a német kisebbség bír a községben. A vallási megoszlást tekintve elmondható, hogy a római katolikusok képviselik a legnépesebb csoportot a településen.

Nagyréde esetében számtalan olyan pozitív tényező említhető, amely a települési identitást erősíti. A község történelme igen régre nyúlik vissza, első írásos említése 1275-ben történik. A településen már nagyon korán jelentőssé vált a szőlőművelés és a bortermelés. Az itt élők mindennapjaival és a település nevével elválaszthatatlanul összeforrt a szőlő- és borkultúra, a termelő életforma, a paraszthyagományok. A 19. század második felétől megkezdődött a paraszti lét kötött formáinak fellazítása, ugyanakkor a népművészet (népzene, néptánc, kézművesség), a hagyományőrzés mindmáig kitüntetett szereppel bír Nagyréden. A település igen elismert népszokásairól, népdalairól, népviseletéről, illetve meglehetősen magas a községben az aktív hagyományőrző tevékenységet folytató szervezetek száma (pl. Nagyrédei Környezetvédők és Hagyományőrzők Egyesülete, Nagyrédei Asszonykórus, Virtus Kamara Táncgyűttes). A hagyományőrzés kiemelt helyszínei Nagyréden a Zsellérház, valamint a Bormúzeum. A községet ezen túlmenően is meglehetősen intenzív társadalmi, civil és kulturális élet jellemzi, melynek fontos színtere a Molnár József Művelődési Ház és a Községi Könyvtár. A település társadalmi életében kiemelt fontossággal bírnak a helyi rendezvények, programok (pl. Szüreti Vígasságok, Újbor Ünnepe), ezek esetében szintén fontos szerep jut a hagyományoknak, kiváltképp a szőlő- és borkultúrához kapcsolódóaknak. A közösségi programok fő helyszínéül a településen főként a Művelődési Ház körüli zöldterület és sportpálya, illetve a Rákóczi és a Zrínyi utca találkozásánál található zöldterület szolgál.

A település humán infrastruktúrája

A településen biztosított az alap egészségügyi, szociális, nevelési és oktatási ellátás, rendelkezésre áll kulturális és közigazgatási intézmény is. Azonban a község méretéből, alacsonyabb népességszámából is adódóan, a humán infrastruktúra intézményei helyben csak korlátozott számban és kapacitással állnak rendelkezésre a polgárok számára. A magasabb fokú közszolgáltatások igénybevételéhez a község lakóinak másik településre, elsősorban Gyöngyösre kell utazniuk. Ugyanakkor mindenképpen pozitívum egyrészt, hogy a közszolgáltatások széles körét kínáló Gyöngyös a község szomszédságában található, másrészt az utóbbi időszakban jelentős fejlesztések zajlottak a település közintézményeit érintően (pl. komplex egészségügyi központ kialakítása, Gondozási Központ létrehozása, az iskola felújítása), melyek számottevően emelték az ellátás színvonalát Nagyréden.

Az egészségügyi alapellátást a településen 2 háziorvosi, 1 védőnői és 1 fogászati körzet biztosítja. A háziorvosok vegyes körzetekben látják el a gyermekeket, illetve a felnőtteket. A lakosság 2015-től a komplex egészségügyi központban, az egészségházban veheti igénybe az egészségügyi közszolgáltatásokat. A szociális ellátást tekintve elmondható, hogy a gyermekjóléti és családsegítő feladatokat a községben a Kistérségi Humán Szolgáltató Központ (KHSZK) Család és Gyermekjóléti Szolgálat látja el, míg az idősek nappali ellátását, a házi segítségnyújtást, valamint a szociális étkeztetést a Gondozási Központ végzi. A 2016-ban megnyitott Gondozási Központ teljes egészében önkormányzati önerőből valósult meg. A község nevelési, oktatási közszolgáltatásainak keretében egy óvoda és egy általános iskola áll a gyermekek rendelkezésére. A Brezovay-kastélyban működő, 100 férőhelyes Kastély Óvodába jelenleg 91 gyermek jár. A

hatalmas kerttel és udvarral rendelkező intézmény területén családi bölcsőde is működik, amely 12 kisgyermek számára biztosít helyet. A településen egyelőre nincsen önálló bölcsőde. A község egyetlen oktatási intézménye a nyolc évfolyamos Szent Imre Általános Iskola, Könyvtár és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, ahol 203 gyermek végzi a tanulmányait. A természettudatos, környezetbarát szemléletű iskolában zenei oktatás is zajlik. Az intézményt színvonalas sportélet jellemzi, a gyermekek számára tornacsarnok, füves pálya és három pástos vívóterem is rendelkezésre áll. A község önkormányzatának közigazgatási feladatait a Nagyrédei Polgármesteri Hivatal látja el. A községben falugazdász és körzeti megbízott is tevékenykedik.

A hátrányos megkülönböztetés elkerülése és az esélyegyenlőség megteremtése érdekében a település önkormányzata is megalkotta a Helyi Esélyegyenlőségi Programot (HEP), amely a 2013-2018 közötti időszakra vonatkozik. A HEP beazonosítja a diszkriminációval leginkább érintett csoportok (mélyszegénységben élők és romák, gyermekek, nők, idősek, fogyatékkal élők) problémáit és rögzíti a fejlesztési lehetőségeket.

A település gazdasága

Nagyréde az ország legkevésbé fejlett területén, az Észak-magyarországi régióban található község, amely ugyanakkor sokkal inkább mutatja a megye gazdasági tengelyének (Hatvan-Gyöngyös-Eger) nagyobb fokú gazdasági fejlettségét, mint a Heves megye és főleg, mint az Észak-magyarországi régió legtöbb településére jellemző elmaradottságot. Ennek legfőbb okai a versenyképességet döntően befolyásoló tényezők (pl. az elérhetőség, a munkaerő képzettsége, az idegenforgalmi ágazat jelentősége) relatív kedvező helyzetében keresendők. A községnek meglehetősen jók a közlekedés földrajzi adottságai, a délkeleti határánál haladó 3 számú főúton rövid időn belül elérhető az M3-as autópálya. A munkaerő képzettséget vizsgálva megállapítható, hogy az utóbbi időszakban jelentősen javult a község 7 évesnél idősebb népességének képzettsége, ugyanakkor az még mindig jelentősen kedvezőtlenebb az országos mértéknél, hiszen a településen jóval nagyobb arányban képviseltetik magukat az alacsonyabb végzettséggel rendelkezők és jelentősen kisebb a magasabb fokú végzettséggel rendelkezők aránya. Az idegenforgalmi ágazatot szemlélve elmondható, hogy sem Nagyréde, sem a környezete nincs híján az idegenforgalmi szempontból kedvező adottságoknak (pl. változatos domborzati viszonyok, nagy múltra visszatekintő szőlő- és borkultúra, értékes épített környezet). Az adottságokban rejlő lehetőségek pedig nagyrészt kihasználásra is kerülnek a térségben, hiszen az idegenforgalmi ágazat megyei összehasonlításban fejlettséget mutat. Ugyanakkor a településben és környezetében is jóval több turisztikai potenciál van, mint amennyit az idegenforgalmi ágazat jelenleg kihasznál.

A mezőgazdaság, kiváltképp a szőlőtermesztés és a bortermelés már igen korán a település legmeghatározóbb gazdasági ágává vált. Az idők folyamán, a legtöbb magyar településsel ellentétben, a mezőgazdasági tevékenységet nem tudta igazán a háttérbe szorítani sem az ipar, sem pedig a szolgáltatási jellegű ágazatok. Ez főként a kiváló természetföldrajzi adottságoknak és a helyiek vállalkozó szellemének, illetve alkalmazkodóképességének köszönhető. Bár az országos viszonyokhoz hasonlóan Nagyrédén is a szolgáltatási szektor a legjelentősebb, a településen az országosnál sokkal nagyobb szerep jut a mezőgazdaságnak. 2016-ban 181 vállalkozás működött a községben, melyeknek 95 %-a 10 főnél kevesebb munkavállalót foglalkoztató mikro-vállalkozás. A legtöbb gazdasági szervezet a Kereskedelem, gépjárműjavítás területén működik a településen, de jelentős a Feldolgozóipar, valamint a Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység

nemzetgazdasági ág is. Az utóbbi nagyjából másfél évtizedben, a régiót kivéve, minden térségi szinten növekedett a működő vállalkozások száma, ráadásul Nagyréden a mikro-és kisvállalkozások mellett a középvállalkozások száma is emelkedést mutatott. A vállalkozássűrűséget tekintve elmondható, hogy kedvező pozícióban van mind a Gyöngyösi járás a megyén belül (1000 főre 56 működő vállalkozás jut), mind pedig Nagyréde a járási települések mezőnyében (55 működő vállalkozás/1000 fő). A megyén belül tehát a Gyöngyösi járás és Nagyréde is számottevő gazdasági erőt képvisel.

Bár a járásban Nagyréden működik a harmadik legtöbb vállalkozás, az utóbbi időszakban mégis jelentősen növekedett a községben az ingázás mértéke. A település foglalkoztatottjainak majdnem kétharmada másik településre (főleg Gyöngyösre) jár dolgozni. A munkanélküliséget tekintve elmondható, hogy az utóbbi időszakban összességében csökken a munkanélküliek száma a községben, ráadásul a település munkanélküliségi rátája alacsonyabb az országos, a régiós, a megyei és a járási értéknél is. Nagyréde jelenleg meglehetősen kedvező foglalkoztatási helyzetben van.

A fentieket figyelembe véve a gazdaságfejlesztés kiemelt eszköze a település versenyképességének további javítása, amely egyebek között a képzettségi helyzet javításával, a helyi vállalkozások támogatásával, a gazdasági szervezetek letelepedésének ösztönzésével, infrastrukturális fejlesztésekkel, illetve a turisztikai adottságok kiaknázásával érhető el. A fejlesztésekhez szükséges források előteremtése, a község vállalkozásai számára is, leginkább a pályázatokon való aktív és sikeres részvétellel lehetséges. A 2007-2013-as EU-s programozási időszakban a településen működő vállalkozások, illetve magánszemélyek 7 pályázatot nyertek meg, melyeknek köszönhetően összesen majdnem 300 millió Ft-ból valósíthattak meg többek között telephelyfejlesztést, technológiai fejlesztést. A jelenlegi, 2014-2020-as uniós programozási időszakban a községbeli vállalkozásoknak és magánszemélyeknek máris jóval több pályázatot (2019 májusáig 40 sikeres pályázat) és ezekkel összesen majdnem 380 millió Ft-os támogatást sikerült megnyerni, melyből főként mezőgazdasági tevékenységhez kötődő fejlesztéseket finanszírozhatnak.

Az önkormányzat tevékenysége

Az önkormányzatnak az utóbbi időszakban rendre sikerült pozitív mérleggel zárnia az évet, pénzügyi helyzete stabil, ráadásul számottevő költségvetési többletet tudott elérni. A költségvetés helyi adókból befolyt bevétele növekszik, míg beruházásokra, fejlesztésekre minden esztendőben igen jelentős összeget költ az önkormányzat, ami ugyan megterheli a költségvetést, ugyanakkor azt jelzi, hogy folyamatosan zajlanak a fejlesztések a községben.

Az önkormányzat vagyongazdálkodási politikájának lényeges eleme a saját bevételek növelése és a pályázati források minél jelentősebb mértékű bevonása, a társadalmi igazságosság eszméjén alapuló helyi adórendszer működtetése, az adózási morál növelése, az adókielégesség csökkentése, valamint a helyi vállalkozások versenyképességének javítása érdekében az iparűzési adó mértékének kedvező szinten tartása.

Nagyréden a településfejlesztés általános irányvonalainak meghatározása a képviselő-testület dolga, míg a településfejlesztéssel kapcsolatos feladatokat a Pénzügyi- Ellenőrző Bizottság végzi. A településfejlesztés legfontosabb dokumentuma jelenleg a község 2014-2019 közötti időszakra vonatkozó gazdasági programja. A dokumentumban rögzített településfejlesztési elképzelések alapján az önkormányzat azokat a településfejlesztési elképzeléseket helyezi előtérbe, amelyek

alapvető településüzemeltetési feladatokhoz kapcsolódó problémákat oldanak meg, és növelik a községben az infrastrukturális ellátás, illetve a közszolgáltatások színvonalát. Elsődleges településfejlesztési cél többek között az önkormányzati intézmények energetikai fejlesztése, a zöldterületek fejlesztése, valamint a helyi társadalom további erősítése. A fejlesztések megvalósulásával kapcsolatban elmondható, hogy a fejlesztési projekteknél a saját források mellett különösen nagy szereppel bírnak a külső (hazai és főleg uniós) támogatások. A 2007-2013-as EU-s programozási ciklusban az önkormányzatnak 11 alkalommal sikerült pályázatot nyernie, míg további 3 alkalommal, bár nem az önkormányzat pályázott, községi intézményt érintett a fejlesztés. A több mint 460 millió Ft-os uniós támogatásból az önkormányzat többek között szemléletformálást vagy új nevelési, oktatási rendszert támogató, illetve középületek energetikai megújítását, egészségügyi fejlesztést célzó projekteket valósíthatott meg. A jelenlegi, 2014-2020-as uniós finanszírozási időszakban, 2019 májusáig 6 pályázatot sikerült elnyernie a község önkormányzatának, összesen több mint 310 milliós támogatással. Ezek közül kiemelkednek a „Fiatalok helyben tartásának támogatása Nagyréden”, „A Fáy kastély turisztikai fejlesztése Nagyréden”, valamint a „Kerékpáros közlekedés fejlesztése Nagyréden” elnevezésű pályázatok. Az utóbbi időszak jelentős településfejlesztési eredményeiként kell megemlíteni a részben vagy teljes egészében saját forrásból megvalósuló fejlesztéseket, többek között a Gondozási Központ létrehozását, a háropáastos vívóterem kialakítását, illetve a közlekedési területek fejlesztését.

Az önkormányzat gazdaságfejlesztési tevékenységét tekintve szintén kiemelkedően fontos a település gazdasági programja. A dokumentum fontos gazdaságfejlesztési célként rögzíti többek között a turisztikai lehetőségek fejlesztését, az ipari terület fejlesztését, a gazdaság szereplőinek segítségét, valamint az új vállalkozások elindításának, letelepedésének megkönnyítését. Az önkormányzat az újabb betelepülni szándékozó vállalkozásokkal zajló folyamatos háttértárgyalások mellett régóta lobbizik az ipari park cím elnyeréséért is. Míg a 2007-2013-as uniós ciklusban megnyert önkormányzati pályázatok nem a gazdaságfejlesztést szolgálták, a 2014-2020 közötti uniós időszakban már 3 olyan sikeres pályázatot is elkönnyvelhetett az önkormányzat, amely közvetlen vagy közvetett módon hozzájárulhat a település gazdaságának fejlődéséhez. Ilyen projektek a „Fáy kastély turisztikai fejlesztése Nagyréden”, a „Fiatalok helyben tartásának támogatása Nagyréden”, valamint a „Helyi termelői piac létesítése Nagyréden” elnevezésű pályázatok.

Az önkormányzat felel a településen a legtöbb közintézmény fenntartásáért. Önkormányzati fenntartás alatt üzemel a Kastély Óvoda (valamint az óvoda területén működő családi bölcsőde), a Molnár József Művelődési Ház, a Községi Könyvtár, a Gondozási Központ, illetve vállalkozási szerződés formájában az orvosi rendelők és a védőnői szolgálat. A gyermekjóléti és családsegítő feladatok ellátását az önkormányzat társulás formájában biztosítja. A településüzemeltetési feladatok ellátásához a saját tevékenységét kiegészítendő az önkormányzat több szolgáltatót is bevon, illetve jelentős szerepet vállalnak a közfoglalkoztatási programokban résztvevők is.

Tájhasználat, tájszerkezet

Nagyréde változatos táji-, természeti adottságokkal rendelkezik. A hagyományos tájhasználatból fakadóan mezőgazdasági területek foglalják el a külterületek legnagyobb részét, 75 %-át. Ezen belül a szántók aránya kimagasló, a külterületek tekintetében 50 %. A jó minőségű szántóföldek művelés alatt állnak, jellemzőek a nagyüzemi művelés formái.

A művelt mezőgazdasági területek hegemoniáját patakvölgyeket kísérő gyepek törik meg, melyek kiterjedése összességében nem éri el a 6 %-os arányt sem.

A gyepterületek rovására kerültek kijelölésre a hatályos településrendezési eszközökben a Különleges területek, melyek jelenleg beépítetlen, különleges funkciók befogadására alkalmas területek. Ezeknek egy része érinti az ökológiai folyosó területét, ugyanakkor, a szabályozási terv szerint beépítésre szánt területek, mely konfliktust jelenthet.

A mezőgazdasági területek közül a szőlők, gyümölcsösök részaránya kimagasló a településen, a külterület több mint 20 %-a szőlőterület, a gyümölcsösök aránya több mint 4,3 %.

A szántóföldi művelés területeinek nagy része Má-I jelű intenzív használatú általános mezőgazdasági terület (szántó) területfelhasználásba sorolt. Ezenkívül övezeti szinten megkülönböztetésre került az Má-Iö övezet, mely az Országos Ökológiai Hálózat mezőgazdasági területeket érintő területeinek övezete.

Az Má-E extenzív használatú általános mezőgazdasági területet területfelhasználásba a rétek, legelők területei tartoznak. Az övezeten belül szintén megkülönböztetésre került az Má-Eö jelű övezet. A nagyüzemi szőlőültetvények Mk-szö területfelhasználású területek a hatályos településrendezési tervekben.

A gyümölcsös területek részben Mk részben Má1 területfelhasználásba soroltak. Az Mk jelű kertés mezőgazdasági területfelhasználás kijelölése nem teljesen következetes, ide kerültek besorolásra szőlőterületek, nagyüzemi gyümölcsös területek és szántók is.

A hatályos településrendezési tervekben kialakított, differenciált területfelhasználási és övezeti rendszer, mely megkülönbözteti a védendőbb területhasználatokat, az ökológiai szempontból érzékenyebb területeket a nagyüzemi szántóföldi művelés és a szőlőültetvények területétől kedvező. A differenciált területfelhasználási rendszer a továbbiakban is fenntartandó, azonban némiképp korrekcióra szorul.

A település erdőszültsége alacsony 8,2 % körüli. Nagyrédén a dűlőutakat kísérő fasorok, véderdő fásítások, továbbá a patak völgyeket kísérő erdőszávok jellemzőek. A hatályos településszerkezeti terv a kijelölt erdőterületeket védelmi rendeltetésű erdő területfelhasználásba sorolta, melynek következtében az erdészeti kataszter szerinti elsődleges rendeltetéssel nincs összhangban.

A kivett területek aránya a külterületre vetítve 10,3 %, melyből az utak aránya magas, több mint felét teszi ki. A települést átszelő Rédei-Nagy patak és mellékágai, valamint a hozzátartozó árkok, csatornák, kutak és víztározók, a TSZT-n vízgazdálkodási területbe soroltak, összterületük aránya meghaladja a 15 %-ot.

Ezenfelül kivettként szerepel az Atkári út keleti oldalán a Szőlőskert Rt. szennyvízelhelyező területe, továbbá két bányaterület, melyek a TSZT-n Kb és Gksz területfelhasználásba soroltak.

Nagyréde gazdasági területei külterület 8 %-át teszik ki, a TSZT-n jellemzően Gip és Gksz területfelhasználásba sorolt területek. Ezek a Jász-Plasztik Kft. műanyag-feldolgozó üzeméi, a Nagyrédei borászat, továbbá a Jász-Tész Kft. Hűtőházának és feldolgozó üzemének területei.

Ezen intenzívebb beépítettségű jellemzően gazdasági területbe sorolt telephelyeken, üzemeken kívül a külterületi mezőgazdasági területeken elvétve találkozhatunk beépítésekkel. A tanyák és a hozzájuk tartozó udvarok aránya a külterületre vetítve csupán elhanyagolható.

Nemzeti és nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló vagy védelemre tervezett területek nem találhatóak a településen. Ugyanakkor a község jelentős természeti értéke a Mátrában eredő Rédei Nagy-patak. A patak völgyek és a vízfolyást kísérő galérianövényzet, valamint a település

nyugati oldalán található véderdősáv ökológiai folyosóként vannak számon tartva, így a Nemzeti Ökológiai Hálózat részét képezik a Nagyrédei Horgásztóval (víztározó) és a Kis-tóval együtt.

A Nagyréde településképét meghatározó beépítetlen mezőgazdasági táj, a dombok és völgyek váltakozása, a Mátra vonulatának látképe, az emberi tevékenység nyomán kialakult szőlősorok, szántók, véderdősávok mozaikossága, sajátos jelleget kölcsönöznek a településnek, emiatt tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület.

A vizsgálatok során Nagyréde külterületének földhivatali nyilvántartás szerinti művelési ágai, továbbá valós tájhasználat is elemzésre került. A földhivatali nyilvántartásban szereplő adatoktól eltérő területhasználat a településen kevésbé jellemző, valamint a művelési ágtól eltérő intenzívebb területhasználat beszántások, beépítések aránya is elenyésző. A parlagon maradt szántóterületek beerdősülési, begyepesedési folyamatai sem jellemzőek, ezzel szemben a volt bányaterületeken erdősülés és cserjésedés folyamata figyelhető meg, mely azonban kedvező irányú folyamat.

A település tájszerkezetében a hagyományos tájhasználati formák és ezzel összefüggésben a természeti értékek megőrzése kiemelt feladat, melyet a településrendezés eszközeivel is biztosítani kell. A mezőgazdasági területek továbbra is megőrzendők, a helyi gazdaság szerkezetében a jó minőségű termőterületek védendők, a vízfolyásokat kísérő természetközeli területek, erdők és a sajátos értéket képviselő víztározók (horgásztavak) rendszere fenntartandó. Nagyréde mezőgazdasági területein a beépítetlenség a továbbiakban is megőrzendő. Nagyréde tájképi és ökológiai szempontból is értékes területeinek védelmét szintén biztosítani szükséges, az ökológia szempontból értékes területek esetén a természetvédelemnek alárendelt tájhasználat, és a településrendezési eszközökben ennek megfeleltetett területhasználat és övezeti rendszer kialakításával.

Zöldfelületi rendszer

A település zöldfelületi rendszerének elemzéséből kitűnik, hogy Nagyréde zöldfelületi ellátottsága a tényleges használati értékkel rendelkező zöldterületeket tekintve kielégítő. A kijelölt zöldterületek közül tényleges közparki funkcióval, így használati értékkel 3 db terület bír, az Erzsébet tér, valamint a Zrínyi utca – József Attila utca kereszteződésénél, és a Fő út – Arany János út kereszteződésénél kialakított játszóterek.

Azonban a településrendezési szinten kijelölt zöldterületek többségén jelenleg még nem történt zöldterületi fejlesztés, bár ezeknek a területeknek a zöldfelületei megfelelően karbantartottak, közparki funkcióval nem rendelkeznek. A patak menti zöldsávok zöldövezetként való kijelölése és jövőbeni fejlesztése jó elgondolás, ugyanakkor a területek kiépítése jelenleg még nem lehetséges. A ténylegesen kiépült, funkcióval rendelkező zöldterületek mellett a parkosított területek arányát további három kiépített zöldfelület növeli, a Rákóczi úti és az Óvoda utcai játszótér, továbbá a Horváth Laura emlékpark. Ezek a területek azonban a hatályos településrendezési eszközökben nem zöldterületi kategóriában szerepelnek, Köu övezetbe soroltak.

A település intézményeinek kertjei (temetőkert, sportpályák) és az intézményi zöldfelületek (templomkert, iskolakert) ápoltak, gondozásuk folyamatos, így növényállományuk állapota jónak mondható.

Nagyréde különleges területei a hatályos építési szabályzat szerint és funkciójukat tekintve is elkülönülnek a korábban említett meghatározó zöldterületektől. Ezek a jelenleg beépítetlen, különleges funkciók befogadására alkalmas magántulajdonú területek beépítetlensége és növényállománya hozzájárul a település kondicionáló felületeinek növeléséhez.

Összességében elmondható, hogy a kijelölt zöldterületek mennyisége megfelelő a településen, ugyanakkor kevés a kiépített, tényleges funkcióval rendelkező közpark. A település zöldfelületi ellátottsága a kijelölt, jelenleg használati értékkel nem bíró, szabad zöldterületek, valamint sport- és rekreációs területek komplex, a társadalmi igények mellett a természeti adottságokat is figyelembe vevő fejlesztésekkel javítható.

Belterületi területhasználat

A községben biztosított az alap egészségügyi, szociális, nevelési és oktatási ellátás, illetve rendelkezésre állnak kulturális intézmények. Ugyanakkor a magasabb fokú közszolgáltatásokat a község lakóinak másik településen, elsősorban Gyöngyösön kell igénybe venniük. Nagyredét a legszorosabb kapcsolat tehát a szomszédos járasközpont, Gyöngyöshöz fűzi, ebben a városban dolgozik a községbeli ingázók nagy része is.

Nagyréde fő tengelyét a Rákóczi Ferenc út- Fő út- Szabadság út vonala adja, de jelentős szerkezeti elemek a főúttal közvetlen kapcsolatot biztosító Atkári út, a gyűjtőpontként működő Erzsébet tér, valamint a Rédei- Nagy patak ágai. A település belterületének nagy része, 65 %-a lakóterület. A belterület súlypontjában a község településközponti vegyes területe áll, amely a lakófunkció mellett Nagyréde legtöbb intézményének is helyet ad. A település központját legtöbb oldalán, a belterület legjelentősebb részét adó falusias lakóterületek övezik, míg a településközponti és falusias területek közé sok helyen, a szintén jelentős kiterjedésű kertvárosias területek ékelődnek. A település gazdasági területeinek nagy része a belterületen kívül, attól délre található. Különleges besorolású terület a község belterületén a temető, az iskolához tartozó sportpálya, a település egyedi értékét képviselő pincék területe, az egykori Szőlőskert Rt. igazgatási központja, valamint az Alsórét utcánál lévő szabadidő, illetve szociális, egészségügyi célú terület. Az igazgatási központ sokáig kihasználatlan területe hamarosan megújul, míg a szabadidő és a szociális, egészségügyi célú terület mezőgazdasági hasznosítás alatt áll. A beépítésre nem szánt területek legjelentősebb képviselői a belterületen az elszórtan elhelyezkedő zöldterületek, melyek főként közparkként, díszparkként, illetve pihenő- és játszóparkként funkcionálnak.

A településen nem található klasszikus értelemben vett barnamezős terület és nem lehet lehatárolni összefüggően szlömösödött, degradálódott területet sem. Ugyanakkor külön megemlíthető a Kossuth Lajos utca és a patak között található, lakóterületbe ékelődő egykori kazángyártó üzem, amelynek épületei jellemzően leromlott állapotúak.

A belterületen 1 791 db ingatlan található, az átlagos telekméret 1 470 m² körüli, míg a telkek beépítettsége átlagosan 11 %-os. Az ingatlanok 22 %-a beépítetlen. A belterületi telkek 87 %-a magántulajdonban van. 161 db ingatlan önkormányzati tulajdonú, melyek legtöbbször közlekedési célú terület.

Nagyréde belterületén és zártkerti területén alapvetően négy különböző karakterű terület határolható le, melyek telekmorfológiájukat és beépítési jellemzőiket tekintve jellemzően eltérnek egymástól. A település legkorábban kialakult részét, történeti településmagját a szabálytalan alakú, változatos méretű telkek és telektömbök, szabálytalan úthálózat jellemzik. A **településközponti területeken** a telkek 24 %-a nem éri el az előírt minimum méretet, míg az ingatlanok 13 %-a túlépített. A községnek ezen a területén található a legtöbb olyan ingatlan, amely jelenlegi paramétereinek alapján (telekméret, beépítettség mértéke) nem felel meg a hatályos előírásoknak. A településközpont, koncentrikusan kapcsolódnak a legdominánsabb **falusias**

területek, melyek jellemzően szabályosabb, egységesebb méretű, szalagszerű telekállománnyal és tervezett úthálózattal rendelkeznek. A falusias területeken a telkeknek csupán a 11 %-a nem éri el az előírt minimum telekméretet, és mindössze 3 %-a az, amely túlépített. Sok helyen a településközponti és falusias területek közé ékelődnek a településen a **kertvárosias területek**, melyeket többségében szabályos alakú, vegyes méretű telekállomány és tervezett, derékszögű úthálózat jellemez. A kertvárosias területeken az ingatlanoknak a 14 %-a nem éri el az előírt minimum méretet és a telkeknek mindössze 3 %-a túlépített. A település különleges elemét képezi a **pincék területe**, melynek telkei alakjukat és méretüket tekintve is jelentősen különböznek egymástól. Míg a belterületen található telekállomány jellemzően szabálytalan, keskeny szalagszerű és felaprózott, addig a zártkerti pincék telkei egységesen szabályos alakúak és jóval nagyobb kiterjedésűek.

Épületállomány

A község belterületén összesen 2741 db épület található, melyek 47 %-a lakóépület. A melléképületeket figyelmen kívül hagyva az épületek 90 %-a közepes, 8 %-a pedig jó állagú, és mindössze 2 % a rossz állapotú épületek aránya. A lakóházak néhány kivételtől eltekintve (7db többlakásos lakóépület) egyalakúak. A belterületi épületek legnagyobb része melléképület, ezek között jelentős a mezőgazdasági tevékenységekhez kötődő melléképületek száma.

A kereskedelmi, szolgáltatási, illetve vendéglátási funkciójú épületek nagy része a település központjában, a Fő úton, illetve az Erzsébet tér környékén találhatóak. A község közintézményei szintén viszonylag koncentráltan, a település központjában helyezkednek el. A Fő úton található a Polgármesteri Hivatal, a Szent Imre Általános Iskola, Könyvtár és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, a Molnár József Művelődési Ház, illetve az egészségügyi központ. Az Óvoda utcában működik a Kastély Óvoda, míg a Gondozási Központ az Atkári úton, a római katolikus templom, illetve a plébánia pedig a Virág utcában található. A Zsellérház az Erzsébet téren, a Bormúzeum pedig az Atkári úton működik.

A település belterületén a legdominánsabb beépítési mód az oldalhatáron álló falusias beépítés. Néhány szabadon álló beépítéssel rendelkező ingatlantól eltekintve kizárólag ez a beépítési mód jellemzi a település belterületét. A beépítési magasság viszonylag egyenletes a községben, a földszintes családi házak túlsúlya a jellemző (63 %). Ugyanakkor az alapvetően falusias karakterű településen meglehetősen nagy a földszintesnél magasabb épületek száma. Vannak a községben olyan utcák, illetve utcaszakaszok, ahol kizárólag földszint+tetőteres, illetve földszint+emeletes épületek találhatóak, melyek egyenletes magasságukkal egységes utcaképet teremtenek. A legmagasabb lakóépületek a földszinttel együtt háromemeletesek, az épületállomány kb. 3 %-a alapincézett.

A tetőidomokat tekintve a magastetős kialakítás a jellemző a településen. A tetőidomok általában az utcára merőleges gerincűek, illetve az utca felől kontyoltak, de jelentős az utcával párhuzamos gerincű épületek száma is településen. A községben is megjelentek az alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező mediterrán-jellegű épületek, ezek főként a belterület szélén találhatóak.

Az épített környezet értékei, problémái

Nagyréde számos egyedi értéket tudhat a magáénak, amelyek mind hozzájárulnak a község karakterességéhez. A település változatos természeti adottságainak, domborzati viszonyainak köszönhetően Nagyréde magasabb pontjairól kiváló kilátás nyílik a Mátra vonulataira vagy a

település központjára, a Szent Imre templomra és környezetére. A község alacsonyabb részein sétálva ugyanakkor megfelelő rálátás nyílik a Pincesor utcában álló borospincék és prэшázak sorára, melyek a település egyik legjelentősebb értékét képviselik.

A település karakterében a falusias elemek a legdominánsabbak, amelyek között számos egyedi érték található. A falusias területekhez kapcsolódik az az egyedi tömegformálás, mely szerint egy telken belül a főépülethez, azzal párhuzamosan, egy olyan kisebb épület kapcsolódik, amely formájában, anyag és színvilágában is illeszkedik a főépülethez. Ugyancsak a falusias területekhez kötődnek a tornácós épületek, amelyek igen gazdag és változatos képet mutatnak. A település hagyományos építészetének további jellegzetes, karakteres elemei az épületek oromfalának fabetétes kialakítása, valamint a jó néhány lakóépület tetején fellelhető oromkereszt. A településen elszórtan több helyen közterületi kőkeresztek is találhatóak, melyek állapota és környezete kifejezetten jó, rendezett.

A falusias karakter mellett a kertvárosi jegyek is markánsan megjelennek Nagyréden. A község legkésőbb kialakult, kertvárosias területein az 50-es, 60-as évek sátoztetős kockaházai keverednek az utóbbi időszakban épült mediterrán jellegű épületekkel. Ezeken a területeken jellemzően jóval nagyobb méretű tömegek fordulnak elő, mint a falusias területeken, ugyanakkor az épületek egységes kialakítása és magassága a település több pontján is harmonikus, egységes utcaképet eredményez.

A helyi, egyedi arculatot biztosító építészeti jellemzőkkel, a műemlékekkel, illetve a helyi védelem elemeivel (településszerkezeti védett terület, utcaképi védelem, helyi védett pincék együttese, illetve a helyi egyedi védelem alatt álló épületek) részletesen foglalkozik a község 176/2017. (XII.12.) számú önkormányzati határozatával elfogadott *Településképi Arculati Kézikönyve (TAK)*. A Heves Megyei Kormányhivatal Egri Járási Hivatala Hatósági Főosztály Építésügyi és Örökségvédelmi Osztály 2019. októberi adatszolgáltatása alapján Nagyréde területén két nyilvántartott régészeti lelőhely található (Öreg-hegy 1 és Öreg-hegy 2), mindkettő a belterületétől délre, szőlőterületen fekszik.

Nagyréde épített környezete, számos értéke mellett természetesen problémákat is hordoz. A belterületi ingatlanok egy része nem felel meg a hatályos Helyi Építési Szabályzat által előírt paramétereknek. A telekállomány 12 %-a az előírt minimumnál kisebb mérettel rendelkezik, míg az ingatlanok 4 %-a meghaladja a megengedett legnagyobb beépítettség mértékét, tehát túlépített. A fenti problémákkal érintett telkek aránya a településközponti vegyes területeken a legmagasabb.

Ugyancsak problémaforrást jelenthet, hogy bár a gazdasági telephelyek nagy része a lakóterülettől délre, attól egyértelműen elkülönülve végzi tevékenységét, vannak a község belterületén olyan telephelyek, melyek a lakóterületekbe ékelődnek. Ilyen gazdasági telephely található a Kossuth Lajos utca, a József Attila utca, illetve a patak által közrezárt területen, valamint a Szabadság úton.

A község belterületén akadnak olyan nagyterjedésű területek is, amelyek a bennük rejlő lehetőségek ellenére, jelenleg teljesen kihasználatlanok. Egyrészt kihasználatlanul áll a Pincesor utca végénél található ingatlan, amely korábban népszerű vendéglátóhelyként működött. Sokáig szintén kihasználatlan volt a valamikori „Szőlőskert” Rt. igazgatási központjaként működő terület és épületegyüttese a Gyöngyösi úton, de a közeljövőben új funkcióval megújul a terület és az épületegyüttes is (szemklinika, illetve „mintagazdaság”). Nincsen ugyanakkor funkciója a Virág utca végénél található nagy zöldterületnek, amely régóta üresen áll. Az említett ingatlanok számos

lehetőséget rejtenek magukban, esetleges fejlesztésükkel, új funkcióval (pl. idegenforgalmi hasznosítás) mindenképpen hozzájárulhatnak a község társadalmi és gazdasági gyarapodásához.

Ugyancsak negatívumként kell megemlíteni, hogy a község hatályos tervei több helyen is jelölnek a meglévő belterületi úthálózatához kapcsolódó új utcaszakaszokat, amelyek a nagy tömbök feltárását, az úthálózat fejlesztését célozzák. Ilyen új szakaszok kerültek feltüntetésre a Mikszáth Kálmán, a Jókai Mór, valamint a Petőfi Sándor utcához kapcsolódóan. A hatályos tervek elkészülte óta eltelt időszakban azonban egyik utca sem került meghosszabbításra, az új utcaszakaszok számára kijelölt területek továbbra is többségében lakókertekként funkcionálnak.

Közlekedés

A település az országos gyorsforgalmi és főúthálózatról jól elérhető. Az M3 autópálya távolsága csak 2 km, a 3. számú főút M3 és Gyöngyös közötti szakasza Nagyréde DK-i határán húzódik. A községnek a szomszédos települések közül közvetlen kapcsolata csak Gyöngyös és Atkár felé van, észak és nyugat felé nincs kiépített közút, Gyöngyöstarján, Gyöngyöspata, Szűcsi, Hort, Ecséd csak a 3. számú főúthoz kapcsolódó mellékutakon érhető el. A településnek nincs vasúti kapcsolata, a vasútnak Gyöngyösön van a legközelebbi állomása. A közösségi közlekedést a KMKK helyközi járatai bonyolítják le, elsősorban Gyöngyös felé jelentős az utasforgalom.

A 3. számú főútnak a települést érintő szakasza 2x2 forgalmi sáv, külterületi jellegű, a belterület megközelítését 2 csomópont biztosítja. Forgalma az érintett szakaszon 9041 Ej/nap. A 24139 jelű bekötő út a 3. számú főúttól a település központjáig bonyolítja le a forgalmat. A főúthoz csatlakozó szakasza külterületi jellegű, belterületi szakasza a Hunyadi út – Szabadság út vonala. Forgalma 2270 Ej/nap.

A 3. számú főút felől a megközelítést biztosító déli kapcsolat az Atkári út, a főúthoz csatlakozó szakasza külterületi jellegű. A település központjában a 24139 j. utat és az Atkári utat a Fő út köti össze. A központból sugárirányban kiinduló gyűjtő utak: nyugat felé a Rákóczi Ferenc út, ÉNY felé a Patai út – József Attila út, ÉK felé a Virág út – Tarjáni út. A 3. számú főúthoz vezető utakat a belterület déli határán a Haladás út köti össze.

A település utasforgalmát elsősorban Gyöngyös felé a KMKK 3674 számú helyközi járata bonyolítja le, naponta 12-szer közlekedik. A településen 5 megállója van: 3. számú főúti elágazás, Újtelep, autóbusz-váróterem., Brezovay kastély, Rákóczi út. A települést a 3652 számú Gyöngyössolymos – Gyöngyös – Nagyréde – Hatvan járat is érinti.

A településen kiépített kerékpáros infrastruktúra jelenleg nincs, a kis forgalmú utakon bonyolódik le a kerékpáros forgalom. A belterületi utakon általában egyoldali járda biztosítja a gyalogos közlekedés. A településen kiépített parkoló a központban van: a Fő út mentén, illetve az Atkári út Erzsébet térhez csatlakozó szakaszán.

Közművesítés és elektronikus hírközlés

A helyzetfeltárás készítésekor a közműellátás mértékének és módjának részletes vizsgálata elkészült. Megállapításra került, hogy a közműellátottságot biztosító közmű hálózati rendszerek kedvező kiépítettséggel rendelkezésre állnak. Az ellátottság mértékét érintően csak a felszíni vízrendezés területén vannak hiányok, amelyek fejlesztést igényelnek.

A közműellátottság elemzése, mint „mennyiségi” igények kielégítése kedvező. A „mennyiségi” ellátottság mellett a közműfektetés módját érintően viszont jelentősebb fejlesztési feladatok

jelentkeznek. A jellemző föld felett üzemelő villamosenergia és vezetékes elektronikus hírközlési elosztóhálózatok a föld feletti terek elfoglalásával a klímaváltozás hatáskompenzálását szolgáló fasor telepítés lehetőségét korlátozzák és az üzembiztosabb szolgáltatás érdekében is hosszabb távú célként a hálózatok föld alá történő telepítésére lenne szükség.

A közműveket érintően a feltáró vizsgálatok készítése során meghatározó szempontként jelentkezett, hogy az ismert és prognosztizált, a közműveket is érintő változásokhoz, a fenntarthatóság javítására, illetve az egyre erőteljesebben érezhető klímaváltozás hatáskompenzálására miként tud a jelenleg üzemelő közműinfrastruktúra felkészülni, alkalmazkodni. A világban jelentkező klímaváltozás évek óta tapasztalható változásokat hozott a hazai időjárásban is. A közműellátás vonatkozásában így már nemcsak mennyiségi elvárások vannak, hanem minőségi ellátási színvonalával szemben is egyre komolyabb elvárások vannak.

A klímaváltozás okozta szélsőséges időjárás, a nagyobb csapadékesemények és az általános felmelegedés előfordulása mellett is az élıhetőség fenntartása a közműellátással szemben új igényeket támaszt. Változnak a csapadék viszonyok, rövid idő alatt nagy intenzitású záporok veszélyeztetik az épített környezetet és a természeti környezetet, különösen az mezőgazdasági hasznosítású területeket, amelynek vízrendezése egyrészt a nagy záporok levezetése szempontjából másrészt a szükséges vízvisszatartás szempontjából is nagyon fontos feladat.

A beépített területen ahol a vízlevezetése nyílt-árkos megoldású, ott is előfordul, hogy a nyílt árkos rendszer egy-egy elvezetésben szerepet játszó szakaszát nem alakították ki, de ahol ki van alakítva ott is előfordul, hogy a megfelelő szelvényméret nem biztosított. A karbantartás szempontjából is előfordulnak hiányosságok, illetve a hidraulikai rendezetlenség is akadály lehet a nagy záporok levezetésének akadálymentes biztosításában. A megfelelő vízlevezetés kialakításának hiányossága az épített környezetben elöntés veszélyeztetést, komoly eróziót okoz az utaknál, a beépített és a be nem épített területeken.

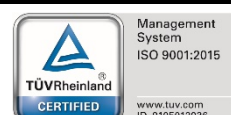
A település vízfolyásokban nagyon gazdag. A településen, több helyen tömbbelsőben halad a vízfolyás, amelynek megfelelő karbantartásához szükséges sávok településrendezési eszközökben való kijelölése szükséges. Ezeket a sávokat a vízmederhez kapcsoltan vízgazdálkodási területként lenne jó kijelölni, de az ezzel okozható építési jog-vesztés kompenzálására nincs lehetőség, így úgy kell a megoldást megkeresni, hogy az építési jog-vesztést ne okozzon.

A tömbbelsőben haladó vízfolyások vízszállító képessége korlátozott, a növekvő elszállítási igénnyel a vízfolyás többnyire nem terhelhető. Ezért a többlet szállítási igény rendezésére fejleszteni kell a vízlevezetés hálózati rendszerét és növelni kell a víz-visszatartás lehetőségét.

A klímaváltozás okozta hatás, hogy számítani kell arra is, hogy a csapadékesemények hiánya is megjelenhet, ennek kezelésére különösen a mezőgazdasági hasznosítású területeknél is segítséget nyújthat a víz-visszatartás megfelelő megoldása.

A klímaváltozás okozta felmelegedés kezelése jelentős energiaellátási fejlesztést fog igényelni. A klímaváltozás kompenzálásához szükséges energiaellátással szembeni többlet igények a fenntartási költségeket növelnék. Ezért megoldást kell keresni -a komfortszint csökkentése nélkül- az energiaellátás költségterheinek a mérséklésére, amely a fejlődés fenntarthatóságát segítené elő.

Az üzemeltetés költségigénye csökkenthető, a fenntarthatóság javítható optimálisabb energiahordozó szerkezet kialakításával, a hagyományos vezetékes és nem vezetékes energiahordozók mellé a megújuló energiahordozók nagyobb részarányú bevonásával. A

megújuló energiahordozó hasznosításához szükséges beruházás ugyan költségigényes, de üzemeltetési költsége a hagyományos energiahordozókhoz képest minimális.

A megújuló energiahordozók hasznosításának hatékonyságát az optimális kihasználtságával lehet elérni. Alkalmazásra elsődlegesen a napenergia vehető igénybe, napkollektorok-naperőmű-panelek alkalmazásával.

Meg kell említeni, hogy a településen a közbiztonság érzetét javítja a megfelelően kiépített közvilágítás. A jelenleg kiépített közvilágítás csak az előírt közlekedésbiztonságot szolgálja. A vagyonvédelem, az arcualakítás és a társadalmi közérzet javítására is a közvilágítás mennyiségi és minőségi fejlesztése szükséges.

Környezetvédelem

Nagyréde a felszín alatti víz állapotának érzékenysége szempontjából érzékeny terület, valamint érinti az Országos vízvédelmi terület övezete.

Felszíni vizek tekintetében Nagyréde meghatározó elemei a Rédei Nagy-patak és a kiemelt természeti értéket jelentő víztározók. A vízgyűjtő-gazdálkodási tervben kijelölt felszíni víztestek közül a Rédei-patak-alsó és Rédei-patak-felső természetes felszíni víztestek érintik a települést. Nagyréde közigazgatási területe és a helyi vízmű kútjai sérülékeny vízbázisú területek

A talaj, felszíni és felszín alatti vizek szempontjából a mezőgazdasági területek művelése során alkalmazott kemikáliák használata potenciális veszélyforrást jelent. Az ebből származó diffúz szennyezés a veszélyeztető forrás.

A talajminőséget rontó tényezők közül a legjelentősebb az erózió, melyet elsősorban a fizikai talajféleség határoz meg, másodsorban a helytelen talajhasznosítás, melynek eredményeként fokozatos minőségromlás következhet be. A település egésze szélerózió által veszélyeztetett terület.

A település délkeleti határánál húzódó nagy forgalmat bonyolító 3. sz. főút véderdők, védőfásítások hiányában potenciális közlekedési eredetű talajszennyező forrás.

Levegőtisztaság és védelmi szempontból a közlekedési eredetű légszennyezés meghatározó, mely elsősorban a 3-as számú főút mentén és annak közvetlen közelében tapasztalható, mely azonban a település belterületi lakott részeit nem terheli.

Nagyrédén sem állandó, sem időszakos légszennyezettség mérés nem történik.

Az üzemi jellegű légszennyezés tekintetében a Levegőtisztaság-védelmi Információs Rendszer (LAIR) önbevallásos alapon működő adatai alapján 3 db olyan telephely található Nagyrédén, melyekkel kapcsolatban hatósági eljárás, határérték megállapítás, vagy önbevallás történt 2016-ban.

Diffúz légszennyezést a növényzettel időszakosan fedett szántóföldekről illetve burkolatlan utakról származó por jelenti.

Zaj- és rezgésterhelés szempontjából Nagyréde kedvező helyzetben van. vasútvonal nem érinti, így vasúti eredetű zajterhelés sem jelentkezik.

Közúti közlekedés tekintetében a nagyforgalmú M3-as autópálya elkerüli a Nagyrédét, a 3sz. főút a település külterületének délkeleti szélén húzódik. Ennek köszönhetően a település belterületi lakott részeitől távol haladva nem terheli azt.

Zsáktelepülés lévén az alsóbbrendű utak átmenő forgalma okozta zajterhelés sem jellemző. Így a közlekedési eredetű zaj tekintetében nem adódik konfliktus.

Jelentősebb pontszerű zajforrást a Szőlőskert Zrt. üzemeli a JÁSZ-TÉSZ Kft. hűtőháza, illetve néhány aggregátor jelenthet, melyek a Real áruház hűtőpultjait üzemeltetik.

A településen a hulladékgazdálkodási feladatok ellátása, a kommunális hulladék összegyűjtése és elszállítása, a szelektív hulladékszállítást, a lomtalanítás szervezett keretek között működik. Nagyréde külterületein az illegális hulladéklerakás nem jellemző.

Katasztrófavédelem

Nagyrédét a vízügyi ágazat, árvízi védelmet nem igénylő települések között tartja számon, közigazgatási területe nagyvízi mederrel nem érintett, árvízzel nem veszélyeztetett. Azonban a településen áthaladó patakok, vízfolyások is okozhatnak vízelöntést. A községben előforduló vízelöntések, vízállások döntő hányada nem belvízi eseményként jelentkezik, hanem a vízelvezető hálózat kialakításának hiányából, vagy karbantartásának a hiányából származik. Ezeknek az elöntéseknek a kezelése önkormányzati feladat, a szélsőséges csapadékesemény következtében keletkező helyi vízkár elhárítása „árvízi” esemény a helyi katasztrófavédelem feladata. A villámárvízi veszélytérkép besorolása szerint magas kockázatú a település veszélyeztetettsége. Nagyréde közigazgatási területe, a Pálfai féle belvíz-veszélyeztetettségi térkép alapján belvízzel nem veszélyeztetett.

A településen vannak mély fekvésű területrészek, amelyek a topográfiai adottságok mellett, a természet alakította mélyvonalak mentén alakultak ki. A mély fekvésű területen, ha rövidebb-hosszabb ideig megmarad a víz, az még nem minősül belvízzel veszélyeztetett területnek, mivel mély fekvésű terület megfelelő vízrendezésével a vízállásossága kezelhető. Ezeket a területeket célszerű a felszíni- és csapadékvíz gyűjtésben igénybe venni. A vízelvezetés rendszerében, vízvisszatartásban a mély fekvésű terület szerepet tölthet be, kisebb földmunkával lehet víztározóként, záportározóként hasznosítani. Ez esetben célszerű területét vízgazdálkodási területté átminősíteni. A vízutánpótlásának megoldásáról is gondoskodni kell, hogy elkerülhetőek legyenek a terület környezetét terhelő káros hatások (szúnyog-tanya kialakulás) előfordulása.

3. SWOT ANALÍZIS

A megalapozó vizsgálatok alapján készültek el a település erősségeire, gyengeségeire, lehetőségeire és a fejlődést akadályozó veszélyekre vonatkozó SWOT - analízisek. Jelen analízisek összegző előkészítése fontos része a koncepció kialakításához vezető útnak. A következő lépés a fejlesztési fő irányok meghatározása volt, amelynek megelőző önkormányzati és lakossági véleményeztetése következtében került sor a koncepció kidolgozására.

Térségi kapcsolatok, településhálózat

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kedvező közlekedés-földrajzi adottságok, az M3-as autópálya közelsége ➤ A település viszonylagos közelsége a megyeszékhelyhez, illetve a szomszédos elhelyezkedés a járásközponttal 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ „Zsáktelepülés” jelleg, közvetlen útkapcsolat csak dél felé áll rendelkezésre a település számára ➤ Rossz minőségű összekötő utak a szomszédos települések irányába ➤ Tömegközlekedési nehézségek, a belterületen csak helyközi autóbuszok állnak az utasok rendelkezésére ➤ Kerékpárutak hiánya
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Az összekötő utak fejlesztése a szomszédos településekkel összefogva ➤ A belterületi úthálózat további fejlesztése, út és járdafelújítások folytatása, illetve új szakaszok kiépítése ➤ A kerékpáros infrastruktúra fejlesztése, kerékpáros útvonalak kiépítése és hálózattá fejlesztése, akár a szomszédos településekkel összefogva 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ A településről kivezető két út forgalmi terhelése tovább növekedhet, amely jelentős zavaró tényezőt jelent a településen élők számára és további környezetterheléssel jár

Társadalom

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Régre visszanyúló történelmi múlt ➤ A település nevével és az itt élők mindennapjaival szorosan összefonódó szőlő- és borkultúra, termelő életforma, paraszthyagományok ➤ A paraszti életformához kapcsolódó gazdag népművészet (népzene, néptánc, kézművesség), a hagyományörzés kitüntetett szerepe (nagyszámú aktív hagyományörző egyesület, helyi hagyományörző rendezvények) ➤ Intenzív társadalmi, civil és kulturális élet, amelynek fontos színterei az intézmények és a rendezvények ➤ A népességcsökkenést követően az utóbbi időszakban stagnáló, enyhén növekedő népességszám ➤ A községben jelentősebb konfliktusok nem alakulnak ki, nincsen szegregátum és szegregációval veszélyeztetett terület sem ➤ A lakásállományt minimális mértékben ugyan, de a bővülés és megújulás jellemzi 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Az országosnál korábban, már 1970 után megindult a népességszám csökkenése ➤ Előregedő társadalom, a gazdaságilag aktív korcsoport (18-59 évesek) és a fiatalok (0-17 évesek) arányának folyamatos csökkenése ➤ Negatív népmozgalmi folyamatok (halálozások száma > születések száma, kitelepülők száma > betelepülők száma) ➤ A lakásállomány bővülésének igen lassú mértéke ➤ A lakóterületekbe több helyen gazdasági telephelyek ékelődnek
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ➤ A település népességmegtartó erejének növelése, a népességfogyás megállítása, a fiatalok helyben tartása program folytatásával, további célzott intézkedésekkel ➤ Újabb rendezvények meghonosítása a településen ➤ A lakásállomány további megújulásának elősegítése, ösztönzése 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Az eddigi népesedési folyamatokat figyelembe véve a népességszám további stagnálása, akár csökkenése is várható ➤ A társadalom előregedése folytatódhat ➤ Az idő múltával, az aktív hagyományörzés elmaradásával, az új generációk érdeklődésének hiányában a népi szokások, hagyományok elhalványulhatnak, eltűnhetnek, pedig ezek a község egyik felbecsülhetetlen értékét képezik ➤ A település lakásállományának viszonylag magas átlagéletkorát figyelembe véve természetes az épületek folyamatos állagromlása, azonban a lakásépítések, illetve felújítások elmaradásával bekövetkezhet egyes területek szlömösödése, hosszabb távon pedig szegregátumok kialakulása

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ A gazdasági telephelyek lakóterületbe ágyazódása okozta markáns területhasználati különbségek konfliktusokhoz vezethetnek a lakosok és a vállalkozások között.
--	--

Humán infrastruktúra

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ➤ A községben rendelkezésre áll az alapfokú ellátás, a magasabb fokú közszolgáltatások elérhetőek a szomszédos Gyöngyösön ➤ A település gyermekei számára egy igen jól felszerelt alapfokú iskola áll a rendelkezésre ➤ A közintézmények viszonylag koncentráltan helyezkednek el a községben, így a helyben rendelkezésre álló humán közszolgáltatások minimális utazási idővel igénybe vehetők. ➤ Az utóbbi időszakban jelentős fejlesztések zajlottak a közintézményeket érintően (pl. komplex egészségügyi központ kialakítása, Gondozási Központ létrehozása, iskola felújítása) ➤ A Gondozási Központ teljes egészében önkormányzati önerővel valósult meg 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ A község lakóinak a magasabb fokú (köz)szolgáltatások igénybevételéhez utazniuk kell ➤ Az óvodát és az óvodában működő családi bölcsődét is férőhelyhiány jellemzi ➤ A településen nem működik önálló bölcsődei intézmény ➤ A jelentős intézményi fejlesztések mellett van olyan közintézmény amelyet az elavultság, leromlott állag jellemez (Művelődési Ház)
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Az intézményi fejlesztések folytatásával, a meglévő intézmények felújításával és bővítésével, illetve új intézmények létrehozásával, tovább emelkedhet az ellátás színvonala, amely hozzájárul a település népességmegtartó erejének növekedéséhez ➤ Az óvodai férőhelyek bővítésével és önálló bölcsőde kialakításával csökkenne azon szülők ingázási kényszere, akiknek jelenleg másik településre kell a gyermeküket óvodába és bölcsődébe vinniük ➤ A Művelődési Ház fejlesztésével, a benne rejlő, még kiaknázatlan lehetőségek kihasználásával tovább növelhető az ellátás színvonala a községben 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ A humán közszolgáltatások korlátai ronthatják a településen élők elégedettségét, csökkentik a község népességmegtartó erejét

Gazdaság

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Bár a község az ország legkevesbé fejlett régiójában található, sokkal inkább mutatja a terület gazdasági tengelyének nagyobb fokú gazdasági fejlettségét ➤ Igen kedvező közlekedés-földrajzi adottságok, kiváló elérhetőség ➤ A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők relatív kedvező helyzete (könnyű megközelíthetőség, a népesség javuló képzettségi helyzete, kedvező idegenforgalmi adottságok) ➤ Az idők folyamán a település hagyományos gazdálkodási formáját, a mezőgazdasági tevékenységet nem tudta igazán a háttérbe szorítani sem az ipari, sem pedig a szolgáltató szektor. A településen jelenleg is az országnál jóval nagyobb szerep jut a mezőgazdasági szektornak ➤ Az idegenforgalmi szempontból kedvező adottságok egy része kihasználásra is kerül ➤ Csökkenő munkanélküliség, minden térségi szintnél alacsonyabb munkanélküliségi ráta ➤ Az utóbbi nagyjából másfél évtizedben növekedett a működő vállalkozások száma a településen. A vállalkozássűrűséget tekintve a község a járás élmezőnyében helyezkedik el. ➤ Erős, prosperáló vállalkozások jelenléte a településen ➤ Az utóbbi időszakban több pályázaton is sikerrel szerepelt a település (az önkormányzat vagy vállalkozás), amelynek eredményeképpen fejlesztő, korszerűsítő beruházások valósultak meg a községben (pl. középületek energetikai korszerűsítése, fiatalok helyben tartásának támogatása, Jász-Plasztik Kft. bővítő beruházásai). ➤ Az önkormányzat gazdálkodását az utóbbi időszakban folyamatos költségvetési többlet, növekvő iparűzési adóbevétel és pénzügyi egyensúly jellemezték 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ A népesség képzettségi helyzetének javulása ellenére a lakosság képzettsége még mindig jelentősen kedvezőtlenebb az országos mértéknél ➤ Meglehetősen magas és fokozatosan növekvő az ingázás mértéke, a község foglalkoztatottjainak kétharmada másik településre jár dolgozni ➤ Az utóbbi időszakban csökkent a település munkahelyein a helyi foglalkoztatottak száma és aránya ➤ A község kedvező idegenforgalmi adottságai csak részben kerülnek kihasználásra, jóval több a település turisztikai potenciálja, mint amit az ágazat jelenlegi fejlettsége mutat ➤ A településen nagymúlittal rendelkező ágazatok, illetve gazdasági szervezetek szembesülnek a megújulás, a jelenlegi gazdasági viszonyokhoz való alkalmazkodás kényszerével

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Az önkormányzat olyan fejlesztési elképzeléseket is meg tudott valósítani az utóbbi időszakban, amelyeket teljes egészében saját forrásból finanszírozott (pl. Gondozási Központ létrehozása, hárompáztos vívóterem kialakítása, közlekedési területek fejlesztése) 	
<p>LEHETŐSÉGEK</p>	<p>VESZÉLYEK</p>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ A település versenyképességének további javítása, így a képzettségi helyzet javítása, a helyi vállalkozások támogatása, a gazdasági szervezetek letelepedésének ösztönzése (pl. infrastrukturális fejlesztések, adókedvezmény), a turisztikai adottságok kiaknázása ➤ A mezőgazdasági szektor és különösen a szőlőtermesztés, illetve bortermelés fejlesztése, modernizálása, alkalmazkodás az jelenlegi gazdasági folyamatokhoz, fogyasztói igényekhez ➤ Az idegenforgalmi potenciál kiaknázása, a turizmus mint húzóágazat fejlesztése ➤ A fiatalok helyben tartása program folytatása, bővítése annak érdekében, hogy a fiatalok bekapcsolódhassanak a helyi gazdasági életbe, erősíthessék azt (pl. saját vállalkozás létrehozása) ➤ Térségi gazdasági együttműködések ösztönzése ➤ A szemklinika és a „mintagazdaság” létrehozása újabb fejlesztési lehetőségeket generálhat, új vállalkozásokat, kapcsolódó szolgáltatásokat vonzhat a településre ➤ A saját bevételek (pl. iparűzési adó) növekedésével csökkenthető a külső (főként a pályázati) forrásoktól való függés 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ A képzettségi helyzet javulásának elmaradásával a község lakói még inkább versenyhátrányba kerülnek a munkaerőpiacon, ami ronthatja a település egészének versenyképességét is ➤ A kedvező idegenforgalmi adottságok kihasználásának elmaradásával, az ágazat fejlesztése nélkül a turizmus nem tud a település gazdaságának húzóágazatává válni, ami igen jelentősen rontja a gazdaság erősödésének esélyeit ➤ A mezőgazdasági szektor és kiváltképp a szőlőtermesztés, illetve a bortermelés modernizációja nélkül elvesztheti szerepét ez a településen igen nagy múlttal rendelkező gazdasági tevékenység ➤ Bár a fejlesztési elképzelések megvalósításánál a pályázati forrásoknak igen jelentős a szerepe, a saját bevételek növekedésének elmaradása pályázati forrásoktól való függést, kiszolgáltatottságot eredményezhet

Táj- és természetvédelem

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kiemelkedő táji-, természeti adottságok, változatos domborzat ➤ Összefüggő ökológiai hálózati rendszer patak völgyekben és azt kísérő domboldalakon ➤ Tájképvédelmi területek ➤ Ökológiai Hálózat által érintett területek differenciálása övezeti szinten ➤ Szőlő- és borkultúra kiemelkedő szerepe ➤ Hagyományos szőlőkultúra területei a fennmaradt pincesorral ➤ Nagy arányú, összefüggő, jó minőségű, művelt mezőgazdasági területek ➤ Beépítetlen mezőgazdasági táj jellege ➤ Mezővédő fásítások jelenléte ➤ Művelésből kivett területek alacsony aránya ➤ Horgásztavak megléte ➤ A természeti adottságok, domborzat, a Mátra látképe és az emberi tevékenység nyomán kialakult tájhasználat harmóniájából eredő értékes tájképi hatás 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pufferterületek hiánya a védett, illetve ökológiailag értékes területek és lakóterületek között ➤ Helyi védett területek hiánya, települési szinten a természeti és ökológiai szempontból értékes területek védelmének tudatosítása ➤ Erdőterületek kiterjedésének alacsony volta ➤ Védett területeken megjelenő inváziós növényfajok, helyenként tájidegen társulások ➤ Természeti, táji értékek bemutatásának hiánya ➤ Összefüggő, szélereziónak kitett mezőgazdasági területeken mezővédő fásítások hiánya ➤ Horgásztavak túlzott turisztikai kihasználása ➤ Elművelt külterületi árkok, utak
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Értékes természeti környezet védelme, megőrzése az utókornak, környezeti nevelésben betöltött szerep erősítése ➤ Szőlőterületek, gyümölcsösök megőrzése, kiemelt védelme ➤ Erdőterületek, mezővédő tájfásítások megőrzése és fejlesztése ➤ Védett természeti értékekkel harmóniában a turizmus (természetjáró, kerékpáros, lovas) fejlesztése, potenciál kihasználása ➤ Táji- és természeti értékek bemutatásának fejlesztése turisztikai szempontból ➤ Horgásztavak turisztikai szerepének erősítése ➤ Ökológiai gazdálkodás fejlesztése ➤ Hagyományos mezőgazdasági tájhasználat fenntartása és támogatása ➤ Természetvédelem támogatása a településrendezés eszközeivel 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Konfliktus a védett területek és a határos lakóterületek között ➤ Tájképileg is értékes Szőlőhegy tájhasználatának sérülése, szőlőkultúra visszaszorulása, pincesor hanyatlása ➤ A település tájképi egységének, harmóniájának megbomlása ➤ Kilátópontok, rálátások csökkenése, elépítése ➤ A mezőgazdasági területek intenzív hasznosításával, a mezőgazdasághoz kapcsolódó egyéb gazdasági tevékenység megjelenésével a környezeti terhelés növekedése ➤ Összefüggő, erdősávokkal nem tagolt mezőgazdasági táblák esetében erózió negatív hatása, helytelen gazdálkodás okozta termőréteg csökkenése ➤ Mezőgazdasági tevékenység során fokozott vegyszerhasználat ➤ Külterületi árkok, utak elművelése

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Értékkataszter készítése, természeti értékek helyi védelmének biztosítása ➤ Ökoturisztikai fejlesztési elképzelések kidolgozása, megvalósítása ➤ Térségi arculat kialakítása ➤ Borturizmus támogatása ➤ Pincesor turisztikai jellegű hasznosítása 	
---	--

Zöldfelületek

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Megfelelő közhasználati zöldfelületi ellátottság ➤ Kijelölt közparkok (Erzsébet tér, Zrínyi u. – József A. u. játszótér, Fő út – Arany J. u. játszótér és sportpálya) ➤ Összességében kedvező képet mutató zöldterületek ➤ Jó állapotú, gondozott közterületi zöldfelületek, karbantartott utcabútorok ➤ Rendezett intézménykerti zöldfelületek ➤ Szabadtéri sportolási lehetőség biztosítása ➤ Igényeknek megfelelő mennyiségű, jó állapotú játszótér ➤ Belterületen áthaladó Rédei Nagypatak és a hozzá csatlakozó kiterjedt zöldfelületek jelenléte 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kihasztnátlan zöldterületi potenciál (kijelölt funkció nélküli közparkok) ➤ Meglévő zöldterületek kijelölésének átgondolatlansága ➤ A kijelölt zöldterületek egy része magán tulajdonban van, jelenleg kiskertes művelésű ➤ Egyéb korosztályok szabadtéri közösségi terek alacsony volta ➤ Rédei Nagy-patak belterületi szakaszainak rendezetlensége ➤ Településképet meghatározó, kifejlett fasorok hiánya ➤ Központi közösségi tér funkció hiányos
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kijelölt zöldterületek kiépítése a természeti értékek figyelembevételével ➤ Közhasználatú zöldfelületek változatos funkcióval való megtöltése ➤ Szabadtéri közösségi terek kialakítása ➤ Kiváló közparki adottságú központi főtér funkcióbővítése, fejlesztése ➤ Egységes arculat alapján történő zöldfelület-fejlesztés ➤ Egységes utcafásítási program megvalósítása ➤ Fáy kúria, Brezovay-kastély kertjének fejlesztése ➤ A kiváló táji adottságokra alapozóan a rekreációs lehetőségek bővítése ➤ Patak belterületi szakaszának komplex vízrendezése, kapcsolódó 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Zöldterületi potenciálok kihasználásakor a természetközeli élőhelyek sérülése ➤ Zöldterületek funkcióbővítésének elmaradása, a felnövekvő generációk igényeit nem elégítik ki ➤ Potenciális zöldfelületek fejlesztésnek elmaradása, (kijelölt zöldterületek), degradációja ➤ Községi terek kialakításának elmaradása ➤ Zöldfelületek fejlesztése alárendelt szerepet kap a közmű és közlekedési fejlesztéshez képest

zöldfelületek fejlesztése, gyalogos és kerékpáros útvonal kialakítása

Környezeti állapot

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Jelentős környezetszennyező ipar nem működik a településen ➤ Zavaró területhasználatok, állattartó telephelyek, nincsenek a településen ➤ Vizuális környezetterhelést okozó degradált területek, bányák, felhagyott területhasználatok nem találhatók a településen ➤ Termőföld védelme szempontjából is kedvező mezővédő erdősávok megléte ➤ A 3. sz. főút menti sáv kivételével nincs jelentős közlekedési zajforrás ➤ Illegális hulladéklerakás nem jellemző a településen ➤ Közműhálózat csaknem teljes körű kiépítettsége a belterületen 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Rédei Nagy-patak medrének rendezetlensége ➤ Mezőgazdasági területeken kemikália használata ➤ Talaj- és szélereziónak való kitettség ➤ Lakóterületbe ékelődő kisebb gazdasági területek, telephelyek környezeti konfliktust okozhatnak (elsősorban zaj- és rezgésterhelés) ➤ Belterületi csapadékvíz elvezetése nem rendezett teljes mértékben ➤ Belterületen közlekedő mezőgazdasági gépek zavaró, esetlegesen szennyező hatása ➤ A csapadékvíz-elvezetés csak a nagyobb utcák mentén megoldott
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Megújuló energiaforrások egyre nagyobb mértékű hasznosítása ➤ Környezetkímélő ökológiai alapú gazdálkodás terjedése ➤ Mezővédő erdősávok megőrzése és fejlesztése ➤ Zavaró látványt nyújtó ipari, gazdasági területek tájbaillesztése ➤ Patakmeder és környezetének rendezése ➤ Útburkolatok állapotának javítása, fejlesztése ➤ Csapadékvíz elvezetés rendezése, megfelelő vízelvezetés biztosítása a nyílt árkok esetében is 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Csatornahálózatra való rákötések elmaradása, potenciális talajszennyezés fennmaradása ➤ Rédei Nagy-patak potenciális szennyeződése ➤ Patak menti komplex vízrendezés helyett csak katasztrófhelyzet elhárítása céljából történik beavatkozás ➤ Mezőgazdasági tevékenység során fokozott vegyszerhasználat ➤ A településen belüli gépjárműhasználatot csökkentő kerékpáros és gyalogos közlekedési felületek fejlesztésének elmaradása ➤ Mezővédő fásítások megőrzésének, kialakításának elmaradása

Értékvédelem

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ➤ A településen 4 műemléki védelem alatt álló épület, illetve alkotás is található (Zsellérház, Fáy kúria, kőkereszt, Nepomuki Szent János szobor) ➤ A község központi területei és az ahhoz közvetlenül kapcsolódó belső falusias területek településszerkezeti védelem alatt állnak ➤ A községet, az eltérő karakterű területek egymásba ékelődése ellenére több pontján is harmonikus utcakép jellemzi, amely néhány esetben utcaképi védelemmel is hangsúlyt kap (Atkári út, Rákóczi út) ➤ A település egyedi értékeit képviselik a prэшázak és a hozzájuk tartozó borospincék, melyekre a domborzati adottságok miatt a község több pontjáról is remek rálátás nyílik ➤ A településen igen széles azon épületek köre, amelyekre kiterjed a helyi egyedi védelem ➤ A község gazdag tornácos épületekben, amelyek közül több értékőrző módon került felújításra, megőrizte eredeti formáját és hagyományos építészeti vonásait ➤ A település gazdag értékes építészeti részletekben (pl. fa oromzat, oromkereszt, főépület és az egységes kialakítású melléképület harmóniája, közterületi kereszték és kutak) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Jelentős azon tornácos épületek száma, amelyek a karbantartás és felújítás hiányából fakadóan erősen leromlott fizikai állapotban vannak ➤ Jellemző a tulajdonosi ismeretek hiánya az értékmegőrzéssel kapcsolatos feladatok, illetve lehetőségek vonatkozásában
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ➤ A Településképi arculati kézikönyv és a Településképi rendelet garanciát biztosít az értékek védelmére ➤ Az önkormányzati tájékoztatás, illetve szakértők, szakiparosok tanácsai segíthetik az érték-tudatos tulajdonosi szemlélet kialakítását és az értékek szakszerű fenntartását ➤ Egy, a védett épületek felújításához kapcsolódó megfelelő támogatási rendszer kialakítása ösztönözheti a tulajdonosok érték-tudatos szemléletének kialakítását 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Tulajdonosi ismeretek, illetve támogatás hiányában nem garantálható a védett értékek megőrzése ➤ A pincék és prэшázak karbantartásának, felújításának elmaradásával ezek az épületek egyre rosszabb fizikai állapotba kerülhetnek, ezzel a település olyan egyedi értékei sérülhetnek és szűnhetnek meg, amelyek megfelelő karbantartás és felújítás mellett a község fontos turistavonzó elemeivé válnának

<ul style="list-style-type: none"> ➤ A pincék és prэшázak karbantartása, értékőrző felújítása és hasznosítása segíti ezen egyedi karakterrel rendelkező épületek fennmaradását, illetve hozzájárulhat a település idegenforgalmi ágazatának erősödéséhez 	
---	--

Közlekedési infrastruktúra

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kedvező közlekedés–földrajzi adottságok, az M3-as autópálya közelsége ➤ Az utóbbi időszakban több belterületi út is felújításra került, illetve tervben van a felújítása ➤ Kialakítás előtt áll a Haladás úti kerékpárút, amely az első lépés a kerékpáros infrastruktúra fejlődésében 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ A település belterülete és a 3. számú főút kapcsolatát biztosító bekötő utak erősen leromlott fizikai állapotban vannak ➤ Rossz minőségű összekötő utak a szomszédos települések irányába ➤ Veszélyes útszakaszok jelenléte a településen (pl. éles kanyarok, keskeny utcák, gyalogos átkelőhelyek hiánya) ➤ Jelentős közlekedést akadályozó tényező a településen a rendszeres, közterületen történő parkolás ➤ Közvetlen buszkapcsolat hiánya a fővárossal ➤ Ritkás buszmenetrend az esti órákban és hétvégén
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ➤ A kerékpáros infrastruktúra fejlesztése a kialakítás előtt álló Haladás úti kerékpárúthoz kapcsolódóan ➤ Kerékpárút kiépítése Gyöngyös irányába ➤ A patak mentén sétány és kerékpárút kiépítése ➤ Az összekötő utak fejlesztése a szomszédos településekkel összefogva ➤ Közlekedésbiztonsági fejlesztések megvalósítása (pl. a szükséges helyeken utak kiszélesítése, illetve egyirányúsítása, közterületi parkolás megszüntetése, új gyalogos átkelőhelyek kialakítása) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ A közlekedésbiztonsági fejlesztések elmaradásával a veszélyes útszakaszokon balesetekkel kell számolni ➤ A bekötő utak felújításának elmaradásával ezen útszakaszokon folyamatosan nő a balesetveszély

Közmű infrastruktúra

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ➤ A település jelentős vízminőség védelmi érintettsége folytán nagymértékű közműfejlesztés zajlott a községben ➤ Magas fokú közművesítettség 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Jelentős hiányosságok a felszíni vízrendezés területén (pl. növényzettel erősen benőtt patakmeder, betemetett vagy tisztítatlan vízelvezető árkok) ➤ A településen jellemző föld felett üzemelő villamosenergia és vezetékes elektronikus hírközlési elosztóhálózatok elfoglalják a föld feletti tereket, korlátozzák a klímaváltozás hatáskompenzálását szolgáló fasor telepítésének lehetőségét ➤ A jelenleg kiépített közvilágítás csak az előírt közlekedésbiztonságot szolgálja
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Felszíni vízrendezést érintő fejlesztések (pl. a patakmeder és a nyílt árkok megtisztítása és folyamatos karbantartása, új árkok kiépítése, záportárolók létesítése) ➤ Vízrendezési problémák feltárása a település teljes területén ➤ A tömbbelsőben haladó vízfolyások karbantartásának lehetővé tétele (a szükséges elemek rögzítése a településrendezési eszközökben) ➤ Hosszabb távon a föld felett üzemelő villamosenergia és vezetékes elektronikus hírközlési elosztóhálózatok föld alá történő telepítése ➤ A közvilágítás további fejlesztése, mennyiségi és minőségi értelemben is ➤ A megújuló energiahordozók hasznosításának ösztönzése, különös tekintettel a napenergiára (napkollektorok, naperőmű-panelek) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ A felszíni vízrendezést érintő fejlesztések elmaradásával tovább nő a vízelöntés kockázata a szélsőséges csapadékesemények, a nagy intenzitású esőzések alkalmával ➤ A közvilágítás fejlesztésének elmaradásával továbbra is nehézségekbe ütközik a vagyonvédelem és a társadalmi közérzet javítása

TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ

1. JÖVŐKÉP

A fejezetben a település jövőképe kerül megfogalmazásra a társadalmi, a gazdasági, a táji-természeti és az épített környezetre vonatkozóan. A jövőkép értelmezése térségi szinten történik, továbbá rögzítésre kerülnek a településfejlesztési elvek.

1.1. A település jövőképe a társadalmi, gazdasági, táji, természeti és épített környezetre vonatkozóan

A megalapozó vizsgálat alapján megállapítható, hogy a település akkor képes fenntarthatóan, kiegyensúlyozottan működni hosszú távon, ha megőrzi táji és természeti adottságait, épített értékeit, kialakult településkarakterének harmóniáját, csak indokolt esetben és mértéktartóan növeli beépített területeinek kiterjedését és népességszámát, őrzi épített és ápolja szellemi örökségét, hagyományait, erősíti identitástudatát, fenntartja és fejleszti közösségi életét, bővíti térségi kapcsolatait és önellátásra törekedve lehetőségeihez mérten bővíti a minőségi szolgáltatások és helyi munkalehetőségek körét.

A jövőkép tömör megfogalmazása:

**„NAGYRÉDE A TÁJJAL HARMÓNIÁBAN ÉLŐ, ÉRTÉKEIT ŐRZŐ ÉS BEMUTATÓ,
SZŐLŐ-ÉS BORKULTÚRÁJÁT TOVÁBBŐRÖKÍTŐ, MÉRTÉKTARTÓAN FEJLŐDŐ
KÖZÖSSÉG”**

A tájjal harmóniában élő Nagyréde a változatos értékeinek megőrzésére és bemutatására, a nagy múltú szőlő-és borkultúrájának továbbörökítésére törekszik, miközben karakteres nagyközség jellegét megőrizve mértéktartóan fejlődik.

A jövőképben egy, a természeti és az épített környezet értékeinek megőrzésén alapuló, kiegyensúlyozottan fejlődő település képe tükröződik, amely egyszerre képes a gazdasági fejlődésre és a nyugodt zsáktelepülési jelleg megtartására. A fenntarthatóság értelmében fő törekvés a helyi munkalehetőségek bővítése, a szolgáltatások (kereskedelem, vendéglátás, szálláshely), valamint az élhetőséget javító infrastruktúra (közintézmények, útminőség, felszíni vízrendezés) minél teljesebb és magasabb színvonalú kínálatának biztosítása a település karakterességének és nyugalmanak megőrzése mellett.

A kívánt jövőkép eléréséhez az alábbi intézkedéseket és feladatokat végzi el:

Társadalom

- Kiemelten kezeli a népesség megtartását és a település élhetőségét szem előtt tartva mértéktartóan fejlődik;
- Védi a lakóterületeket;
- Növeli a bölcsődei és óvodai ellátás színvonalát és kapacitását;
- Gyarapítja a kulturális lehetőségek körét;
- Új közösségi tereket hoz létre;
- Élettel tölti meg a településközpontot.

Gazdaság

- A hagyományok mentén megújítja a mezőgazdasági szektort;
- Támogató helyi vállalkozói környezetet teremt a településen működő vállalkozások számára;
- Minél optimálisabb helyszínek biztosításával ösztönzi új gazdasági szervezetek letelepedését;
- Segíti a helyi fiatalok vállalkozóvá válását;
- Javítja a munkavállalók versenyképességét;
- Megerősíti a településen belüli és a térségi gazdasági együttműködéseket, újakat alakít ki;
- A meglévő idegenforgalmi értékek fejlesztésével és új turisztikai attrakciók létrehozásával kihasználja az idegenforgalmi adottságokban rejlő lehetőségeket;
- Összekapcsolja a turisztikai attrakciókat;
- Fejleszti a vendéglátás infrastruktúráját.

Táji- természeti környezet

- A kiemelkedően értékes természeti környezetet megőrzi az utókor számára,
- Kiemelt figyelmet fordít a hagyományos szőlőgazdálkodáshoz és borászathoz kötődő gazdálkodási formák ösztönzésére és a szőlőművelés támogatására,
- Fenntartja a hagyományos tájhasználati formákat, védi a jó minőségű termőföldeket, támogatja a természetkímélő gazdálkodást, ösztönzi, fejleszti az öko- és biogazdálkodás módszereit,
- Természetvédelemnek alárendelt, hagyományos tájhasználati formákat részesíti előnyben,
- Biztosítja a meglévő erdőterületek védelmét,
- Biztosítja a védett és ökológiailag értékes területek fenntartását, megőrzését, védelmét,
- Megőrzi a beépítetlen mezőgazdasági tájképet külterületen,
- A táji értékek védelme érdekében különös figyelmet fordít a tájba illesztésre.

Zöldfelület-fejlesztés, környezetvédelem

- Komplex, minden érintett szakterületre kiterjedő vízrendezési tervet dolgoz ki a patak medre és csatlakozó területeinek rendezésére, záportározó kijelölésével is törekszik a katasztrófa helyzet elhárítására, továbbá a környezetminőség javítására,
- A patakmenti közparki kijelölések átstrukturálásával lehetővé teszi patakmenti gyalogos és kerékpáros út kialakítását,
- Változatos tereket biztosít a közösségi élet színteréül,
- Biztosítja a hiányzó központi funkciók színtereit, kialakításukat (faluközpont, rendezvényter, találkozó pontok, játszótér),
- Biztosítja a település egyes alközpontjait és turisztikai látványosságait összekötő gyalogos tengely kialakítását,
- Támogatja a megújuló energiahordozók szélesebb körű használatát, napelempark létesítését,
- Programokat dolgoz ki, rendezvényeket szervez a környezettudatos szemlélet és életmód ösztönzésére.

Épített környezet

- Megbecsüli és védi épített örökségének értékeit, a település jellegzetes, karakteres épületeit, egyéb értékeit (látkép, pincék, keresztek, szobrok, természeti értékek);
- Megőrzi az egyedi településszerkezeti karaktereket (nagyságrend, tömegformálás, utcakép);
- Tudatosan formálja a településképet, és törekszik a település harmonikus működését elősegítő területhasználat kialakítására;
- Folyamatosan tájékoztatja a lakosságot a Településképi Arculati Kézikönyv és a Településképi Rendelet változásairól, tudatosítja az értékek megőrzésének fontosságát és módját.

Településmenedzsment

- Szoros partnerséget épít a helyi civil és gazdasági élet szereplőivel, különösen a település jövőjét, versenyképességét, lehetőségeit érintő kérdésekben;
- Együttműködést kezdeményez a térségi településekkel, járási szereplőkkel;
- Aktívan formálja a településről alkotott külső képet, erősíti Nagyréde jó hírét;
- Kialakítja és működteti a helyi társadalom és gazdaság fejlődését biztosító intézményrendszert, és ennek megfelelően alakítja a minőségi helyi közszolgáltatások körét.

1.2. A település jövőképe a térségi szerepére vonatkozóan

Nagyréde számottevő gazdasági erőt képvisel a Gyöngyösi járásban és kapcsolódik Heves megye gazdasági tengelyéhez is, amelyben jelentős szerepet játszik kedvező közlekedés földrajzi helyzete, az autópálya közelsége. A Gyöngyösi járásban Nagyréden működik az egyik legtöbb vállalkozás, amellyel a település jelentékeny foglalkoztatási erőt képvisel a térségben. Gazdasági jelentőségét elsősorban a mezőgazdasági szektora, kiváltképp a szőlőtermesztés és a bortermelés, valamint a feldolgozóipara adja.

A térségi szerep erősödésének kulcsa a kiváló adottságok kiaknázásában, a versenyképesség további javításában, a térségi együttműködések kialakításában és megerősítésében rejlik. Nagyréde számára kedvező közlekedés földrajzi helyzete, vonzó és karakteres táji, illetve épített környezete, nagy múltú mezőgazdasági szektora, számottevően fejlődő feldolgozóipara, aktív településen belüli és térségi együttműködésekkel társulva, erős hajtóerőként szolgál többek között a községben működő vállalkozások erősödéséhez, új gazdasági szervezetek letelepedéséhez, a mezőgazdasági szektor és a feldolgozóipar további erősödéséhez, illetve az idegenforgalmi ágazat fejlődéséhez. Mindezek a helyi munkahelyek számának emelkedéséhez, a gazdaság erősödéséhez, a térségi szerep növekedéséhez vezetnek.

1.3. A településfejlesztés alapelveinek és fontosabb eszközeinek rögzítése

1.3.1. A településfejlesztési alapelvek

Kezdeményező településfejlesztési és -irányítási szemlélet kialakítása, megerősítése: ennek lényege, hogy az önkormányzat elébe megy a várható eseményeknek, kihívásoknak, és ezáltal egy tudatosabb programalkotási, fejlesztési folyamatot indít el.

Belső egyetértés a fejlesztési irányokban és prioritásokban: az elv alapvető feltétele Nagyréde és közvetlen környezetének politikai-, szakmai- és civil szervezeteinek, vállalkozásainak széleskörű együttműködése, és a fejlesztési elképzelések kapcsán kialakított konszenzusa. Ennek hiányában nem valósíthatók meg még a legjobban megtervezett programok sem.

Alulról szerveződés: a központi gazdaságfejlesztési eszközök, források elosztásával szemben azt jelenti, hogy a helyi érdekű gazdaság(fejlesztés)i stratégia kialakítása és megvalósítása a helyi adottságokra, értékekre és lehetőségekre építve a gazdaság helyi szereplőivel együttműködésben történik.

Integrált megközelítés, komplexitás: a településfejlesztés nem pusztán a műszaki megújításra törekszik, az önkormányzat (településvezetés) a tervezés során legalább azonos súllyal veszi figyelembe a társadalmi és gazdasági tényezőket. Olyan összetett gondolkodásra és tervezési szemléletre van szükség, amely képes átlátni a különböző irányultságú fejlesztések egymást feltételező és egymást erősítő összefüggéseit, ezt a helyi közösséggel, környezettel szervesen összekapcsolódva próbálja megvalósítani, ami által társadalomépítési, gazdaságfejlesztési és környezeti megújítási folyamatok is megvalósulnak.

Rendszerelvű településműködtető és fejlesztő gondolkodás kialakítása: a helyi irányítás számol a legkülönbözőbb összefüggésekkel, integrált megközelítésekkel, így egyidejűleg képes figyelembe venni Nagyréde belső gazdasági, műszaki, társadalmi és környezeti körülményeit, valamint a külső hatásokat és kihívásokat.

Fenntarthatóság: a településfejlesztés hosszú távú folyamat, amelyben a fenntarthatóság társadalmi, gazdasági és környezeti szinten együttesen jelenik meg. A külső források bevonása mellett azok „befektetésként” történő felhasználása a helyi erőforrások mobilizálását, arányának növelését eredményezi. A külső (globális) hatásoknak való kiszolgáltatottság csökkentésére a leginkább kézenfekvő módszer a helyi öfenntartásra való törekvés, egyfajta modern, nem bezárkózó autonómia kialakítása.

Értékteremtő és értéknövelő megközelítés: az önkormányzat azon igényét jeleníti meg, hogy a forrásokat még hatékonyabban hasznosítsa és fektesse be a helyi gazdaságba, a vállalati innováció, ipari termelés útján, vagy akár a munkaerő továbbképzésébe. Ebben a megközelítésben a helyi közösség úgy tekint a munkára, mint fontos árucikkre, a munkaerő továbbképzésére, pedig mint alapvető és célzott befektetésre. Ez kihat a helyi források mobilizálására, a helyi előnyök minél jobb kihasználására.

Vállalkozás megtartó stratégiák: ennek a stratégiának az a célja, hogy a betelepülő, alakuló helyi cégek elégedettek legyenek, ezáltal ne adják fel helyi telephelyeiket, ne helyezték át működésüket más településre. Az önkormányzat – kevés közvetlen beavatkozási eszköze révén – ösztönző, támogató, a működést könnyítő lépésekkel, információkkal segítheti a cégeket.

Vállalkozásösztönzés, vállalkozások beindításának támogatása: olyan gazdasági fejlődést elősegítő eszközök, amelyeket elsősorban arra dolgoztak ki, hogy előremozdítsák egy településen új vállalkozások létrejöttét.

Olyan szolgáltatásokat foglal magában, amelyek ösztönzik helyi, vagy betelepülő vállalkozások indítását. Ezek közé tartozik a képzés, az adminisztratív segítségnyújtás, az üzleti tanácsadó szolgáltatás, a vállalkozói hálózatok kiépítése, a mentor-programok beindítása, és egyéb az önkormányzat által nyújtható specializált szolgáltatások.

1.3.2. A településfejlesztés fontosabb eszközei

Humán infrastruktúra-fejlesztés: a humán infrastruktúra alatt az oktatási, a szakképzési és továbbképzési programokat és ennek infrastruktúráját, továbbá az életminőség javításához szükséges egyéb infrastruktúrát (egészségügy, rekreáció, szabadidő) és ahhoz kapcsolódó szolgáltatásokat értjük, amelyek működésképesek a vállalkozásokat támogató szolgáltatásokként. Így tágan értelmezve valamennyi vállalkozásösztönző szolgáltatás a humáninfrastruktúra részének is tekinthető.

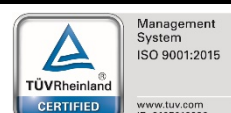
Műszaki infrastruktúra-fejlesztés: rugalmasan bérelhető, kis helyigényű, kreatív vállalkozások számára vállalkozói tér (terület, telek, zóna) inkubációs létesítmény, helyek felkínálása a cél, ahol meg lehet osztani a felszerelést és az adminisztratív szolgáltatásokat.

Közlekedési infrastruktúra-fejlesztés: a település elérhetőségének javítása, a tömegközlekedés feltételeinek javítása által, közösségi, alternatív közlekedési módok ösztönzése (térsgyi és települési kerékpárút hálózat, iránytaxi).

Közösségi gazdaságfejlesztés: az önkormányzat célja, hogy mobilizálja a helyi erőforrásokat, és a gazdaságfejlesztést a helyi közösség kohéziójának erősítésére is felhasználja. A szemlélet biztosítja az átláthatóságot és javítja a kommunikációt a helyi gazdasági-közösségi élet szereplői között. Ez a szemlélet egyben növeli a hatékonyságot, hiszen egy olyan koordináló mechanizmus létrehozásához vezet, amely azért jön létre, hogy biztosítsa a helyi gazdasági szolgáltatások fejlesztését és korszerűsítését.

Széleskörű helyi és térségi partnerség kialakítása: az adott fejlesztési folyamatban érintett települési és térségi szakmai és civil résztvevők bevonása (együttműködő tervezés), már a tervezés időszakától kezdődően.

Értéknnyilvántartó monitoring rendszer kialakítása: a települési folyamatok nyomon követhetőségének, továbbá a koncepció intézkedései során meghatározott indikátorok, illetve a konkrét projektek mérésének érdekében.

2. CÉLOK

E fejezet a település átfogó fejlesztését szolgáló átfogó célok, részcélok meghatározását, az azokhoz kapcsolódó szakterületi fejlesztési-rendezési javaslatokat, valamint a részcélok és a beavatkozások területi egységeinek meghatározását tartalmazza.

2.1. A település átfogó fejlesztését szolgáló célok meghatározása

Átfogó célok

A jövőkép elérése érdekében meghatározott különböző településfejlesztési (tematikus és területi) célok a következő átfogó célokat szolgálják:

A. Élhető település erős és együttműködő helyi közösséggel

B. Alkalmazkodásra képes gazdaság és turizmus

C. A természeti és művi értékek védelmét szem előtt tartó műszaki fejlesztések

Modern, a mai piaci viszonyokhoz alkalmazkodó helyi gazdaság építése, erős helyi és térségi együttműködések kialakítása, környezet- és vállalkozásbarát, a természeti, valamint az épített környezet értékeinek megőrzésére törekvő légkör és infrastruktúra kialakítása, az értékek színvonalas bemutatására képes közösség, az élıhetőség határait felismerő mértéktartó növekedés. Mindezeket kapocsként fogja össze a kezdeményező és együttműködő településirányítás, a közösségi részvételt biztosító település-működtetés.

Részcélok

A település jövőképeinek eléréséhez kitűzött átfogó célok az alábbi részcélokra bonthatók:

1. *Területfelhasználás és településszerkezet továbbfejlesztése*
2. *Az ellátások, szolgáltatások körének bővítése, a közösségi élet erősítése*
3. *A helyi gazdaság fejlesztése, munkahelyteremtés*
4. *Turizmus fejlesztése a táji és épített környezet tiszteletben tartásával*
5. *A jellegzetes táji-, természeti adottságok, az épített értékek és a település karakter harmóniájának megőrzése*
6. *A műszaki infrastruktúra fejlesztése*

2.2. Részcélok és a beavatkozások területi egységeinek meghatározása

A részcélok további szakterületi fejlesztési-rendezési javaslatokra, programokra bonthatók:

1. Területfelhasználás és településszerkezet továbbfejlesztése

- **Az élıhetőséget szem előtt tartó települési nagyságrend meghatározása**

Nagyréde egy meglehetősen vonzó táji környezetben, a Mátra-vidék délnyugati peremén elterülő karakteres, falusias jellegű zsáktelepülés. Karakterességét, a természeti adottságai mellett, éppen ez az emberléptékű nagyságrend, élıhető, nyugodt falusias légkör adja. Ráadásul a település humán- és műszaki infrastruktúrája, némi tartalékkal rendelkezve, a jelenlegi nagyjából 3200 fős népesség ellátására alkalmas. Mivel elsődleges törekvés a községben az élıhetőség és karakteresség megőrzése, a megfelelő ellátási színvonal biztosítása, ezért a település számára nem cél a mértéktelen, koordinálatlan fejlődés, a népességszám rohamos és nagymértékű növelése. Jó irány az utóbbi évekre

jellemző kismértékű, de stabil népességszám gyarapodás, amelyet a település infrastruktúrája is megfelelően le tud követni. Az elkövetkező években a cél a lakosságszám stabilizálása, hosszabb távon pedig a népességszám maximum 4000 főig történő gyarapítása. Ezzel a lakosságszámmal még megtartható a falusias jelleg anélkül, hogy sérülnének a település karakterességét adó értékei, veszélybe kerülne a község élhetősége. Ugyanakkor fontos rögzíteni egyrészt, hogy a megfelelő ellátási színvonal folyamatos biztosítása érdekében, a település infrastruktúrájának, az ellátási kapacitásnak mindenképpen le kell tudnia követni a lakosságszám 4000 főig történő növekedését. Ez a jelenlegi kapacitás figyelembevételével elsősorban a nevelési (bölcsődei és óvodai) ellátás területén kíván jelentősebb fejlesztéseket, kapacitásbővítést. Másrészt fontos megjegyezni, hogy a nyugodt falusias légkör megtartása érdekében a népességszám emelkedés mellett sem kívánatos a zsáktelepülés jelleg feloldása, hiszen az átmenő forgalom jelentősen rontja a községbeliek életminőségét, a település élhetőségét, megszünteti Nagyréde nyugalalmát.

- **Lakóterületi fejlesztések**

A még kihasználatlan és a már beépülőben lévő lakóterületek beépítésének ösztönzése

A hatályos településrendezési tervek olyan lakóterületi kijelöléseket is rögzítettek, amelyek figyelmen kívül hagyják a település karakterét és nagyságrendjét, több esetben jellegüket és mértéküket tekintve is indokolatlanok. A tervek elkészülte óta eltelt több mint 10 esztendő alatt a belterület szélén kijelölt lakóterületeknek csak elenyésző része kezdett el beépülni, illetve nem valósult meg a belterület északi részén, a Tarjáni út nyugati oldalán kijelölt, táj-és településidegen lakópark sem.

Tekintve, hogy jelentős a belterületen a beépítetlen ingatlanok száma, az elsődleges cél ezen még kihasználatlan, üres telkek beépülése, a távlati fejlesztésre kijelölt nagykiterjedésű lakóterületek helyett. Mivel azonban néhány helyen megindult a belterület széli lakóterületek beépülése (Táncsics Mihály utca, Diófa út, Hősök útja) és visszafogott léptékben további igény is mutatkozik ezen területek további beépítésére, így a belterület belsőbb részein elhelyezkedő üres telkek mellett ezen belterület szélén található kijelölt, már felparcellázott és közművesített lakóterületek beépülése is támogatandó. Azokon a területeken viszont, ahol még nem indult meg a beépülés, illetve nem került belterületbe vonásra és/vagy nem történt meg a közművesítés (Zrínyi Miklós utca észak-nyugati oldala, Diófa utca észak-keleti oldala, Szent János út északi oldala), nem indokolt a lakóterületi kijelölés fenntartása sem.

További lakóterületi fejlesztési lehetőségeket rejt magában a lakóterületi tömbbelső feltárása. Azonban ezzel kapcsolatban fontos rögzíteni, hogy a tömbbelső feltárására irányuló igény és indokoltság mellett fontos szempont a feltárandó tömb elhelyezkedése is. Tömbfeltárásra általában nem javasoltak a patak menti lakóterületek.

A meglévő állapotokhoz illeszkedő beépítés preferálása

A községben a falusias lakóterületek kiterjedése a legjelentősebb, de a kertvárosias lakóterületek nagysága is számottevő. A domináns beépítési mód egyértelműen az oldalhatáron álló beépítés amely, az épületek egységes kialakításával és magasságával kiegészülve, a település számos pontján harmonikus, nyugodt utcaképet eredményez mind a falusias, mind pedig a kertvárosias területeken. A községben nem jellemző az épületek többlakásos kialakítása. Mindezen tulajdonságok hozzájárulnak a település karakterességéhez és egyben meghatározzák a lakóterületi fejlesztések kívánt irányát is.

A beépítéseknél semmiképpen nem cél egy vagy akár több, soklakásos lakópark kialakítása, hiszen azon kívül, hogy egy lakópark táj-és településidegen Nagyréden, megépülésével rohamosan és számottevő mértékben megnövekszik a lakosság szám, amely hirtelen, igen jelentős terhet ró a település ellátórendszerére, a humán-és a műszaki infrastruktúrára egyaránt. Ráadásul a lakóparkok sokszor területigényük miatt sem tudnak szervesen kapcsolódni a már meglévő lakóterületekhez, azoktól egyértelműen elkülönülő, önálló egységet alkotnak, melyek lakói, általános tapasztalat szerint, nem tudnak vagy nem akarnak beilleszkedni a helyi közösségbe.

A lakóparki beépítések helyett tehát sokkal inkább a községre jellemző családi házas beépítés támogatandó. Mindemellett kínálati jelleggel, kisebb volumenben a környezetéhez illeszkedő, egyedi telkes többlakásos - társasházas beépítés is támogatandó. Az ilyen jellegű lakóterület fejlesztésre, többek között belterületszéli elhelyezkedésénél fogva, alkalmas helynek mutatkozik a Móricz Zsigmond utca, illetve a Szent János út környezete.

A meglévő állapotokhoz való illeszkedést tekintve további fontos feladat a telkenként elhelyezhető lakásszámok rendszerének a felülvizsgálata. Ennek oka, hogy bár a nagyközségben nem jellemző az épületek többlakásos kialakítása, a jelenlegi szabályozás a kertvárosias lakóövezetekben telkenként 4 lakás elhelyezését is lehetővé teszi.

A későbbiekben, a szabályozás kidolgozása során tehát fontos szempontként kell figyelembe venni a meglévő beépítésekhez való alkalmazkodás, illetve ezzel egy időben az eltérő jellegű lakóterületi kínálat szélesítésének a fontosságát is.

A lakóterületek védelme

Nagyréden, nagy múltú agrártelepülés lévén, megszokott látványnak számítanak a belterületi utcákon haladó, illetve a portáknál álló mezőgazdasági gépjárművek vagy éppen a haszonállattartás. Mindemellett a település több pontján is találkozhatunk lakóterületbe ékelődő telephellyel. Annak érdekében, hogy a lakótól eltérő területhasználat, az esetlegesen zavaró funkciók, tevékenységek jelenléte ne jelentsen konfliktusforrást és a lakóterületek védelme biztosított legyen, szükséges az alapszabályok lefektetése a lakóterületek vonatkozásában. Ezért a később kialakításra kerülő szabályozásban meg kell határozni a lakóterületeken megengedhető gazdasági tevékenységek nagyságrendjét, illetve a géptárolás, a mezőgazdasági gépek közlekedésének és az állattartásnak a körülményeit. Ennek keretében többek között szükséges a szabályozásban annak rögzítése, miszerint a belterületen csak olyan vállalkozások telepedhetnek le, amelyek nem telepengedély köteles tevékenységet folytatnak, valamint célszerű a lakóterületeken a telep létesítésének bejelentése alapján végezhető tevékenységek volumenét a kézműipari tevékenység fogalmának bevezetésével szabályozni. Az állattartás nagyságrendjének szabályozása érdekében a szabályzatban rögzíteni szükséges az állattartó építmények elhelyezésének feltételeit tekintve, hogy a haszonállattartás 2012 óta nem szabályozható helyi önkormányzati rendeletben. A mezőgazdasági gépek esetében kiemelkedően fontos a haladási útvonaluk kijelölése, illetve ezen kijelölt útvonalra való terelésük (amelyhez az önkormányzatnak elsődlegesen forgalomtechnikai eszközök állnak rendelkezésére), többek között annak érdekében, hogy a forgalom a lehető legkisebb mértékben zavarja a lakóterületeken élők nyugalalmát.

- **Gazdasági területek felülvizsgálata**

A hatályos településrendezési tervek főként a település belterülete és a 3. számú főút között, a lakóterülettől elkülönülve jelölnek távlati gazdasági területeket. Ugyanakkor a leginkább az Atkári út mentére koncentrált kijelölés több szempontból is kedvezőtlen. Az Atkári út a település egyik kapujaként szolgál a Hunyadi János utca mellett. A Nagyrédeére érkezők ezen az úton haladva szerezhetik meg az első benyomásokat a településről. Az ezen út menti beépítések elmaradásával pedig jelenleg az ideérkezők a táji környezet szépségeit csodálhatják, mielőtt beérkeznek a község lakott területére. Ráadásul az Atkári út keleti oldalán fekvő még beépítetlen területek domborzati viszonyaik miatt alkalmatlanok a tervezett hasznosításra. A fentieket figyelembe véve a távlati gazdasági területek vonatkozásában mindenképpen a lakóterülettől elkülönülő kijelölések támogatandók. Előzetesen az elhelyezkedés, a domborzati viszonyok, illetve a már működő gazdasági terület jelenléte okán a 3. számú főút menti területek tűntek a legalkalmasabbnak gazdasági területek kijelölésére. Ugyanakkor a 3. számú főút menti területsáv alapos vizsgálata után megállapítást nyert, hogy a táj- és természetvédelmi területek jelenléte mellett a területen igen magas az átlagosnál jobb termőhelyi adottságú földterület aránya, amely komoly akadálya a mezőgazdasági besorolású területek átminősítésének.

E tárgykörben a TSZT/HÉSZ készítésekor tovább vizsgálandó a fenti korlátozó tényezőkkel ugyan érintett, azonban a Jász-Plasztik telephelyének megvalósítása érdekében kormányzatilag kiemelt célterületté nyilvánított, de még igénybe nem vett területrészek figyelembe vétele.

- **Zöldterületi átstrukturálások és a különleges területkijelölések újragondolása**

Zöldterületi átstrukturálások

Nagyréde belterülete rendelkezik olyan kijelölt zöldterületekkel, melyek megfelelő hasznosításával, tervszerű kialakításával, a már meglévő funkciók fejlesztésével a település zöldfelületi ellátottsága növelhető a rekreációs igényeknek megfelelően.

Az önkormányzati tulajdonú, zöldfelületi adottságú közterületek minden esetben közkincsnek tekintendők, melyek esetében elsődleges feladat a megfelelő funkció megtalálása, és ennek megfelelően közérdekű fejlesztések elvégzése.

A település hatályos rendezési tervei több mint 11 hektárnyi közpark céljára fenntartott zöldterületet jelölnek ki, melyek közül 1 hektár rendelkezik tényleges közparki funkcióval. A patak mentén közel 5 hektárnyi zöldterület került kijelölésre, ezek azonban sok esetben nem követik a vízfolyást, mélyen benyúlnak a magántulajdonú telkekbe, lakóterületekbe. A telekrészek jelenleg kiskertes művelés alatt állnak. A patakmentén tervezett gyalogos és kerékpáros sétány kialakításának érdekében, valamint a mederkarbantartó sáv kijelölése miatt szükséges a zöldterületi kijelölések felülvizsgálata és bizonyos mértékű átstrukturálása.

Különleges területkijelölések újragondolása

A település hatályos rendezési tervei igen jelentős, nagyjából 90 hektár kiterjedésben jelölnek ki különleges területeket a község közigazgatási területén. Ezen 90 hektárnyi különleges területnek azonban kb. 80 %-a nem került tervszerű hasznosításra, jelenleg főként mezőgazdasági funkciót lát el. Ezek a területek a tervek készítésekor főleg a turizmus fejlesztésének és a rekreációs lehetőségek bővítésének céljával kaptak

különleges besorolást (golfpálya, lovaspálya, lovarda, üdülési célú terület, szabadidő terület), de a tervezett funkciók közül egy sem valósult meg a településen.

A fentieket figyelembe véve mindenképpen szükséges a különleges területkijelölések átstrukturálása. Ennek alapjául a jelen dokumentumban meghatározott turizmusfejlesztési célok és az ellátások, szolgáltatások körének bővítésére irányuló célok kell, hogy szolgáljanak. Elsősorban ezen célok megvalósulását szem előtt tartva, átgondoltan, a lehetőségeket reálisan szemlélve kell az új rendezési tervekben a kijelöléseket rögzíteni a különleges területek vonatkozásában (is).

2. Az ellátások, szolgáltatások körének bővítése, a közösségi élet erősítése

• **Intézményfejlesztések**

Az elmúlt nagyjából tíz esztendőben igen jelentős fejlesztések zajlottak a település közintézményeit érintően. Korszerűsítő, felújító munkálatok valósultak meg a Kastély Óvoda, a Szent Imre Általános Iskola és a Polgármesteri Hivatal épületeit érintően is, valamint átadták a Gondozási Központot és az egészségügyi központot is. A jelentős fejlesztések mellett maradtak azonban még olyan, az ellátás mennyiségi és minőségi fejlesztését irányzó feladatok, amelyek régóta fontos célként lebegnek az önkormányzat szeme előtt.

Az óvoda területének fejlesztése

A település kisgyermekait az önkormányzati fenntartású Kastély Óvoda várja a Brezovay-kastélyban. Az óvoda területén működik a családi bölcsőde is. Az óvoda 4 csoportja jelenleg közel 100 %-os kihasználtsággal működik, míg a bölcsődében nincsen szabad hely. Az önkormányzat évek óta pályázik önálló bölcsőde kialakítására, illetve az óvodai csoportok számának bővítésére, de ez idáig nem sikerült támogatást elnyerni. A tervek szerint a Brezovay-kastély nagykiterjedésű kertjében alakítanának ki egy új, nagyjából 320 m²-es épületet („kis kastély”), amelyben egy külön bölcsőde (12 kisgyermekkel) vagy az óvoda bővítéseként plusz egy óvodai csoport kapna helyet. Mindkét esetben bővíthetne a bölcsődei és az óvodai létszám is. Amennyiben sikerülne elnyerni a projekt megvalósításához szükséges támogatást, úgy jelentősen nőne a nevelési ellátás kapacitása és színvonala a településen, amely a jövőben remélt kiegyensúlyozott népességyarapodás keltette igényeket is képes lenne kielégíteni.

A Művelődési Ház és környezetének megújítása

A közösségi és kulturális élet kiemelt helyszínéül szolgáló Molnár József Művelődési Ház számos művészeti csoportnak, szakkörnek, kiállításnak, előadásnak, illetve községi eseménynek biztosít helyet. Az intézmény és a körülötte található zöldterület a település egyik fő rendezvényhelyszíne. Ugyanakkor az épület meglehetősen elavult, leromlott fizikai állapotú, korszerűsítése, felújítása régóta tervben van. A közelmúltban az önkormányzat pályázatot nyújtott be az intézmény belső felújítására. A tervek szerint a kb. 200-300 millió Ft-os beruházás által megerősítésre kerül az intézmény közösségi funkciója, új közösségi tér kerül benne kialakításra, illetve funkcióbővítés is tervben van (mozi terem hasznosítása). A fejlesztés által mindenképpen javulnának a kulturális közélet feltételei és jelentősen bővülne a kulturális lehetőségek köre a településen. Ráadásul a beruházás jól összekapcsolható egy olyan projekttel, amelyre már sikerült pályázati támogatást nyernie az önkormányzatnak, mégpedig a helyi piac létrehozásával. Ezen fejlesztés keretében a tervek szerint egy többfunkciós közösségi tér kerül

kialakításra a Művelődési Ház melletti területen. A 200 m²-es fedett létesítmény mellett, hogy a helyi termelők áruinak értékesítésére szolgáló piacként funkcionál majd, alkalmas lesz közösségi célokra is, programok és rendezvények színvonalas lebonyolítására. A projekthez kapcsolódóan önerős beruházásként az önkormányzat megépíttetné a helyi piacon a „falukemencéjét”, illetve pályázati támogatás segítségével létrehoznának egy felnőtt játszóteret is, így a remények szerint egy sokkal élhetőbb közösségi tér alakulna ki, amely alkalmas a szabadidő változatos és minőségi eltöltésére.

A Fáy kastély fejlesztése

A műemléki védelem alatt álló Fáy kastély korábban a Falusi Galériának, illetve a gyógyszertárnak adott otthont. A jelenleg kihasználatlanul álló kastély, az önkormányzat nyertes pályázatának köszönhetően, jelentős megújulás előtt áll. Az uniós támogatás segítségével megvalósulhat a kastély komplex felújítása, illetve többfunkciós közösségi és kulturális térré való alakítása. A tervek szerint az épületben kialakításra kerülne egy bemutató tér, amelyben méltó helyet kapna több állandó kiállítás is (pl. helytörténeti emlékek bemutatása (helytörténeti múzeum), Molnár József festményeinek bemutatása, a Helyi Értéktár kiállítása). A remények szerint az épület a Generációk háza is lesz, hiszen a kiállítások lehetőséget adnak a gyermekeknek, felnőtteknek, helyieknek és turistáknak egyaránt, hogy igazán megismerhessék Nagyrédét. Az elképzelések szerint az állandó kiállítások mellett az épület számtalan programnak, rendezvénynek is otthont ad majd (pl. koncertek, esküvők, bálók, irodalmi programok, borkóstolók), így a kastély a jövőben mindenképp a község közösségi, kulturális életének meghatározó színterévé és nem utolsósorban vonzó turisztikai célponttá válhat. A felújítás 2020-ban várhatóan elkezdődik.

- **A településközpont funkcionális gazdagítása**

Nagyrédén a központi funkciók (közintézmények, kereskedelmi és szolgáltató egységek) viszonylag kis területen, koncentráltan helyezkednek el, ugyanakkor több ízben és több oldalról is megfogalmazódott az igény egy „élőbb”, valós településközpont kialakulására. Ennek okai a következőkben keresendők. A településen a kereskedelem és szolgáltatás, a vendéglátás infrastruktúrája alapvetően a község lakóinak igényeit elégíti ki, a vendéglátáshoz köthető egységek (pl. étterem, cukrászda, kávézó, panzió) száma, a kisebb lakosságszámhoz igazodva alacsony. Ráadásul ezen egységek nyitva tartása sem feltétlenül vendégbarát (több esetben viszonylag korai zárás, vasárnapi zárva tartás), emiatt ezek a helyek nem igazán tudnak találkozópontokként, a társasági élet színtereiként funkcionálni, a településközpontot étellel megtölteni. Vagyis a község jelenlegi vendéglátási infrastruktúrája a helyiek ellátását nézve is fejlődést kíván, a jövőben remélt turisztikai fejlődés eléréséhez azonban semmiképpen nem elégséges.

A település központjának, főként a Fő utcának az étellel való megtöltéséhez tehát elsősorban a vendéglátás infrastruktúrájának fejlődésére van szükség. A vendéglátóközpontúság (pl. hosszabb nyitva tartás, hétvégi nyitva tartás) mellett mindenképpen új kereskedelmi és szolgáltató, vendéglátóipari egységek kialakítása szükséges. Ehhez potenciális lehetőségeket rejtenek magukban a frekvenciát elhelyezkedésű, jelenleg kihasználatlanul álló területek a településen. Ilyen területek a Pincesor utca keleti végénél található ingatlan (amelyen az egykori Öreghegyi Borozó, később Club Öreghegyi épülete áll), az egészségügyi központtól délre fekvő beépítetlen ingatlan, a Virág utca végénél található, szintén beépítetlen ingatlan, valamint az egykori

kazángyártó üzem területe a Kossuth Lajos utcában. Ezen területek kiválóan alkalmasak egy kávézó, egy étterem, egy panzió, illetve mindezek együttes kialakítására vagy közösségi hasznosításra. Ugyanakkor az ingatlanok közül egyik sem áll önkormányzati tulajdonban, így az önkormányzat célja elsősorban ezen területek megfelelő hasznosításának ösztönzése (pl. „a településközpont funkcionális gazdagítását szolgáló terület” kijelölése a településrendezési tervekben) lehet. De amennyiben lehetőség nyílik ezen ingatlanok megvásárlására (akár saját, akár pályázati forrással), célként rögzíthető ezen területek önkormányzati hasznosítása, kereskedelmi- és szolgáltató-, vendéglátóegység(ek) kialakítása, közösségi célú fejlesztése.

A kereskedelmi és szolgáltató, vendéglátási infrastruktúra fejlődését megfelelően ösztönözheti a jövőben a Szőlőskert Rt. volt igazgatási központjának területén tervezett szemklinika és „mintagazdaság” kialakítása. Kiváltképp a szemklinika megnyitása után jelentős igény jelentkezik a településen megfelelő szálláshely, étterem vagy kávézó igénybevételére, így a volt igazgatási központ megújulása mindenképpen magával vonhatja és magával is kell vonzania a településközpont funkcionális gazdagodását.

- **Új rendezvénytér kialakítása**

A rendezvények fő helyszínéül a községben általában a Művelődési Ház körüli zöldterület és a sportpálya, valamint a település belterületének nyugati szélén, a Rákóczi és a Zrínyi utca találkozásánál található zöldterület szolgál. A közvélekedés azonban az, hogy egyik helyszín sem igazán megfelelő, ezért szükség van egy másik, a települési rendezvények számára állandó és méltó helyszínül szolgáló területre a település központjában.

A rendezvények állandó helyszíneként két terület is szóba jöhet. Településközponti elhelyezkedése és nagyobb kiterjedése miatt a legalkalmasabbnak a Zsellérház környezete és a tőle délre található terület mutatkozik, amely a Pincesorral is összekapcsolható. Annak ellenére figyelemreméltó potenciális helyszín, hogy jelentősebb szintkülönbségek jellemzik, illetve a Zsellérháztól délre fekvő terület nem áll önkormányzati tulajdonban. Szintén szóba kerülhet rendezvényhelyszínként az Árpád utca és a Virág utca között húzódó tömb északi vége, amely patakmenti fekvésével hangulatos helyszín lehet a közösségi programok, rendezvények lebonyolítására. Az önkormányzati tulajdonú terület azonban, kisebb kiterjedése miatt, önmagában kevésbé, csupán a tőle északra fekvő, magántulajdonban lévő nagyterjedésű (majdnem 1 hektár nagyságú) és jelenleg kihasználatlan területtel együtt lesz alkalmas rendezvényhelyszínek. Az említett területek egy-egy része tehát nem önkormányzati tulajdonban van, ezért az elsődleges cél e területek megfelelő, közösségi célú hasznosításának az ösztönzése lehet (pl. „a településközpont funkcionális gazdagítását szolgáló terület” kijelölése a településrendezési tervekben). Amennyiben azonban az önkormányzatnak sikerülne megvásárolni az egyik vagy mindkét területet (akár saját, akár pályázati forrással), úgy egy még nagyobb területen valósíthatná meg az új rendezvénytér kialakítását, amely amellet, hogy a községi programok fő helyszínéül szolgálna, kiváló találkozópontként, a közösségi élet fontos színtereként állna rendelkezésre az itt élők számára.

3. A helyi gazdaság fejlesztése, munkahelyteremtés

- **A mezőgazdasági szektor fejlesztése**

A szőlő-bor ágazat megújítása

Nagyréden a mezőgazdasági kultúrák, kiváltképp a gyümölcsstermesztés számára szolgáló kiváló adottságokat (domborzat, klíma) kihasználva a szőlőtermesztés és bortermeles

hamar meghatározóvá vált a településen, hosszú évszázadokon át a legjelentősebb szerepet töltötte be a község gazdálkodásában és a teljes mezőgazdasági szektorral együtt kitartott az erős iparosítás időszakában is. Adottak tehát a kiváló adottságok és a hosszú, eredményes termelő múlt, az utóbbi évtizedben azonban a település agrárszektorában és vele együtt a szőlő-bor ágazatban megmutatkoztak a leépülés jelei, annak ellenére, hogy a szektorhoz kötődő vállalkozások és a foglalkoztatottak száma is emelkedett a településen. A község szőlő-bor ágazatának nehézségei a következőképpen foglalhatók össze. A településen a szőlőtermesztés és a bortermelés hosszú ideje központosítva, nagyüzemi módon, a mennyiségi termelést előtérbe helyezve folyik. Ezzel a körzet egyik (a megtermelt mennyiség alapján) kiemelkedő bortermelő települése, de Nagyréde és a körzet borainak nincsen hírneve, tekintélye. A mai viszonyok, a modern gazdálkodást folytató vetélytársak sora között a jelenlegi, mennyiségi termelésből egyre kevésbé lehet megélni, egyre kevesebb hasznot termel a szőlész, borász tevékenység. Így a jövedelmezőség gyengülése mellett például az Atkári úton található borászatot üzemeltető Nagyrédei Szőlők Kft. sem tud, kíván fejleszteni, hanem egyre inkább a túlélés lesz a legfőbb célja. További gond, hogy a községben ugyan sok szőlész van, de kevés a jó borász.

A fentiekből következik, hogy a település gazdaságának erősítése érdekében Nagyréde elsődleges célja a szőlő-bor ágazat modernizálása kell legyen. A megújítás jegyében mindenképpen alkalmazkodni kell a jelenlegi piaci trendekhez és fogyasztói igényekhez. Ennek legfőbb eleme, hogy a termeléskor a hangsúly a mennyiségről átkerül a minőségre. Ezt a szőlőtermesztéskor kell igazán érvényre juttatni, így ahelyett, hogy minél nagyobb területeken, minél nagyobb szőlőtermés-hozamok elérése lenne a cél, inkább jóval kisebb területeken, a hozamokat alacsonyabban, de pontosan beállítva, stabilan kell tartani. Ezáltal ugyan jóval kevesebb boralapanyag áll majd rendelkezésre és ezzel kevesebb bor is készül, de a megfelelő szakértelemmel a bor minősége sokkal magasabb lesz, így kisebb területről is nagyobb haszon érhető el.

A bortermelő egységek léptéke is nagyon fontos. A jelenlegi központi, nagyüzemi bortermelés helyett mindenképpen a minőséget megcélzó, turisztikai lehetőségeket is hordozó, kisebb magánborászatokban van a jövő, ezek támogatása tehát kiemelt cél. A már a településen működő magánborászatok fejlődéséhez, illetve új borászatok létrejöttéhez megvan Nagyréden a megfelelő föld és szakértelem is. Ugyanakkor mindenképpen szükséges a magánborászatok számára is egy összefogó erő, egy központi irányítás a településen (nagyjából 5 jó borással), amelynek segítségével a minőségi bortermelésen túl elérhető többek között, hogy legyen borválaszték (ne mindenki ugyanazt a szőlőfajtát termelje) és a feldolgozás, palackozás egy helyen történjen (amely jóval gazdaságosabb, mintha minden borászat külön tenné ezt meg). További fontos célkitűzés a szakértelem továbbadása, elsősorban szőlész-borászok képzése. A borok értékesítésére remek helyszínül szolgál majd megújulása után a Fáy kastély, ahol a tervek szerint a palackozott borok megvásárlása mellett borkóstolókon is részt vehetnek az odalátogatók.

Nagyréde szőlő-bor ágazatának fentiekben vázolt modernizációjával, hangsúly és léptékváltással a település borászata 5-10 év alatt fellendülhet, és ezzel újra a község egyik húzóágazata lehet.

A fentiekben túl a szőlő-bor ágazat megújításának további eszközeként lehet megemlíteni a csemegeszőlő termelés volumenének a növelését, amely a helyi szőlőtermelés

stabilizálásának egyik eszköze lehet. Ennek elsődleges oka, hogy amíg a szőlő-bor vertikumnak időről időre kisebb-nagyobb válságokkal kell szembenéznie, addig a csemegeszőlő termelés esetében kiszámíthatóbb a piaci környezet. Piacképes fajták termesztésével a csemegeszőlő termelés kedvező jövedelmezőséget kínál, amely erősítheti a helyi termelők gazdasági erejét. A borszőlő termesztés és a bortermelés modernizálása mellett a csemegeszőlő termelés előtérbe kerülésével mindenképpen egy több lábbon álló, sokszínű szőlő-bor ágazat alakulhat ki a településen, amely jobban tud alkalmazkodni a piaci folyamatokhoz, igényekhez, összességében tehát jóval versenyképesebb lehet.

A kertés mezőgazdaság támogatása

A 20. század folyamán a település gazdaságában éppoly húzóágazatnak számított a zöldség és a gyümölcsstermesztés (főleg a bogyós gyümölcsök) mint a szőlőtermesztés és a bortermelés. Az egykori Szőlőskert (ma a Jász-Tész Kft. tulajdonában álló) feldolgozó részlegében és hűtőházában a felhasznált gyümölcsök és zöldségek jelentős része a Nagyrédén, valamint a környéken termelő gazdáktól származott. Ma már a Jász-Tész Kft. hűtőházában szinte kizárólag csak bértárolás folyik, a néhány évtizede még igen komoly zöldség és gyümölcsstermelés szinte teljesen megszűnt a községben.

A település komoly kertés mezőgazdálkodási hagyományaira építve fontos célkitűzés lehet a kiskertés mezőgazdaság fejlesztése. Ehhez egyrészt mindenképpen meg kell találni a piaci réseket és olyan zöldségek, illetve gyümölcsök termesztését kell preferálni, amelyekre nagy a kereslet és magasabb áron értékesíthetők (pl. áfonya, málna, homoktövis). Másrészt fontos a kertés mezőgazdasági hagyományok ápolása, felelevenítése, ezért érdemes a korábban jelentős mennyiségben megtermelt gyümölcsök, elsősorban a bogyósgyümölcsök (pl. szamóca) termelését újra előtérbe helyezni. A helyi termelés erősödésére pozitívan hathat a kivitelezés előtt álló helyi termelői piac, valamint az ugyancsak kialakítás előtt álló „mintagazdaság”. De jó alapul szolgálhat a közmunkaprogram keretében évek óta sikeresen futó kertészeti tevékenység, amely során a takarmányzöldségek mellett a helyi báziskonyhához kerülő és eladásra is jutó zöldségeket termelnek meg (pl. paprika, paradicsom, burgonya, uborka, tök, vöröshagyma, fokhagyma).

A kertés mezőgazdálkodásnak az előnye többek között, hogy jóval nagyobb az élőmunka igénye, mint például a szántóföldi növénytermesztésnek, ezen gazdálkodási forma támogatásával tehát segíthető a munkahelyteremtés. Ráadásul a termelésre épülően újra megerősödhet az ételkészítés-feldolgozás a településen, amellyel akár ismét üzembe állhat a Jász-Tész Kft. feldolgozó részlege vagy új feldolgozóüzemek kezdhetik meg a működésüket Nagyrédén. Mindemellett a kertés mezőgazdasági, elsősorban a bogyósgyümölcs termelés hagyományai (pl. szamóca, málna) gasztroturisztikai tekintetben is hasznosíthatóak, tematikus rendezvények életre hívásával akár ösztönözhetőek a helyi termelők.

- **Vállalkozások támogatása, új gazdasági szervezetek letelepedésének ösztönzése**

A településen működő vállalkozások száma az utóbbi másfél évtizedben növekedett, jelenleg Nagyrédén működik a járásban a harmadik legtöbb vállalkozás. A községre jellemző az erős, prosperáló vállalkozások jelenléte, amellyel a térség viszonylag jelentékeny foglalkoztatója. Mindemellett azonban meglehetősen magas és fokozatosan növekvő az ingázás mértéke. A község foglalkoztatottjainak kétharmada másik településre

jár dolgozni, míg a helyi munkahelyeken csökken a helyi foglalkoztatottak száma és aránya. A községben több olyan, akár nagy múlttal rendelkező gazdasági szervezet is akad, melyeknek nem a fejlesztések megvalósításáért kell küzdeniük, hanem egyáltalán a talpon maradásért.

A település fent vázolt vállalkozói helyzetének javítása és ezáltal a munkahelyek számának növelése érdekében az elsődleges cél a vállalkozói környezet javítása, mind a meglévő gazdasági szervezetek fejlődése, mind pedig az új vállalkozások letelepedésének ösztönzése érdekében. A már a településen működő gazdasági szervezetek esetében kiemelten fontos, hogy támogató helyi vállalkozói környezetben működhessenek. Ehhez mindenképpen szükséges az önkormányzat támogató magatartása, akár pályázatfigyelés, pályázati tanácsadás vagy a vállalkozásokkal történő kooperációk, közös projektek formájában. A fentiekben túl a családi, illetve kisvállalkozások úgy is támogathatóak, hogy meghatározásra kerül a lakóterületeken megengedhető gazdasági tevékenységek nagyságrendje, illetve a géptárolás, a mezőgazdasági gépek közlekedésének és az állattartásnak a körülményei.

A már működő gazdasági szervezetek támogatása elősegítheti a vállalkozásbővítést, ezzel új munkahelyek jönnek létre a településen. De ugyanilyen fontos az új vállalkozások letelepedésének ösztönzése is, amelynek fontos eleme a megfelelő telephelykínálat a településen. A beépítésre váró gazdasági területek „vonzerejének” további növeléséhez jó eszköz lehet az adókedvezmény, a betelepülni szándékozó vállalkozásokkal folytatott folyamatos háttértárgyalások, illetve a jövőben is törekedni kell az ipari park cím elnyerésére. Az új vállalkozások letelepedése mindenképpen jelentős munkahelyteremtő hatással bír, de a munkahelyteremtés szempontjából az is fontos, hogy elsősorban olyan profillal rendelkező gazdasági szervezetek telepedjenek le, melyhez jó adottságokkal rendelkezik a község, és amelynek nagy az élőmunka igénye is.

A már a településen működő vállalkozások támogatásával és az új gazdasági szervezetek letelepedésének ösztönzésével tehát elérhető a gazdaság erősödése, a munkahelyteremtés, ezzel összefüggésben az ingázás mértékének csökkenése és a térségi foglalkoztató erő növekedése, és nem utolsósorban az önkormányzat számára az iparüzési adóból befolyt bevétel további növekedése is.

Külön kiemelő az új vállalkozás számára potenciális helyszínül szolgáló, a település központjában, a Kossuth utca keleti végénél található, egykori zavaró hatású kazángyártó üzem telephelye. Lakóterületbe ékelődő elhelyezkedése miatt a cél a telephely nem zavaró jellegű hasznosításának az ösztönzése. A területen olyan vállalkozásnak kell letelepednie, amely kész a terület megújítására, az épületállomány felújítására és nem utolsósorban a környezetét nem zavarja tevékenységével. Nem elvetendő célkitűzés, hogy a telephely önkormányzati tulajdonba kerüljön, amellyel garantálható a terület nem zavaró jellegű hasznosítása. A telephely a megfelelő átalakítások után alkalmas lehet az önkormányzat gazdasági tevékenységéhez szolgáló telephelynek, településüzemeltetési feladatok ellátására, géptárolásra, de akár közösségi célokat is szolgálhat a jövőben a terület.

- **Munkavállalók versenyképességének javítása**

Bár az utóbbi évtizedben jelentősen javult a község lakosságának képzettségi helyzete, a helyi munkaerő képzettsége még mindig jelentősen kedvezőtlenebb az országosnál (a kevésbé kvalifikáltak aránya nagyobb, míg a magasabb fokú végzettséggel rendelkezők aránya jóval kisebb az országos mértéknél). Mivel a versenyképesség szempontjából a

képzettségnek igen fontos szerep jut, ezért a minél színvonalasabb nevelés és alapfokú oktatás biztosítása mellett (és annak tudatában, hogy az önkormányzatnak tulajdonképpen nincsen közvetlen ráhatása a gyerekek oktatására) hangsúlyos szereppel bírnak a továbbképzések, átképzések. Elsősorban olyan tanfolyamok szervezése a célravezető, melyek elvégzésével olyan ismeretekhez, képesítéshez jutnak a munkavállalók, melyekkel jobban érvényesülhetnek a községi munkaerőpiacon (vagy a település szűkebb környezetében). A folyamatos, széles palettát kínáló tanfolyamok egyrésztől hozzájárulhatnak egy, a helyi igényekhez sokkal jobban alkalmazkodó képzettségi struktúra kialakulásához, másrésztől és ezzel összefüggésben, jelentősen csökkenthetik a településről eljárók jelenleg igen magas számát, az ingázás mértékét.

Jó gyakorlat, példa lehet a „Fiatalok helyben tartásának támogatása Nagyrédén” című pályázat elnyerésével megvalósuló projekt, amelynek az elsődleges célja, hogy a Nagyrédén élő, innen elköltözött, illetve az itt letelepedni vágyó fiatalok képessé váljanak élni a településen fellelhető életlehetőségekkel, helyben egzisztenciát, családot tudjanak alapítani. A projekt részeként amellet, hogy javítják a fiatalok lakhatási körülményeit, támogatják a helyi lehetőségekre épülő (ön)foglalkoztatást is, többek között pályáorientációs és karrier tanácsadásokat tartanak, rendezvénysorozatokat szerveznek, illetve olyan tréningeket indítanak, amelyek a fiatalok vállalkozóvá válását célozzák. Ugyancsak a program eleme több mint 20, a községben élő egyetemista felsőfokú tanulmányainak pénzügyi támogatása, amelynek azonban nem szabták feltételül, hogy a fiataloknak a tanulmányuk elvégzése után Nagyrédén kell maradniuk. A jövőben a fiatalok helyben tartása érdekében fontos ezen feltétel rögzítése.

A projekt mindenképpen érdemes a folytatásra, hiszen a pozitív társadalmi hatások, a fiatalok helyben tartása, a népességgyarapodás előmozdítása mellett, a versenyképességük javításával, a helyi munkavállalás és az önálló vállalkozás lehetőségével a település gazdaságának erősödéséhez is jelentősen hozzájárulhat.

- **Településen és térségen belüli gazdasági együttműködések erősítése, kialakítása**
A gazdasági életet tekintve nem jellemzőek az együttműködések sem a községben, sem pedig a település térségében. Pedig az együttműködésekre, összefonódásokra a turizmus mellett a gazdaság más területein is lehetőség nyílna, mind Nagyrédén belül, mind pedig a Gyöngyösi járásban. A település gazdasági szereplőinek, bár több esetben egymás vetélytársai, érdekük fűződik a kommunikációra és az összefogásra, hiszen közösen jóval könnyebben azonosíthatók és orvosolhatók a problémák, illetve megvalósíthatók a fejlesztési elképzelések is. Ha erre a tényre nem jönnek rá maguktól, akkor az önkormányzat feladata, hogy közvetítőként megteremtse a kapcsolatot a gazdasági szereplők között, megfelelő platformot biztosítson a gazdasági együttgondolkodásnak. Ennek egy jó példája, a jelen Településfejlesztési Koncepció elkészültét megelőző konzultáció, az önkormányzat és a helyi vállalkozások képviselői között. Ezen megbeszélésnek az volt a központi témája, hogy melyek a település gazdaságának fejlesztési lehetőségei, melyek a legfontosabb feladatok a gazdasági élet erősödését megcélozva. Ez egy jó gyakorlatnak bizonyult, hiszen számos, a megbeszélésen elhangzott gondolat került beépítésre jelen dokumentumba. Célszerű ezért a helyi gazdaság szereplőit rendszeresen (legalább évente), akár vállalkozói fórum keretében összehívni és ezáltal együttgondolkodásra, együttműködésre ösztönözni őket.

A térségi együttműködések tekintetében többek között jó lehetőségeket kínál a térségben élő foglalkoztatottak versenyképességének javítását megcélózva egy közös, járási szintű továbbképző, átképző rendszer kidolgozása. A tanfolyamok közös megszervezésével és lebonyolításával jelentősen csökkennek a települések egyéni terhei. Ezen közös képzési rendszerben a részvétel mellett Nagyréde akár vezető, központi szerepet is vállalhat, helyszínt és helyi szakértelmet kínálva a résztvevőknek. A település nagy múltra visszatekintő agráriumával és prosperáló feldolgozóipari vállalkozásaival például megfelelő tudásbázissal rendelkezik azon munkavállalók számára, akik a mezőgazdasági és a feldolgozóipari szakmák tudását kívánják elsajátítani.

További lehetőségeket rejtenek magukban a járási együttműködésre közös, központi feldolgozóüzemek kialakítása. A térség adottságaira és profiljára alapozva működőképes lehet egy közös élelmiszer- feldolgozóüzem vagy egy térségi borpalackozó létrehozása. Nagyréde gazdag agrárhagyományával mindkét esetben szóba jöhet, mint potenciális helyszín az üzem elhelyezésére. Különösen jó lehetőséget kínál a település számára egy térségi borpalackozó kialakítása, amely a térségi összefogás előmozdítása mellett a község szőlő-bor ágazatának is központja lehetne, a helyi magánborászatokat is összefoghatná.

4. Turizmus fejlesztése a táji és épített környezet tiszteletben tartásával

• **Tematizált turizmus**

A Nagyrédére és környezetére jellemző igen kedvező idegenforgalmi adottságok miatt (többek között a változatos domborzati viszonyok, természetközeli területek, szőlő- és borkultúra, gazdag épített környezet és néphagyományok) a térségben adja magát a turizmus fejlesztésének lehetősége. A környék településeinek azonban, ahogy más településeknek is, akkor van igazán esélye az idegenforgalmi ágazatának a fejlesztésére, ha a szokványos, általános turisztikai fejlesztésekkel szemben megtalálja és hangsúlyozza azokat a tulajdonságokat és értékeket, amelyekkel kiemelkedik környezetéből, amelyek miatt mást tud nyújtani az idelátogatóknak, mint a környező települések. Ezért Nagyréden is fontos, hogy a számtalan érték között néhány olyan adottság kerüljön kihangsúlyozásra, amelyekre bátran lehet a település idegenforgalmi ágazatának fejlődését alapozni.

Nagyréden az adottságokat és a küszöbön álló beruházásokat figyelembe véve a turizmusfejlesztés három alappillére a bor-, a sport-, illetve az egészségturizmus lehet. A **borturizmus** alapját a település igen nagy múltra visszatekintő szőlő-borkultúrája szolgáltatja, azonban az eredményes, sok látogatót vonzó borturizmus megvalósításához, mindenképpen a település szőlő-bor ágazatának modernizálása, magánborászatok kialakítása és fejlesztése szükséges. A borturizmussal könnyedén összekapcsolható a **gasztroturizmus**, amelyhez jó alapul szolgálnak egyebek mellett a település bogyógyümölcs termelési hagyományai (pl. szamóca, málna). Ezen hagyományokat középpontba állítva lehetőség van új gasztrorendezvény(ek) életre hívására is.

A **sportturizmus** sikere a község és környezetének sokrétű természeti adottságainak (többek között változatos domborzat, nagy vízfelületek) minél nagyobb fokú kihasználásában rejlik. A Mátra közelsége a már kivitelezés alatt álló és a tervezett kerékpárutakkal társulva mindenképpen vonzó célponttá tehetik a települést a bringások számára (elsősorban mountain bike). A lehetőségek kiaknázásával elérhető az élénk kerékpárturizmus. De a természeti adottságok a természetjárók és a horgászok számára is kiváló sportolási és kikapcsolódási lehetőségeket kínálnak Nagyréden.

Az **egészségturizmus** alapja az egykori Szőlőskert igazgatási központjának területén tervezett szemklinika kialakítása. A szemklinika már önmagában is jelentős forgalomvonzó tényező, de akár más egészségügyi intézmények kialakítását is ösztönözheti.

A turizmusfejlesztési lehetőségek mellett azonban rendkívül fontos rögzíteni, hogy a település egyik fő erénye a természeti környezetében rejlik, többek között ezért is a turizmusfejlesztésre irányuló bármely tevékenységnél az elsődleges szempont a táji, természeti környezet tisztelőben tartása, megóvása kell legyen.

- **Az idegenforgalmi adottságok kiaknázása**

Meglévő értékek hangsúlyozása, fejlesztése

Nagyréde jelentős értékét képviselik a **Pincesor borospincéi és présházai**, melyek egyedi karaktert kölcsönöznek a településnek. A község alacsonyabban fekvő részeiről jól látható présházák és a hozzájuk tartozó borospincék sora harmonikus, nyugodt hangulatot árasztanak. Az épületek legtöbbször megfelelő állapotban van, megjelenésüket többnyire az egységesség jellemzi. Ugyanakkor a település e jelentős értékeinek megőrzése és turisztikai attrakcióvá formálása érdekében kiemelkedően fontos állaguk megóvása, a leromlott fizikai állapotban lévő épületek felújítása, illetve a Pincesor teljesen egységes megjelenésének, arculatának a kialakítása. Jó lehetőségek rejlenek egyes présházák és pincék látványborászatként való megnyitásában a nagyközönség előtt. Ezekben a látványborászatokban az érdeklődők megismerkedhetnek az autentikus borászat világával, megleshetik a szőlőfeldolgozás és borkészítés műhelytitkait. Az ismeretszerzésen túl természetesen fontos, hogy az idelátogatóknak minél több présházban és pincében legyen lehetőség bort kóstolni és akár a Pincesoron végighaladva bortúrán részt venni. A pincék gyakori nyitva tartása mellett a borturizmus élénküléséhez mindenképpen hozzájárulnak a szőlő-bor hagyományokat a középpontba állító rendezvények is, akár korábban sikerrel futó, akár új rendezvényről legyen szó. Ezen események számára kiváló helyszínül szolgál a Pincesor, valamint a lent részletezett felújítás után a Fáy kastély.

A borturizmus fejlődését szolgálhatja a **Fáy kastély tervezett felújítása** is. A komplex felújítás során az épületet többfunkciós kulturális, illetve közösségi térré alakítják át, turisztikai attrakcióvá fejlesztik. A kastélyba látogatóknak a tervek szerint lehetőségük lesz palackozott borokat vásárolni, illetve borkóstolókon és más, a szőlő-bor kultúrához kötődő rendezvényen is részt vehetnek majd. Ezen fejlesztés tehát mindenképpen hozzájárul a Nagyrédei bor népszerűsítéséhez, a borturizmus erősítéséhez. A felújítás 2020-ban várhatóan elkezdődik.

Nagyréde értékeinek sorát gyarapítják **tavai** is. A tavak és környezetének, a horgászturizmus erősítésének céljával történő fejlesztésén túl, megfelelő infrastruktúra fejlesztéseket követően adott a lehetőség a tavak és környékük egyéb célú hasznosítására is. Ezen területek a horgászat mellett kiválóan alkalmasak egyéb rekreációs, szabadidős, üdülési célú hasznosításra. Ugyanakkor fontos kiemelni, hogy a tavak nem önkormányzati tulajdonban vannak, így közvetlen ráhatással az önkormányzat nem rendelkezik a szóbanforgó területek fejlesztésének mikéntjére. Mindemellett célként megfogalmazható, hogy ösztönzendő a tavak és környezetük minél sokoldalúbb hasznosítása (pl. tanösvény, gyerektábor kialakítása), elsődleges szempontként szem előtt tartva a környezeti értékek megőrzését, védelmét.

Külön kiemelő a **volt Szőlőskert igazgatási központjának hasznosítása**, ahol a tervek szerint hamarosan megnyitja kapuit egy **szemklinika** és egy „**mintagazdaság**”. A Gyöngyösi út és a Hunyadi János utca találkozásánál található nagyterjedésű terület sokáig teljesen kihasználatlan volt, ám a közelmúltban egy német orvosprofesszor megvásárolta a volt igazgatási központ területét, illetve a két utca találkozásánál fekvő ingatlant és megindult a terület átalakítása, az épületállomány felújítása, a szemklinika és a „mintagazdaság” kialakítása. Mind a szemklinika, mind pedig a „mintagazdaság” már önmagában is jelentős látogató vonzó tényező lehet, de a projekthez további fejlesztéseket kapcsolva kiemelkedő turizmusfejlesztő erő kovácsolható belőle. Ilyen fejlesztés például a **Művelődési Ház** tervezett felújítása és **funkcióbővítése**. Sikeres pályázat esetén az épület teljes belső felújításon esik át, új közösségi tér kerül benne kialakításra és hasznosításra kerül a mozi terem is. A tervek szerint a mozi terem, retro mozi formájában és ritkábban néhány film levetítésének erejéig, megőrzi eredeti funkcióját, de alapvetően **konferenciaterem** kerül benne kialakításra. Az átalakítások után a terem kiválóan alkalmas lesz szakmai vagy más rendezvények, előadások, konferenciák lebonyolítására, akár a szemklinika és a professzor tevékenységéhez kapcsolódóan is. A modern technika vívmányaival a teremben helyet foglalók számára lehetőség nyílik majd többek között a szemészeti beavatkozások nyomán követésére, akár élő adásban is. A Művelődési Ház tervezett funkcióbővítése lehetőséget teremthet tehát a konferenciaturizmus számára a településen, de a remények szerint mindenképpen kapcsolódni tud a kialakítás alatt álló szemklinikához és hozzájárul az idegenforgalmi ágazat fejlődéséhez is.

Új turisztikai értékek létrehozása

A település 2014-2019 közötti időszakra vonatkozó gazdasági programjában az általánosabb településfejlesztési elképzelések mellett rögzítésre kerültek konkrétan a turizmus fejlesztését (is) célzó elképzelések. Ilyen elképzelés többek között **egy szánkópálya és egy kilátó kialakítása** a település belterületének déli, délkeli szélén. Ezt a célkitűzést az önkormányzat változatlanul fenntartja. Pályázati lehetőség és a kellő támogatás elnyerése esetén a tervek szerint egy olyan szánkópálya kerülne kialakításra, amely a Pincesorra vinne, valamint szintén a Pincesor felett, attól délre épülne egy kilátó is, amelyről páratlan kilátás nyílna a Mátrára, belátható lenne az egész Mátraalja. Mindemellett a kilátó elhelyezésére a domborzati viszonyok alkalmassá teszik a Nagytótól délnyugatra fekvő területet is, ahol akár a régi permetlékavaró épülete is bevonható a fejlesztésbe. Így a településen két potenciális helyszín is kínálkozik kilátó kialakítására. A településen egy ideje közeledés, hogy a községi **rendezvények számára** szükség van egy, a jelenlegieknél megfelelőbb, **állandó helyszínre**. Az önkormányzat elképzelése szerint megfelelő **rendezvénytér** alakítható ki **a Zsellérház környezetében, valamint az Árpád utca és a Virág utca között** húzódó tömb északi végénél. A megfelelően, igényesen kialakított rendezvénytér, valamint a helyszíneken helyet kapó közkedvelt szőlő- és borkultúrához, hagyományörzéshez, gasztronómiához kötődő községi rendezvények megtartásával, illetve új rendezvények életre hívásával jelentősen növelhető a településre látogatók száma, erősíthető Nagyréde turisztikai vonzereje. A fentiekben túl fontos rögzíteni, hogy az új turisztikai attrakciók létrehozásához, kialakításához kiemelten fontos a megfelelő helybiztosítás. Ennek legalapvetőbb módja a különleges besorolású területek kiterjedésének és helyének rögzítése a településrendezési eszközökben. Mivel a hatályos terveken jelölt turisztikai és rekreációs

célú különleges területek közül egyik esetében sem valósult meg a tervezett funkció, ezért mindenképpen szükség van a különleges területkijelölések átstrukturálása, egyszersmind a jelen dokumentumban meghatározott turizmusfejlesztési célokat (is) szem előtt tartó, reális kijelölésekre, bízva a tervezett hasznosítás megvalósulásában. Ennek érdekében például a hatályos tervben turizmusfejlesztés gyanánt rögzített golfpálya, illetve lovarda, lovaspálya kijelölés helyett célszerű **a helyi adottságokhoz és reális elképzelésekhez sokkal inkább passzoló** rekreációs, szabadidős, illetve turisztikai célú **különleges területkijelöléseket** alkalmazni. Ezen új különleges területek a remények szerint kijelölik a megfelelő helyszínt az új funkciók számára, legyen az akár egy kerékpáros ügyességi pálya, egy gyerektábor vagy, bízva a szemklinika katalizáló hatásában, egy új egészségügyi intézmény (pl. magán fogászati klinika, magánszanatórium).

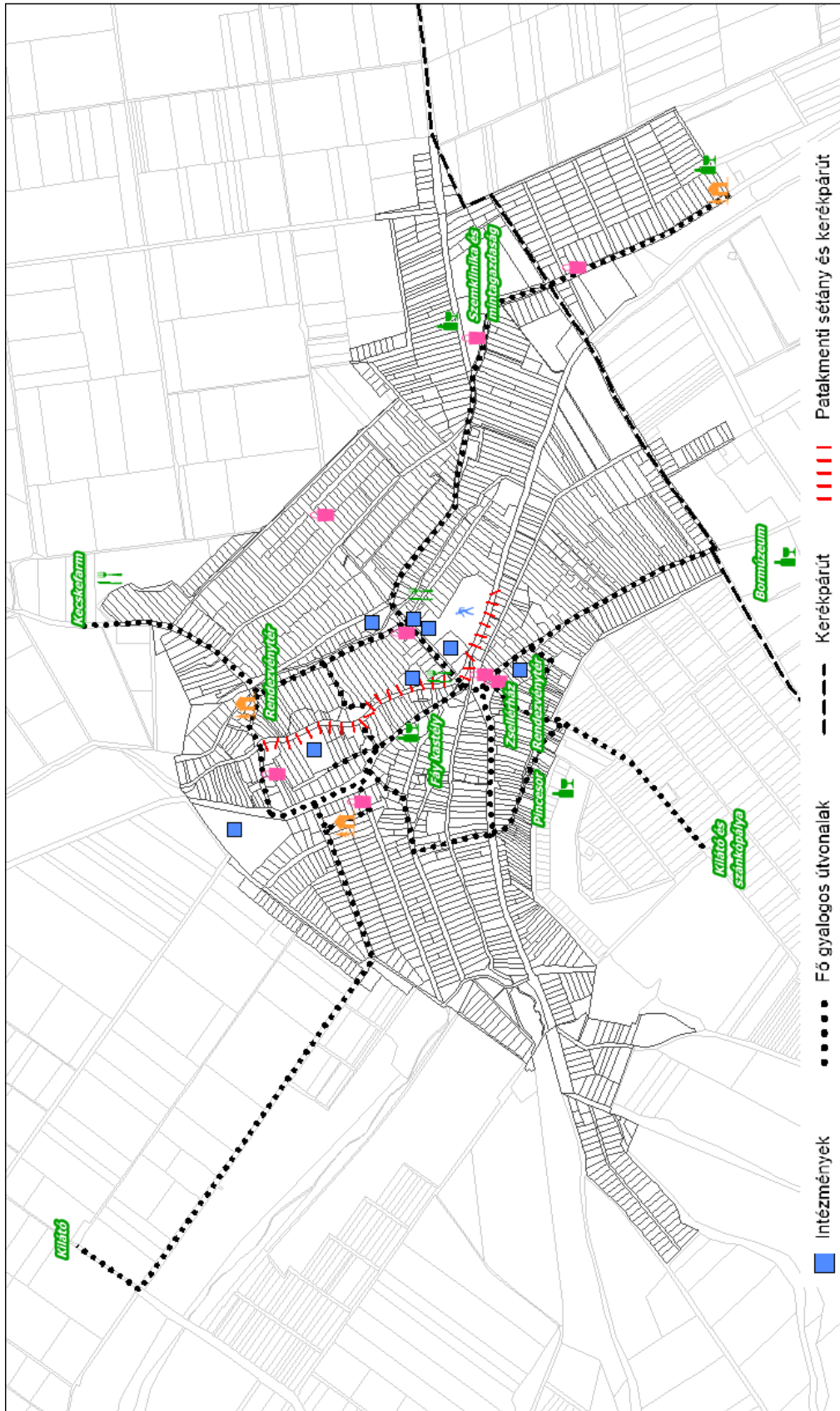
- **Turisztikai attrakciók összekötése**

Az idegenforgalmi adottságok kiaknázása, a turisztikai értékek kiemelése akkor lehet igazán sikeres, ha a meglévő és a tervezett (vagy már kialakítás alatt álló) turisztikai attrakciók, látnivalók, szolgáltatások hálózatszerűen összekötésre kerülnek, az idegenforgalmi (és nem utolsó sorban az itt élők ellátásának) szempontból releváns helyszínek felfűzésre kerülnek. Ennek legjobb módja az e helyszíneket összekötő megfelelő gyalogos és kerékpáros hálózat kialakítása a településen.

Mivel Nagyréde meghatározó szerkezeti eleme a községet átszelő Rédei-Nagy-patak, így adja magát a lehetőség és konkrét fejlesztési elképzelésként meg is fogalmazódott egy patakmenti sétány és kerékpárút kialakítása a településen. Ez a fejlesztési elképzelés mindamelllett, hogy az itt élők és az idelátogatók számára is egy fontos hálózati elem és emellett egy turisztikai attrakció létrejöttét eredményezheti, egyben a patak és környezetének komplex rendezésének lehetőségét is magában hordozza, ezért kiemelkedő fontosságú célkitűzés. A Rédei-Nagy-patak mentén az elképzelések szerint egy tanösvény szerű sétány és egy kerékpárút, valamint a Kastély Óvoda közelében egy patakon átívelő híd és a sétány kiöblösödéseként egy kis terecske is kialakításra kerülne. A patakmenti sétány és kerékpárút természet közelségével, hangulatával a remények szerint nem csak a településen élők egyik kedvelt közlekedési útvonalává válna, hanem egyben a település egyik fontos turisztikai értékévé is.

Elkészülte után a sétányhoz kapcsolódhatnak a település központjában már meglévő és a tervezett gyalogos ösvények, kerékpáros nyomvonalak. A helyiek és a turisták szempontjait is figyelembe véve fontos közlekedési tengely vagy az lehet a Kastély Óvodát és a Pincsort összekötő útvonal, valamint a Fő utat a középpontba helyezve a Tarjáni út, Árpád út, az Atkári út és a Szabadság út. Ezek a tengelyek jól felfűzik a közintézményeket, a kereskedelmi és szolgáltató, vendéglátóipari egységeket, valamint a látnivalókat, illetve kapcsolódnak a már kivitelezés alatt álló Haladás úti kerékpárúthoz is. Külön a turistákra szabva ezeken az útvonalakon akár alkalmazhatóak egységes és egyedi eligazító táblák, jelzések, amelyek útbaigazítanak a látnivalókhoz, valamint a kereskedelmi és vendéglátóipari egységekhez.

A meglévő és tervezett turisztikai attrakciók, kereskedelmi és szolgáltató egységek, illetve az intézmények elhelyezkedése, valamint az ezeket összekötő meglévő és tervezett gyalogos, illetve kerékpáros kapcsolatok

A Nagyrédén belüli kapcsolatokon, a települési attrakcióik felfűzésén túl, a községi turizmusfejlesztés minél nagyobb hatékonysága érdekében igen fontos a térség idegenforgalmi attrakcióinak hálózatba fogása, a térség látnivalóinak felfűzése. Erre kiváló lehetőséget kínál például a Mátrához és környezetéhez kötődő Turisztikai Desztináció Menedzsment (TDM) szervezetének az elképzelése, miszerint a Mátraaljai települések kerékpáros összekapcsolására egy bringaúthálózatot alakítanak ki. Ezen hálózathoz való csatlakozás Nagyréde számára is sok lehetőséget rejt, ösztönözheti további kerékpárutak kiépítését a térségi kiránduló célpontok irányába (például Gyöngyös, Ecséd vagy Rózsaszentmárton felé) és összességében jelentősen élénkítheti a kerékpárturizmust a településen és a Mátra környékén. További lehetőségeket rejt magában, a térség gazdag borkultúrájára alapozva, bortúrák szervezése. A térségi települések összefogásával könnyen megszervezhetőek a rendszeres bortúrák, melyeken a borkóstolásokon, pincelátogatásokon kívül az érdeklődők megismerkedhetnek a település látnivalóival, értékeivel is. A fentiekben vázolt községi és települések közötti hálózatok, összefonódások jelentősen segíthetik az idegenforgalmi ágazat fejlődését Nagyrédén.

- **Az idegenforgalmi ágazathoz kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése**

Ahogy az már korábban megfogalmazásra került, a község jelenlegi vendéglátási infrastruktúrája a helyiek ellátását nézve is fejlődést kíván (főleg az egységek alacsony száma és a nyitva tartásuk miatt), a jövőben remélt turisztikai fejlődés eléréséhez azonban semmiképpen nem elégséges. A településre érkezőknek a táji környezet megcsodálása, a látnivalók megtekintése vagy rendezvénylátogatást követően (illetve a programok előtt, között) nyilvánvaló igénye, hogy a településen helyben tudjanak étkezni, kávézni, vásárolni, valamint megszállni. Ezt pedig minél magasabb színvonalon és minél hangulatosabb körülmények között kívánják megtenni. Ráadásul mindenképpen számolni kell a kialakítás alatt álló szemklinika miatt megnövekedett forgalommal és a klinika jövőbeli pácienseinek esetleges magas elvárásaival. Ezért a sikeres turizmusfejlesztéshez elengedhetetlenül szükséges a megfelelő számú, illetve színvonalú kereskedelmi és szolgáltató, vendéglátóipari egység jelenléte a településen, különös tekintettel a szálláshelyekre. Kiemelkedő célkitűzés új egységek kialakítása, valamint a meglévők átalakítása, fejlesztése. Egy-egy étterem, kávézó, bisztró, borbár és panzió számára kiváló helyszínül szolgálnak a frekvenciát elhelyezkedésű, jelenleg kihasználatlanul álló területek a településközpontban (pl. a Pincesor utca keleti végénél, az egészségügyi központtól délre, valamint a Virág utca végénél található ingatlanok). A kínáló területek közül ugyanakkor egyik sem áll önkormányzati tulajdonban, így az önkormányzat célja elsősorban e területek megfelelő hasznosításának ösztönzése lehet. De amennyiben lehetőség nyílik ezen ingatlanok megvásárlására, célként rögzíthető azok önkormányzati hasznosítása, kereskedelmi- és szolgáltató-, vendéglátóegység(ek) kialakítása. Mind közül azonban kitüntetett figyelmet kell fordítani a szálláshelyfejlesztésre a településen, hiszen az utóbbi években a szálláshelyek (vendégházak) egyébként sem magas száma tovább csökkent, ugyanakkor a vendégek és a vendégéjszakák száma növekedést mutatott. Az autentikus falusi szálláshelyeken túl érdemes nagyobb kapacitású szálláshelyek, pl. panzió kialakítását ösztönözni. Egy panzió számára például kiválóan alkalmas a Fő utcán, az egészségügyi központ szomszédságában található, jelenleg nem önkormányzati tulajdonban álló terület, ezért az új településrendezési eszközök kidolgozásakor fontos

ezen ingatlan kívánt hasznosítási irányának a rögzítése (pl. a településközpont funkcionális gazdagítását szolgáló terület részeként kijelölni), a későbbiekben esetleg a terület megvásárlása és hasznosítása.

A megfelelő számú és színvonalú vendéglátóipari egység mellett új kereskedelmi és szolgáltató egységek kialakítása is fontos lehet. Többek között remek lehetőségek rejlenek a kerékpárturizmushoz kapcsolódóan bringás pihenőpontok, kerékpárszerelő műhely és felszerelésüzlet vagy kerékpárkölcsönző hely(ek) kialakításában. De ugyanez igaz a természetjáráshoz és a horgászathoz kapcsolódóan is (turista frissítő-pihenő helyek, túrafelszerelés üzlet és kölcsönző, horgászüzlet).

5. A jellegzetes táji-, természeti adottságok, az épített értékek és a településkarakter harmóniájának megőrzése

- **Az épített értékek és a településkarakter védelme**

Ahogy az korábban megállapításra került, a településen a falusias karakter a legdominánsabb, de a kertvárosias jegyek is meghatározóak. Az uralkodó oldalhatáron álló beépítési mód, az épületek jellemzően egyalakú, egységes kialakítása és magassága eredményezte harmonikus, nyugodt utcakép és nem utolsó sorban a település egyedi értékét képviselő Pincesor, a műemlékek, valamint a helyi védelem alatt álló épületek mind hozzájárulnak a település karakterességéhez és egyben meghatározzák az épített környezet alakításának, a lakóterületi fejlesztéseknek a kívánt irányát is. A beépítéseknél semmiképpen nem cél egy vagy akár több, sokalakú lakópark kialakítása vagy az utcaképhez nem illeszkedő beépítések. Ezek helyett sokkal inkább a községre jellemző családi házas beépítés és az utcaképekbe jól beleillő beépítések ösztönzendők.

Többek között a településkarakter és az épített értékek védelmét szolgálja a község Településképi Arculati Kézikönyve (TAK), illetve Településképi rendelete (TKR), ezért az önkormányzat számára kiemelt fontosságú ezen dokumentumok tartalmának megismertetése a lakossággal, illetve jelentőségük, fontosságuk tudatosítása az itt élőkkel. Az önkormányzat további fontos feladata a TAK-ban és TKR-ben védelem alatt álló értékű szereplő épületek védelmének, karbantartásának a támogatása és figyelemmel kísérése. A népies karakterjegyekben gazdag épületállomány miatt, a fentiekben túl célként határozható meg további védelmi javaslatok rögzítése a fenti dokumentumokban.

- **Értékvédelem a településrendezés eszközeivel, hagyományos tájhasználati formák megőrzése**

Területhasználat- és építésszabályozás

A külterület változatos tájszerkezete a táji adottságokhoz alkalmazkodó területhasználatok támogatásával tartható meg leginkább. Nagyréde védett területein a természetvédelemnek alárendelt tájhasználat figyelhető meg, melyet a hatályos településrendezési tervek is lekövetnek. Az ökológiai folyosó által érintett területek mind településszerkezeti, mind szabályozási szinten differenciáltak. Cél ezen területfelhasználási kategóriák, illetve övezetek fenntartása, mely továbbra is ösztönzi, elősegíti a hagyományos tájhasználatot, így biztosítja a természeti, táji értékek megőrzését. A védett területek extenzív tájhasználat, azaz az erdészeti hasznosítás, valamint a gyepgazdálkodás továbbra is megőrzendő, csak úgy, mint a szántóföldi növénytermesztés területei, mely a helyi gazdaság szempontjából is támogatandó.

A szántóföldi növénytermesztés esetében azonban kiemelendő a természetvédelem szempontrendszerének alárendelt hasznosítás, mely elsősorban ökológiai és ökonómiai alapú termelést, fejlesztést jelenthet.

A kialakult tájhasználatok, az ökológiailag értékes területek fenntartása és fejlesztése nagyban hozzájárul az élhető környezethez, a település vonzerejének növekedéséhez. A most kedvező tájhasználati arányok, a megélhetést is nyújtó mezőgazdasági területek, az értékes természeti oltalom alatt álló területek megőrzése hozzájárul egy természeti környezettel harmóniában élő településkép kialakulásához.

Természeti és táji értékek védelmének biztosítása helyi rendeletben

A helyi védelmet élvező területek esetében rendkívül fontos a védelem teljes körű biztosítása, az értékek megóvása. A helyi védelem jogi alapját a településképi rendelet képezi, amely tartalmazza a védetté nyilvánított területek helyrajzi számát, a védettség indokát, célját, a kezelés alapelveit, a területen megengedett területhasználatot, a védelemmel összehangolható tevékenységeket és korlátozásokat, a terület védendő értékeinek megmaradását biztosító szükséges intézkedések leírását és a védelem érdekében elkülönített források (támogatások) és alapok megnevezését. Mind a természeti, mind pedig a művi értékvédelem tekintetében fontos a helyi védelem biztosítása.

Erdőterületek védelme

Nagyréde erdősültsége az országos átlaghoz képest alacsony. A közigazgatási terület nyugati részén található nagyobb erdőfoltokon kívül főként patakvölgyeket kísérő erdősávok és dűlőutakat kísérő fasorok húzódnak a településen, ezért kiemelten fontos a meglévő erdőterületek védelme. A településrendezés eszközeivel, a településszerkezeti terv jelenleg egyéb területfelhasználású, de meglévő erdőterületeinek erdő területfelhasználásba való átsorolásával megőrzésre kerülhetnek a települést övező erdősávok.

- **Szőlőkultúra megőrzése, minőségi fejlesztése**

Nagyrédén a szőlőtermesztés és bortermelés évszázadok óta kiemelkedő jelentőségű, emellett a szőlőterületek tájhasználati és településképi szempontból is meghatározóak, így megőrzésük elsődleges célként szerepel. A község hatályos településrendezési tervei is differenciálják a nagyüzemi szőlőterületeket, melyek településszerkezeti szinten külön területfelhasználásba, szabályozási szinten külön övezetbe kerültek.

A mezőgazdasági szektor fejlesztése kapcsán már kifejtésre került, hogy a település gazdaságának erősítése érdekében cél a szőlő-bor ágazat modernizálása, a nagyüzemi, mennyiségi termelés helyett a minőségi bortermelés előtérbe helyezése.

A hagyományos szőlőgazdálkodáshoz és borászathoz kötődő gazdálkodási formák ösztönzése, a szőlőművelés támogatása és a pincesor "élővé tétele" a feltétele a hosszú távú fennmaradásnak, mely szerepet kaphat a település turisztikai szerepének fejlesztésében is. Emellett kiemelkedően fontos a mezőgazdasági területek beépíttelenségének megőrzése, a kertes mezőgazdasági területeken a lakófunkció kizárása.

- **Ökológiai gazdálkodási módok, környezetbarát technológiák ösztönzése**

Környezetkímélő gazdálkodás támogatása

A szántóföldi gazdálkodás fontos helyet foglal el a település életében. A kiterjedt mezőgazdasági területek, szőlőültetvények a biogazdálkodás elterjedésének lehetőségét

is megteremtik. Ma a biogazdálkodás, másként ökológiai gazdálkodás a világon az egyik leggyorsabban fejlődő mezőgazdálkodási módszer. A fejlődés hátterét a kereslet növekedésén felül az jelenti, hogy a gazdálkodók részére is perspektívát jelentő gazdálkodási mód.

Az összefüggő mezőgazdasági területek a természeti adottságoknak, a tájszerkezeti elemek széliránynak megfelelő ÉNY-DK-i irányultságának köszönhetően erősen kitettek a szélerózióknak. Ennek a hatásnak a mérséklésére, továbbá a táj vizuális szerepének erősítése érdekében a tájfasítások fejlesztése kiemelkedő jelentőségű. A mezővédő fásítás számos kedvező hatással rendelkezik, közülük a legfontosabb a környezeti terhelés, jelen esetben a poremisszió és a szélesebb csökkentése, mely jelentős mikroklíma javító hatást eredményez. A véderdősávok és fásítások növényalkalmazása során előnyben részesítendő a táji jellegnek, ökológiai igényeknek megfelelő őshonos fa- és cserjefajok. Emellett megemlítendő, hogy a település vízfolyásai mentén elhelyezkedő mezőgazdasági területek hasznosításánál szükséges a vegyszermentes növénytermesztés támogatása, ökológiai gazdálkodásra való ösztönző lépések bevezetése. Emellett fontos tudatosítani, hogy vízelvezetés szempontjából szükséges a külterületi vízelvezető árkok és kisebb földutak karbantartása, elművelésük megakadályozása.

- **Rédei Nagy-patak zöldfelületi és rekreációs fejlesztése, táji érték megőrzése mellett**

A település kedvező adottsága a rajta átfolyó Rédei Nagy-patak jelenléte, mely intenzív esőzéseknel időszakosan problémát okozhat, ugyanakkor potenciális fejlesztési lehetőséget hordoz magában. A patak belterületi szakaszán több helyen lakóingatlanok között halad. Ezekben a szakaszokon jellemzően mederkarbantartó sáv nem áll rendelkezésre, sok helyen található elburjánzó növényzet a mederben, mely nehezíti a víz lefolyását. A vízfolyás belterületi szakaszain szükséges a természeti környezethez igazodó, ökológiai szempontokat figyelembe vevő meder és partfalrendezések kivitelezése, emellett törekedni kell az ágazati rendeletben meghatározott mederkarbantartó sáv biztosítására is a teljes belterületi szakaszon. A patakmeder komplex rendezésével javíthatók a lefolyási, vízháztartási viszonyok, emellett a patak közvetlen ökológiai, funkcionális és esztétikai hatása is hangsúlyozható. A mederrendezést követően a vízfolyáshoz kapcsolódó zöldfelületek megújítása is kiemelt szempontként kezelendő. A patak mentén található szabad zöldfelületek a turizmus és infrastruktúra fejlesztés célterületei, melyek esetében az elsődleges feladat a zöldfelületek egymással való összeköttetésének megteremtése, valamint a közösség számára is aktívan használható, minőségi zöldfelületek kialakítása. Egy tanösvény szerű sétány és kerékpárút, valamint a Kastély Óvoda közelében a patakon átívelő híd és kapcsolódó pihenőhely kialakítása, kedvelt közlekedési útvonallá és találkozóponná válhat a helyiek és az idelátogatók körében is. Szerkezeti szempontból kedvező fejlesztés lehet a Kastély Óvoda telke mellett kialakításra kerülő patakmenti sétányhoz kapcsolódó gyalogos sétaút, mely lehetővé teszi az óvoda könnyebb megközelíthetőségét a település távolabb eső részeiről is, emellett élővé, napi szinten használhatóvá teszi a patakmenti sétautat is.

6. A műszaki infrastruktúra fejlesztése

- **A közlekedési infrastruktúra fejlesztése**

A hálózati kapcsolatokat tekintve elmondható, hogy a település számára megfelelő közúti hálózati kapcsolatot biztosít a 3. számú főúthoz csatlakozó két bekötő út, ugyanakkor a

Gyöngyösre ingázók magas száma miatt igény mutatkozik a Nagyréde és Gyöngyös közötti földút fejlesztésére, egy összekötőút kialakítására. Mivel Nagyréde keleti külterületi határát érinti az OTRT-ben kijelölt 212 számú Rétság térsége (2. sz. főút) – Jobbágyi – Szurdokpüspöki térsége – Gyöngyös (3. sz. főút) Gyöngyös belterületét nyugat felől elkerülő szakasza, elsődleges célként a Gyöngyösi út folytatásában a nagyközség belterülete és a Gyöngyös nyugati elkerülő út közti útkapcsolat létrehozása fogalmazódhat meg, amely a településszerkezet fejlesztése szempontjából egy kedvezőnek látszó lehetőség. Azonban fontos felhívni a figyelmet arra, hogy az összekötőút tényleges használata veszélyeket rejt magában az érintett lakóterületek és a belterületi utak vonatkozásában is. Ennek oka, hogy amint a szóban forgó útszakasz fejlesztésre kerül, az eddig a főként a település külterületén, illetve a 3-as számú főúton közlekedő mezőgazdasági gépjárművek, jogszabályi kötelezettségüknek eleget téve, az alsóbbrendű utakon, így a Nagyréde és Gyöngyös közötti összekötő úton lesznek kénytelenek közlekedni. Mivel a község szőlőterületeinek nagy része a település délnyugati oldalán található és a szőlőtermést főként Gyöngyösre szállítják, a mezőgazdasági gépjárműveknek a belterületen keresztül, a már felújított utakon kell majd áthaladniuk ahhoz, hogy elérjék a kiépítésre javasolt összekötő utat. Ahhoz, hogy ez a forgalom a lehető legkisebb mértékben zavarja a lakóterületeken élők nyugalmát és a legkisebb mértékben romoljon a belterületi utak minősége, e forgalom szigorú szabályozására van szükség. Ehhez pontosan ki kell jelölni azt az útvonalat, amelyen a mezőgazdasági gépek haladhatnak. A legrövidebb és elhelyezkedése miatt a legalkalmasabb útvonalnak a Haladás út – Móricz Zsigmond utca és annak meghosszabbított vonala mutatkozik, amely a megfelelő minőségű és vastagságú szilárd burkolattal való ellátás után alkalmassá válik a személygépkocsinál nehezebb gépjárművek számára is. A forgalom ezen útvonalra való terelésére, szabályozására az önkormányzatnak elsődlegesen forgalomtechnikai eszközök állnak rendelkezésére.

A fentiekhez kapcsolódóan a település belterülete körül olyan földút hálózat kialakítása szükséges, amellyel biztosítható a mezőgazdasági gépek eljutása minden külterületi irányban, és lehetővé válik a belterületen történő áthajtás korlátozása, a lakóterületek nyugalmának biztosítása, valamint az utak minőségének megóvása érdekében („traktoros körgyűrű”).

A 3. számú főút kapcsolatát biztosító bekötő utak burkolatának felújítása forgalombiztonsági szempontból mindenképpen szükséges. Mindemelllett a bekötőutak és a 3-as számú főút kapcsolatát tekintve fontos célkitűzés a csomópontok biztonságosabbá tétele, amelyhez elsősorban forgalombiztonsági intézkedések (pl. sebességkorlátozás) szolgálhatnak eszközként.

A település utasforgalmát lebonyolító autóbusz járat Gyöngyössel és Hatvannal közvetlen kapcsolatot biztosít, az utasforgalmi igénynek megfelel. A település autóbusz közlekedésével kapcsolatban hálózatfejlesztési igény nincs. A szolgáltatási színvonal a megállók megfelelő kialakításával (járdasziget, esőbeálló) fejleszthető.

A belterületi úthálózat fejlesztésével, kiépítésével a kétirányú forgalom feltételeit biztosítani kell. Ennek forgalomtechnikai szabályozása a közterületi parkolás korlátozása lehet. Forgalombiztonsági szempontból elsősorban új gyalogos átkelőhelyek kijelölése célszerű, illetve egyes csomópontok (pl. Fő út – Szabadság út) korrekciója indokolt.

A településen biztosítani kell a gépjárművek telken belüli vagy más telken történő elhelyezését, annak érdekében, hogy a közterületeken várakozás megszűnjön. A forgalmi szempontból indokolt helyeken a közterületi parkolás tiltása szükséges.

A kerékpáros közlekedést tekintve alapvető célkitűzés a kerékpáros hálózat fejlesztése, melynek keretében Nagyréde bekapcsolódhat a térség kerékpárút hálózatába, kapcsolatot alakíthat ki a Mátra településeit összekötő kerékpáros útvonallal. Ezt egyrészt a Haladás úti kerékpárút kiépítéséhez kapcsolódóan a Móricz Zsigmond út vonalán a Gyöngyösi út felé, illetve a Gyöngyösi úton Gyöngyösig kiépítendő kerékpáros útvonal tudja biztosítani, amellyel lehetővé válik a Nagyréde és Gyöngyös közötti biztonságos kerékpáros közlekedés. Másrészt fontos szempont, hogy az OTRT-ben kijelölt 10. számú Közép-Európa Vizei kerékpárútvonal (14-es jelű Eurovelo) a térségben a Rózsaszentmárton – Gyöngyöspata – Gyöngyöstarján – Gyöngyös irányban Nagyredétől északra halad el. A nagyközség számára fontos célkitűzés ezen kerékpárútvonalhoz való csatlakozás. A Nagyréde belterülete és a térségi kerékpárút közötti kapcsolat megteremtésére alkalmas lehet a Tarjáni út folytatásában futó földút nyomvonala, egészen Gyöngyöstarján határáig. A kerékpárút kialakításával tehát a szomszédos Gyöngyöstarjannal is javítható a közlekedési kapcsolat anélkül, hogy átmenő gépjármű forgalom alakulna ki a Nagyredén.

- **A közmű infrastruktúra fejlesztése**

Nagyréde meglehetősen kedvező, nagyfokú közmű kiépítettségével településszintű ellátottságot biztosít lakosai számára. A település ellátottságának biztonságát növeli a helyi beszerzésű vízellátás lehetősége és a regionális hálózati csatlakozások, csatlakozási lehetőségek rendelkezésre állása. Ez a település stabil és fejleszthető ellátási lehetőséget biztosítja.

A közműfejlesztési feladatok elsősorban az új beépítések, funkcióváltások esetén annak a funkcionálásához szükséges közműellátásának megoldására irányulnak. A kedvező ellátottság lehetővé teszi, hogy új beépítésre szánt területhasznosítás csak a teljes közműellátás megoldásával kerüljön megvalósításra és a beépítésre nem szánt területhasznosítás közműigénye a környezet károsítása nélkül kerüljön kiegészítésre. A környezet védelmét szolgálja, hogy kiemelten az országos vízminőség védelemmel érintett területekre szigorú szabályozást lehet érvényesíteni a felszíni és felszín alatti víztestek vízminőség védelmére.

A település legkevésbé megoldott közműve a csapadékvíz elvezetés, amelynek kiépítettsége, kialakítása csak a nagyobb utcák mentén megoldott. A település kisebb-nagyobb vízfolyásokban és vízfelületekben nagyon gazdag, területén áthalad a Rédei-Nagy-patak, amely összegyűjti a csapadékvizeket és a befogadó vízfolyások segítségével a továbbvezetést biztosítja. Sajnálatosan azonban a település egyedi adottsága, hogy a telekszerkezetét több helyen is úgy alakították, hogy a tömbbelsőkből, a telkek összeérő hátsó határán halad a vízfolyás, amelynek karbantartását, az ahhoz szükséges parti sávot, az érvényes előírások betartásával csak építési jogvesztéssel lenne lehetőség megoldani, ennek elkerülésére egyedi szabályozást kell előírni.

A település közműfejlesztési javaslatát koncepcionálisan érintik, a klímaváltozás hatáskompenzálását segítő közműfejlesztési feladatok. Elsődlegesen a szélsőséges csapadékesemények kezelése igényel közműfejlesztési feladatokat. A szélsőséges csapadék események elvezetésére település szintű vízvezető rendszert kell kialakítani.

A hiányzó szakaszok kiépítésével, kialakításával és a település szinten továbbra is megmaradó jellemzően nyílt árkos rendszerű vízvezetéssel, annak hidraulikai rendezésével biztosítható a csapadékvíz zavarmentes elvezetése. Ebbe a rendszerbe kell beágyazni a település központjában a zárt csapadékvíz elvezetés megoldását. A csapadékvíz elvezetésnél a zavarmentes továbbszállítás érdekében a helyi vízvizsztatás megoldása elkerülhetetlen lesz. Szabályozással kell érvényt szerezni ahhoz, hogy aki növeli a telke burkoltságát, ezzel többlet csapadékvíz elvezetést igényel, hogy telken belül, saját beruházással a többlet csapadékvíz helyi vizsztatásának megoldásával, abból a vizek késleltetett, fékezett kivezetésével megelőzheti a továbbszállítás útján a szállító rendszer túlterhelését. A katasztrófa védelem Nagyréde települést a villámárvizek előfordulási valószínűsége szempontjából magas kockázatúként tartja nyilván, ez is indokolja az igényesebb csapadékvíz elvezetés kialakításának és az élővizek meder rendezésének, karbantartásának megoldását. A klímaváltozás másik hatáskompenzálást igénylő hatása a felmelegedés, amelynek kezelésére fel kell készülni. A kezelésnek az első lépései, a szemléletformálás, a takarékosagra törekvés, közműfejlesztést nem is igényelnek, komolyabb hatáskompenzálás azonban klímaberendezések alkalmazásával érhető el, amelynek energiaellátása rontaná a fenntartható fejlődést. Ennek elkerülésére a klímaberendezések energia szükségletének kielégítéséhez a megújuló energiaforrások nagyobb bevonása szükséges.

A fentiekén túl közműfejlesztési feladat rögzíthető a közvilágítással kapcsolatban is.

A nagyközség közvilágítása jelenleg a kisfeszültségű hálózat tartóoszlopaira szerelt lámpafejekkel történik, amelyek azonban csak a közlekedésbiztonsági igényeket elégítik ki, ezért fontos közműfejlesztési feladatként rögzíthető, a közelmúltban zajló közvilágítás fejlesztés folytatásaként, a település közvilágításának javítása és bővítése amely, egyebek mellett esztétikus egyedi lámpatestek alkalmazásával akár pozitívan befolyásolhatja az utak-köztérek látványát, a település arculatát is.

- **Megújuló energiaforrások használata, környezettudatosság**

Megújuló energiaforrások használatának ösztönzése

A megújuló energiaforrások használata nem okoz káros hatásokat, környezeti terhelést, ugyanakkor a fenntartható fejlődés lehetőségét szolgálja. Kiemelendő azonban a megújuló energiaforrások esetleges negatív tájképi hatása, ezért a megújuló energiaforrások alkalmazásánál elsősorban olyan megoldásokra kell törekedni, melyek megjelenésükben nem járnak negatív tájképi hatással. A telepítendő napelempark esetében is fontos szempont, hogy a település erre legalkalmasabb részén, hasonló funkciójú területek közelében helyezkedjen el.

Környezettudatosság, környezeti nevelés erősítése

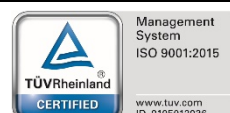
A tiszta és rendezett lakókörnyezeti elérése érdekében kiemelt fontosságú a környezeti szemléletformálás, környezettudatosságra való nevelés, hiszen az itt élők jelentős hatással bírnak lakókörnyezetük tisztán tartására, életük minőségi javítására.

A környezettudatosságra való nevelést már gyermekkorban szükséges elkezdni, ezért rendkívül nagy szerepe van a nevelési, oktatási intézményeknek. Az oktatáson túl a környezetvédelemben való aktív részvétel (pl. patakmeder óvása, megtisztítása) is elősegíti a gondolkodásmód alakítását, pozitív irányú megváltozását, így olyan programok szervezése szükséges, melyek a lakosság széles körű bevonásával járnak. Itt fontos tényező lehet a civil szervezetek szerepvállalása.

2.2.1. A jövőkép, a településfejlesztési elvek, az átfogó célok és a részcélok kapcsolata

JÖVŐKÉP		„NAGYRÉDE A TÁJJAL HARMÓNIÁBAN ÉLŐ, ÉRTÉKEIT ŐRZŐ ÉS BEMUTATÓ, SZŐLŐ- ÉS BORKULTÚRÁJÁT TOVÁBBŐRŐKÍTŐ, MÉRTÉKTARTÓAN FEJLŐDŐ KÖZÖSSÉG”			
ÁTFOGÓ CÉLOK		Alkalmazkodásra képes gazdaság és turizmus		A természeti és művi értékek védelmét szem előtt tartó műszaki fejlesztések	
STRATÉGIAI RÉSZCÉLOK		Az ellátások, szolgáltatások körének bővítése, a közösségi élet erősítése	A helyi gazdaság fejlesztése, munkahelyteremtés	Turizmus fejlesztése a táji és épített környezet tisztelőben tartásával	A jellegzetes táji-, természeti adottságok és a településkarakter harmóniájának megőrzése
Az élıhetőséget szem elıtt tartó települési nagyságrend meghatározása		A településközpont funkcionális gazdagítása	Vállalkozások támogatása, új gazdasági szervezetek letelepedésének ösztönzése	Tematizált turizmus	Értékvédelem a településrendezés eszközeivel, hagyományos tájhasználati formák megőrzése
Lakóterületi fejlesztések		Intézmény-fejlesztések	A mezőgazdasági szektor fejlesztése	Az idegenforgalmi ágazathoz kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése	A közlekedési infrastruktúra fejlesztése
Gazdasági területek felülvizsgálata			Településen és térségen belüli gazdasági együttműködések erősítése, kialakítása	Az idegenforgalmi adottságok kiaknázása	Megújuló energiaforrások használata, környezet-tudatosság
Zöldterületi átalakítások és a különleges területjelölések újragondolása		Új rendezvénytér kialakítása		Turisztikai attrakciók összekötése	Rédei Nagy-patak zöldfelületi és rekreációs fejlesztése, táji érték megőrzése mellett
			Munkavállalók versenyképességének javítása		Az épített értékek és a településkarakter védelme
TEMATIKUS RÉSZCÉLOK					

2.2.2. A célokhoz kapcsolódó szakterületi fejlesztési-rendezési javaslatok Településszerkezet- területfelhasználás továbbfejlesztése

Nagyréde jellegzetes **településszerkezete** mindenképpen megtartandó, a tervezett változtatások, fejlesztések esetében hangsúlyozandók karakteres elemei, mint pl. a Rédei-Nagy-patak, a Pincesor, a kialakult sajátos tömb és utcaserkezet, a falusias és kertvárosias lakóterületek harmonikus váltakozása, az egyedi hangulatot árasztó, de helyenként még igencsak alulhasznosított zöldfelületek és különleges területek.

Nagyréde mértéktartó fejlődésének célját szem előtt tartva nem cél a település **lakóterületeinek** növelése. Alapul véve a népességszám jelenlegi alakulását és a jövőben elérendő maximum 4000 fős lakosságszámot, elsődleges cél a még kihasználatlan, üres telkek beépülése, valamint azon távlati fejlesztésre kijelölt területek beépülése a belterület szélén, ahol már megindultak a beépítések.

A **közütemények** számára rendelkezésre álló területek elegendőek, a sport és rekreációs funkciók iránti igények a különleges besorolású területeken belül, illetve szabad téren (patakmentén, alulhasznosított zöldfelületeken) biztosíthatók.

Új vállalkozások letelepedésére, munkahelyteremtés céljára megfelelő méretű távlati fejlesztési területek állnak rendelkezésre a településen. Újabb **gazdasági terület** kijelölése nem szükséges, ugyanakkor a meglévők helyének átstrukturálása részben igen. Továbbra is a lakóterülettől elkülönülő kijelölések támogatandók.

Az igényeknek megfelelő mennyiségű terület áll rendelkezésre ahhoz, hogy az önkormányzat megoldja **településüzemeltetési** feladatait (önkormányzati tulajdonú területek). Ezek bővítése, újabb területek kijelölése nem vált szükségessé.

A területfelhasználási rendszer továbbfejlesztésének talán leginkább szükséges eleme a **különleges területek** rendszerének újragondolása, mivel ezen területek majdnem egésze máig a tervezett funkciótól eltérő hasznosítás alatt áll. A különleges területkijelölések átstrukturálásának alapjául elsősorban a reális turizmusfejlesztési célok és az ellátások, szolgáltatások körének bővítésére irányuló átgondolt célok kell, hogy szolgáljanak.

Közlekedésfejlesztési javaslatok

A település számára megfelelő közúti hálózati kapcsolatot biztosít a 3. számú főúthoz csatlakozó két bekötő út, ugyanakkor a Gyöngyösre ingázók magas száma miatt igény mutatkozik a Nagyréde és Gyöngyös közötti földút fejlesztésére, egy új összekötőút kialakítására. Elsődleges célként a Gyöngyösi út folytatásában a nagyközség belterülete és a Gyöngyös nyugati elkerülő út közti útkapcsolat létrehozása fogalmazódhat meg, amely a településszerkezet fejlesztése szempontjából egy kedvezőnek látszó lehetőség. Ugyanakkor az útkapcsolat, várhatóan a mezőgazdasági gépek által történő jelentős mértékű igénybevétel miatt, veszélyeket rejt magában az érintett lakóterületek és a belterületi utak vonatkozásában. Ahhoz, hogy a várható forgalom a lehető legkisebb mértékben zavarja a lakóterületeken élők nyugalmát és a legkisebb mértékben romoljon a belterületi utak minősége, ezen forgalom szigorú szabályozására van szükség. Ehhez pontosan ki kell jelölni azt az útvonalat, amelyen a mezőgazdasági gépek haladhatnak. A legrövidebb és elhelyezkedése miatt a legalkalmasabb útvonalnak a Haladás út – Móricz Zsigmond utca és annak meghosszabbított vonala mutatkozik, amely a megfelelő minőségű és vastagságú szilárd burkolattal való ellátás után alkalmassá válik a személygépkocsinál nehezebb

gépjárművek számára is. A forgalom ezen útvonalra való terelésére, szabályozására az önkormányzatnak elsődlegesen forgalomtechnikai eszközök állnak rendelkezésére.

A fentiekhez kapcsolódóan a település belterülete körül olyan földút hálózat kialakítása szükséges, amellyel biztosítható a mezőgazdasági gépek eljutása minden külterületi irányban, és lehetővé válik a belterületen történő áthajtás korlátozása („traktoros körgyűrű”).

A 3. számú főút kapcsolatát biztosító bekötő utak burkolatának felújítása forgalombiztonsági szempontból mindenképpen szükséges. Mindemellett a bekötőutak és a 3-as számú főút kapcsolatát tekintve fontos célkitűzés a csomópontok biztonságosabbá tétele, amelyhez elsősorban forgalombiztonsági intézkedések (pl. sebességhatárolás) nevesíthetők eszközként. A település autóbusz közlekedésével kapcsolatban hálózatfejlesztési igény nincs. A szolgáltatási színvonal a megálló megfelelő kialakításával (járdasziget, esőbeálló) fejleszthető.

A belterületi úthálózat fejlesztésével, kiépítésével a kétirányú forgalom feltételeit biztosítani kell. Ennek forgalomtechnikai szabályozása a közterületi parkolás korlátozása lehet. Forgalombiztonsági szempontból elsősorban új gyalogos átkelőhelyek kijelölése célszerű, illetve egyes csomópontok (pl. Fő út – Szabadság út) korrekciója indokolt.

A településen biztosítani kell a gépjárművek telken belüli vagy más telken történő elhelyezését, annak érdekében, hogy a közterületeken várakozás megszűnjön. A forgalmi szempontból indokolt helyeken a közterületi parkolás tiltása szükséges.

A kerékpáros közlekedést tekintve alapvető célkitűzés a kerékpáros hálózat fejlesztése, melynek keretében Nagyréde bekapcsolódhat a térség kerékpárút hálózatába. Ezt egyrészt a Haladás úti kerékpárút kiépítéséhez kapcsolódóan a Móricz Zsigmond út vonalán a Gyöngyösi út felé, illetve a Gyöngyösi úton Gyöngyösig kiépítendő kerékpáros útvonal tudja biztosítani. Másrészt fontos szempont a Rózsaszentmárton – Gyöngyöspata – Gyöngyöstarján – Gyöngyös kerékpárútvonalhoz való csatlakozás. A Nagyréde belterülete és a térségi kerékpárút közötti kapcsolat megteremtésére alkalmas lehet a Tarjáni út folytatásában futó földút nyomvonala, egészen Gyöngyöstarján határáig.

Közműveket érintő fejlesztési javaslatok

A közműfejlesztési feladatok elsősorban az új beépítések, funkcióváltások esetén annak a funkcionálásához szükséges közműellátásának megoldására irányulnak. A kedvező ellátottság lehetővé teszi, hogy új beépítésre szánt területhasznosítás csak a teljes közműellátás megoldásával kerüljön megvalósításra és a beépítésre nem szánt területhasznosítás közműigénye a környezet károsítása nélkül kerüljön kiegészítésre. A környezet védelmét szolgálja, hogy kiemelten az országos vízminőség védelemmel érintett területekre szigorú szabályozást lehet érvényesíteni a felszíni és felszín alatti víztestek vízminőség védelmére.

A település legkevésbé megoldott közműve a csapadékvíz elvezetés, amelynek kiépítettsége, kialakítása csak a nagyobb utcák mentén megoldott. Sajnálatosan a település egyedi adottsága, hogy a telekszerkezetét több helyen is úgy alakították, hogy a tömbbelsőkből, a telkek összeérő hátsó határán halad a vízfolyás, amelynek karbantartását, az ahhoz szükséges parti sávot, az érvényes előírások betartásával csak építési jogvesztéssel lenne lehetőség megoldani, ennek elkerülésére egyedi szabályozást kell előírni.

A település közműfejlesztési javaslatát koncepcionálisan érintik, a klímaváltozás hatáskompenzálását segítő közműfejlesztési feladatok. Elsődlegesen a szélsőséges csapadékesemények kezelése igényel közműfejlesztési feladatokat. A szélsőséges csapadék események elvezetésére település szintű vízelvezető rendszert kell kialakítani. A hiányzó

szakaszok kiépítésével, kialakításával és a település szinten továbbra is megmaradó jellemzően nyílt árkos rendszerű vízvezetéssel, annak hidraulikai rendezésével biztosítható a csapadékvíz zavarmentes elvezetése. Ebbe a rendszerbe kell beágyazni a település központjában a zárt csapadékvíz elvezetés megoldását. A csapadékvíz elvezetésnél a zavarmentes továbbszállítás érdekében a helyi vízviasszatartás megoldása elkerülhetetlen lesz. Szabályozással kell érvényt szerezni ahhoz, hogy aki növeli a telke burkoltságát, ezzel többlet csapadékvíz elvezetést igényel, hogy telken belül, saját beruházással a többlet csapadékvíz helyi viasszatartásának megoldásával, abból a vizek késleltetett, fékezett kivezetésével megelőzheti a továbbszállítás útján a szállító rendszer túlterhelését. A katasztrófa védelem Nagyréde települést a villámárvizek előfordulási valószínűsége szempontjából magas kockázatúként tartja nyilván, ez is indokolja az igényesebb csapadékvíz elvezetés kialakításának és az élővizek meder rendezésének, karbantartásának megoldását. A klímaváltozás másik hatáskompensálást igénylő hatása a felmelegedés, amelynek kezelésére fel kell készülni. A kezelésnek az első lépései, a szemléletformálás, a takarékosra törekvés, közműfejlesztést nem is igényelnek, komolyabb hatáskompensálás azonban klímaberendezések alkalmazásával érhető el, amelynek energiaellátása rontaná a fenntartható fejlődést. Ennek elkerülésére a klímaberendezések energia szükségletének kielégítéséhez a megújuló energiaforrások nagyobb bevonása szükséges.

A fentiekén túl közműfejlesztési feladat rögzíthető a közvilágítással kapcsolatban is. A nagyközség közvilágítása jelenleg a kisméretű hálózat tartóoszlopaira szerelt lámpafejekkel történik, amelyek azonban csak éppen a közlekedésbiztonsági igényeket elégítik ki. Ezért fontos közműfejlesztési feladatként rögzíthető, a közelmúltban zajló közvilágítás fejlesztés folytatásaként, a település közvilágításának javítása és bővítése amely, egyéb mellett esztétikus egyedi lámpatestek alkalmazásával akár pozitívan befolyásolhatja az utak-köztérek látványát, a település arculatát is.

Értékvédelemmel összefüggő javaslatok

Nagyréde rendelkezik Településképi Arculati Kézikönyvvel (TAK) és Településképi Rendelettel (TKR). Utóbbi dokumentum módosítása folyamatban van, jelenleg a véleményezési szakaszban tart. Ezen dokumentumok biztosítják, hogy a településen szép számban előforduló épített és természeti értékek megfelelő védelemben részesüljenek.

A községben négy országosan védett művi érték is található, mégpedig a Zsellérház, a Fáy kúria, a Pincesor utca elején található kőkereszt, valamint a Nepomuki Szent János szobor. Ezen kívül pedig gazdag helyi védelem alatt álló, illetve arra méltó épületekben, építményben. Egyes településszerkezeti elemei (pl. Pincesor), útszakaszai (utcaképek), a közterületeken és az épületeken megbúvó értékei (pl. szobrok, kutak, homlokzat kialakítások és oromkeresztek) kiemelt figyelmet érdemelnek. Ezek számbavételében és a figyelem ráirányításában fontos szerepe van a településen működő értékőrző közösségeknek, szervezeteknek, intézményeknek (Zsellérház, Nagyrédei Környezetvédők és Hagyományőrzők Egyesülete, Nagyrédei Értéktár).

Az értékőrző tulajdonosi szemlélet alakításában kiemelt szerepe van az önkormányzatnak, akinek elsődleges feladata a TAK és TKR jelentőségének, fontosságának tudatosítása a lakosságban. További kiemelt feladat a védelem alatt álló épületek karbantartásának a támogatása és figyelemmel kísérése. A TAK és TKR a lakosság bevonásával, folyamatos tájékoztatásával módosulhat, bővíthet, és a népies karakterjegyekben gazdag épületállomány miatt további védelmi javaslatok rögzítése indokolt is a fenti dokumentumokban.

Tájhasználatot, a természeti értékek védelmét, bemutatását érintő javaslatok

A település tájszerkezetében a hagyományos tájhasználati formák, az értékes szőlőterületek, a mezőgazdasági területeket szegélyező véderdősávok és természeti értékek megőrzése mind a természetvédelmi oltalom alatt álló területeken, mind azokon kívül a továbbiakban is kiemelt feladat.

Az ökológiai hálózat által érintett területeken a természetvédelem szempontrendszerének is alárendelt területhasználatok az értékes területek védelmét, ökológiai és ökonómiai alapú fejlesztését, a sajátos helyi adottságok megőrzését kell biztosítani, helyreállítását támogatni.

A természetvédelemhez kapcsolódó fejlesztések körének határt szab a természeti védettség, és az ökológiai folyosóval érintett területek kiterjedése. A védett területek megőrzése elsődleges cél, azonban hangsúlyozandó, hogy a település életében a természeti értékek, elsősorban a Rédei Nagy-patak és a horgásztavak parti sávja jelentős turisztikai potenciált hordoznak magukban.

A patak és állóvizek menti élővilágot bemutató tanösvények, tematikus útvonalak, pihenőhelyek kialakítása minden korosztály számára lehetőséget nyújt a természeti környezet megismerésre, szabadidő eltöltésére.

A horgásztavak esetében a stégek biztonságos, egységes arculat szerinti kialakításával, megfelelő infrastruktúra kiépítésével a horgászturizmus fejleszhető.

A változatos terepadottságokkal bíró külterületek remek helyszínt biztosíthatnak különböző sportversenyek, túrák lebonyolítására.

A természetvédelmi érdekekkel összhangban és a területek tulajdonosaival történő összefogással segíthető, hogy Nagyréde ismertebb rekreációs célponttá váljon.

A település védett területein domináló nagyrészt extenzív gyepgazdálkodás, illetve vízgazdálkodás továbbra is fenntartandó, erdőterületei megőrzendők, a védett területeken kívül jellemző szőlőkultúra és szántóföldi növénytermesztés területei továbbra is megőrzendők, ahol elsősorban a természetkímélő, ökológiai gazdálkodási módszerek támogatandók.

Nagyréde erdősültsége az országos átlaghoz képest alacsony, ezért kiemelten fontos a meglévő erdőterületek védelme. A településrendezés eszközeivel, meglévő erdőterületek erdő területfelhasználásba való átsorolásával megőrzésre kerülhetnek a települést övező erdősávok.

Vízvezetés szempontjából fontos a külterületi árkok karbantartása, elművelésük megakadályozása.

Nagyréde a Tarna vízgyűjtő alegység alján helyezkedik el, emiatt villámárvíz veszély szempontjából veszélyeztetett terület. A belterület északi pontján, a Tarjáni út végén elhelyezkedő, korábban lakóterületi fejlesztésre kijelölt mélyfekvésű, vizenyős területen még megtalálhatók az egykori nyúlgát maradványai. A jövőbeni szélsőséges csapadékmennyiség okozta károk megelőzése érdekében feltétlenül szükséges a terület beépíttelenségének megőrzése, illetve záportározó kialakítása.

Zöldfelület-fejlesztési javaslatok

A területfelhasználási rendszer továbbfejlesztésének egyik szükséges területe a közcélú zöldfelületek megfelelő kialakítása, minőségi fejlesztése. A meglévő, kijelölt és funkcióval bíró közparkok esetében törekedni kell azok minőségi fejlesztésére, korszerűsítésére. A jelenleg funkcióval nem rendelkező, de kijelölt zöldterületek közparki kialakítása, funkcióválasztása során törekedni kell a helyi igényeknek megfelelő hasznosítás kiválasztására, a közparki, zöldfelületi elemek egységes, települési szintű koncepció szerinti kialakítására. Felmérés készíthető a

közterületi zöldfelületek minőségéről, a meglévő faállomány állapotáról, melynek során vizsgálandó az utcák fásíthatósága is. A település frekventált részein javasolt egységes utcafásítási program megvalósítása.

A település patak menti jellege nem érzékelhető, ezen adottsága jelenleg kihasználatlan. A csatlakozó területek a településközpontban és a kertek alatt is elhanyagoltak. A vízfolyás jelen kialakításában vízvezető szerepét ellátja, azonban a pataknak és környezetének rendbe tétele, azaz egy egységes koncepció szerint kialakított vízrendezés a vízfolyás település életében, településszerkezetben betöltött szerepét erősítheti. A tervezett patakot kísérő széles zöldsáv tanösvény szerű kialakításával, kerékpáros-, gyalogos sétaútvonal és hozzákapcsolódó pihenőhelyek kialakításával értékes zöldfolyosó megteremtésére nyílna lehetőség. Az Egészségközponttól induló útvonal szerves kapcsolatot létesítene a Kastély Óvodával, tovább fűzve a temetővel is. A hangulatos, természetközeli sétányhoz kapcsolódóan híd, pihenőhely, játszótér kerülhet kialakításra, a helyi értékeket bemutató információs táblák kerülhetnek kihelyezésre.

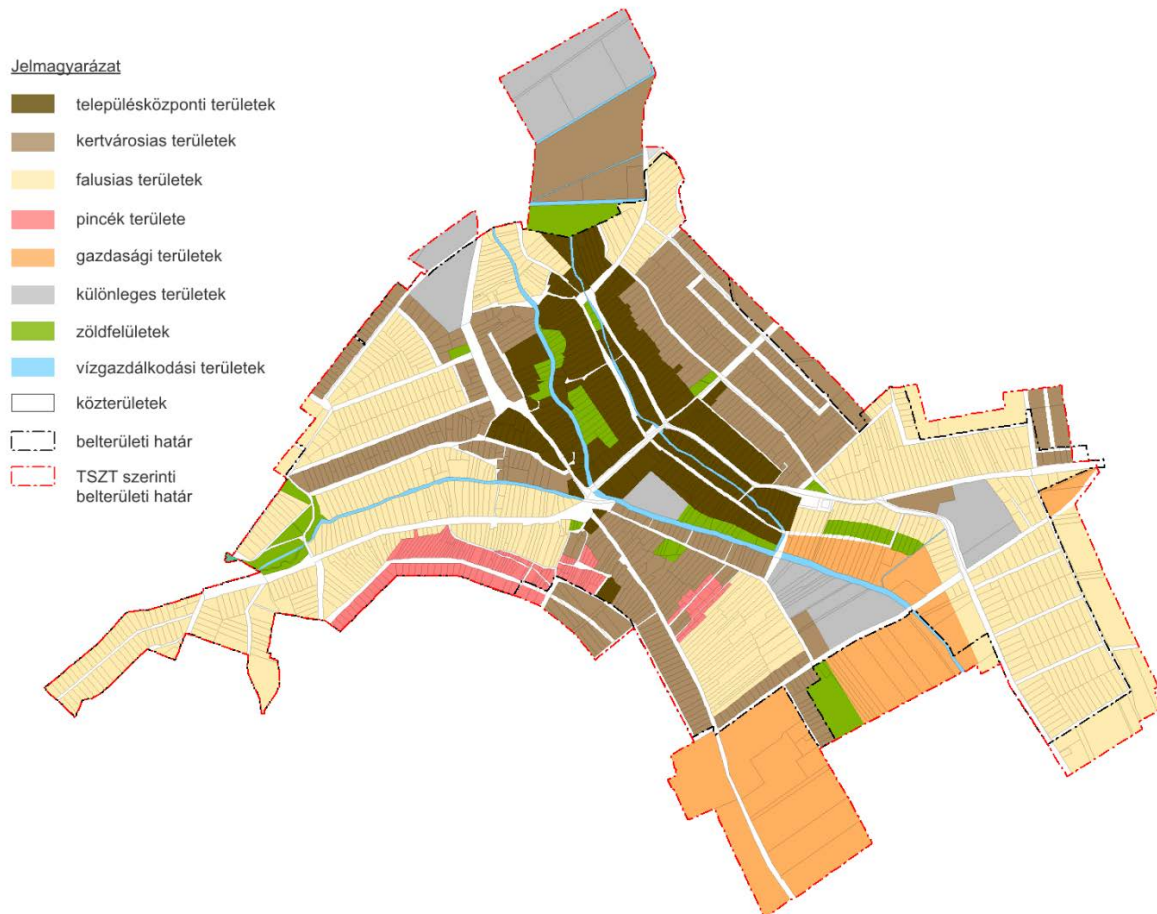
Rendezvénytér több ponton is kialakításra kerülhet az Árpád utca és a Virág utca között húzódó tömb északi végénél illetve az Erzsébet-tér meghosszabbításában. Mindkét helyszín bekapcsolható a patakmenti sétaút vonalába, emellett településközponti elhelyezkedésüknek köszönhetően kiválóan alkalmasak programok, rendezvények lebonyolítására, az itt élők találkozóponként, fiatalok gyülekezőhelyül is szolgálhatnak.

A zöldfelületi fejlesztéseknek köszönhetően értékes helyszínekkel gazdagodhat a település, ahol közösségi programok lebonyolítása, tájiértékek bemutatása, turisztikai célpontok kialakítása valósulhatna meg.

2.2.3. A fejlesztési célok értelmezése az egyes településrészekre

Nagyréde nem rendelkezik határozattal elfogadott településrész lehatárolással, de a Településképi arculati kézikönyvben, a Településképi rendeletben, valamint a Megalapozó vizsgálatban lehatárolásra kerültek azok a településrészek a belterületen, amelyek karakterük, funkciójuk alapján egyértelműen elkülönülnek egymástól. A község belterületén a következő településrészek különböztethetők meg: településközpont, falusias területek, kertvárosias területek, gazdasági területek, különleges területek (ezen belül a pincék területe).

Forrás: Nagyréde TAK, TKR

A fejlesztési célok többsége a település egész területét érinti, ezért ezek megkülönböztetésre kerülnek a településrészeket érintő részcéloktól.

Település egészét érintő célok:

- Zöldterületi átstrukturálások
- A szőlő-bor ágazat megújítása
- A kertés mezőgazdaság támogatása
- Munkavállalók versenyképességének javítása
- Településen és térségen belüli gazdasági együttműködések erősítése, kialakítása
- Tematizált turizmus
- Meglévő idegenforgalmi értékek hangsúlyozása, fejlesztése

KASIB MÉRNÖKI MANAGER IRODA KFT.

67

SZÉKHELY: 1191 Budapest, Ady Endre út 32-40.
Tel.: 297-1730, Fax: 290-9191,
E-mail: kasib@kasib.hu, titkarsag@kasib.hu

- Új turisztikai értékek létrehozása
- Turisztikai attrakciók összekötése
- Az épített értékek és a településkarakter védelme
- Területhasználat- és építésszabályozás
- Természeti és táji értékek védelmének biztosítása helyi rendeletben
- Szőlőkultúra megőrzése, minőségi fejlesztése
- Ökológiai gazdálkodási módok, környezetbarát technológiák ösztönzése
- Rédei Nagy-patak zöldfelületi és rekreációs fejlesztése, táji érték megőrzése mellett
- A közlekedési infrastruktúra fejlesztése
- A közmű infrastruktúra fejlesztése
- Megújuló energiaforrások használatának ösztönzése
- Környezettudatosság, környezeti nevelés erősítése

Az egyes településrészeket érintő célok:

Településközpont:

- A meglévő állapotokhoz illeszkedő beépítés preferálása
- A lakóterületek védelme
- Az óvoda területének fejlesztése
- A Művelődési Ház és környezetének megújítása
- A Fáy kastély fejlesztése
- A településközpont funkcionális gazdagítása
- Új rendezvénytér kialakítása
- Az idegenforgalmi ágazathoz kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése

Falusias területek:

- Az élhetőséget szem előtt tartó települési nagyságrend meghatározása
- Lakóterületi fejlesztések
- A még kihasználatlan és a már beépülőben lévő lakóterületek beépítésének ösztönzése
- A meglévő állapotokhoz illeszkedő beépítés preferálása
- A lakóterületek védelme

Kertvárosias területek:

- Az élhetőséget szem előtt tartó települési nagyságrend meghatározása
- Lakóterületi fejlesztések
- A még kihasználatlan és a már beépülőben lévő lakóterületek beépítésének ösztönzése
- A meglévő állapotokhoz illeszkedő beépítés preferálása
- A lakóterületek védelme

Gazdasági területek:

- Gazdasági területek felülvizsgálata
- Vállalkozások támogatása, új gazdasági szervezetek letelepedésének ösztönzése

Különleges területek:

- Különleges területkijelölések újragondolása

3. KIINDULÓ ADATOK A TOVÁBBI TERVEZÉSI FELADATOKHOZ

3.1. A stratégiához és a településrendezési eszközök készítéséhez szükséges társadalmi, gazdasági és környezeti adatok meghatározása

A jelen dokumentum alapját képező Megalapozó vizsgálat a 314/2012. (XI. 8.). Korm. rendelet által előírt tartalmi követelményeknek megfelelően készült el. A vizsgálatok a Központi Statisztikai Hivatal népszámlálási és tájékoztatási adatbázisának, illetve az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer adatainak, a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság és az illetékes Földhivatal által megküldött adatok felhasználásával, valamint önkormányzati adatszolgáltatás és tájékoztatás segítségével készültek. A Megalapozó vizsgálat tartalmaz minden olyan társadalmi, gazdasági és környezeti adatot, amely a településrendezési eszközök elkészítéséhez szükséges. Az adatbázis az elkerülhetetlen adatfrissítéssel menet közben megújítható.

Társadalmi adatok

A 2017-ben 3 205 főt számlált községben már 1970 után megindult a népesség csökkenése, majd ezt követően egymást váltották a növekedéssel és csökkenéssel záruló időszakok. Az utóbbi években stagnált, enyhén növekedett a népesség száma Nagyréden. Az ország egészéhez hasonlóan az előregedés képét mutató településen az utóbbi időszakban rendre többen hunynak el, mint ahányan születnek, míg a községet elhagyók száma is permanensen meghaladja a betelepülők számát. Ugyanakkor az utóbbi években népességtöbblet jellemzi a községet.

Nagyréde társadalmában nem figyelhető meg jelentős térbeli-társadalmi rétegződés, számottevő konfliktusok nem alakultak ki a községbeliek csoportjai között. A településen nincsen szegregátum és szegregációval veszélyeztetett terület sem. A községben a népesség mindössze 1 %-a vallja magát valamely nemzetiségi, illetve etnikai kisebbség tagjának. A legnagyobb létszámmal a német kisebbség bír Nagyréden. A vallási megoszlást tekintve elmondható, hogy a római katolikusok képviselik a legnépesebb csoportot a településen.

Nagyrédéhez számtalan identitást, lokálpatriotizmust erősítő tényező kapcsolódik. A község történelme igen régre nyúlik vissza, a településen már nagyon korán jelentőssé vált a szőlőművelés és a bortermelés. Az itt élők mindennapjaival és a település nevével elválaszthatatlanul összeforrt a szőlő- és borkultúra, a termelő életforma, a paraszthagyományok. A népművészet (népzene, néptánc, kézművesség), a hagyományörzés mindmáig kitüntetett szereppel bír Nagyréden. A település igen elismert népszokásairól, népdalairól, népviseletéről, illetve meglehetősen magas a községben az aktív hagyományörző tevékenységet folytató szervezetek száma. A községet ezen túlmenően is meglehetősen intenzív társadalmi, civil és kulturális élet jellemzi. A település társadalmi életében kiemelt fontossággal bírnak a helyi rendezvények, programok, melyek esetében szintén fontos szerep jut a hagyományoknak, kiváltképp a szőlő- és borkultúrához kapcsolódóaknak.

Gazdasági adatok

Nagyréde az ország legkevésbé fejlett területén, az Észak-magyarországi régióban található község, amely ugyanakkor sokkal inkább mutatja a megye gazdasági tengelyének (Hatvan-Gyöngyös-Eger) nagyobb fokú gazdasági fejlettségét. Ennek legfőbb okai a versenyképességet

döntően befolyásoló tényezők relatív kedvező helyzetében keresendők. A községnek meglehetősen jók a közlekedés földrajzi adottságai, a munkaerő képzettsége az utóbbi időszakban jelentősen javult (ugyanakkor az még mindig jelentősen kedvezőtlenebb az országos mértéknél), míg az idegenforgalmi ágazat megyei összehasonlításban fejlettséget mutat (de a településben és környezetében is jóval több turisztikai potenciál van, mint amennyit az idegenforgalmi ágazat jelenleg kihasznál).

A mezőgazdaság, kiváltképp a szőlőtermesztés és a bortermelés már igen korán a település legmeghatározóbb gazdasági ágává vált. Bár az országos viszonyokhoz hasonlóan Nagyréden is a szolgáltatási szektor a legjelentősebb, a településen az országosnál sokkal nagyobb szerep jut a mezőgazdaságnak. A legtöbb gazdasági szervezet a Kereskedelem, gépjárműjavítás területén működik a településen, de jelentős a Feldolgozóipar, valamint a Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység nemzetgazdasági ág is.

Az utóbbi nagyjából másfél évtizedben növekedett a működő vállalkozások száma a településen. 2016-ban 181 gazdasági szervezet működött a községben. A vállalkozássűrűséget tekintve elmondható, hogy kedvező pozícióban van mind a Gyöngyösi járás a megyén belül, mind pedig Nagyréde a járási települések mezőnyében. Bár a járásban Nagyréden működik a harmadik legtöbb vállalkozás, az utóbbi időszakban mégis jelentősen növekedett a községben az ingázás mértéke. A település foglalkoztatottjainak majdnem kétharmada másik településre (főleg Gyöngyösre) jár dolgozni. A munkanélküliséget tekintve elmondható, hogy az utóbbi időszakban összességében csökken a munkanélküliek száma a községben, ráadásul a település munkanélküliségi rátája alacsonyabb az országos, a régiós, a megyei és a járási értéknél is. Nagyréde jelenleg meglehetősen kedvező foglalkoztatási helyzetben van.

A fentieket figyelembe véve a gazdaságfejlesztés kiemelt eszköze a település versenyképességének további javítása, amely egyebek között a képzettségi helyzet javításával, a helyi vállalkozások támogatásával, a gazdasági szervezetek letelepedésének ösztönzésével, infrastrukturális fejlesztésekkel, illetve a turisztikai adottságok kiaknázásával érhető el. A fejlesztésekhez szükséges források előteremtése, a község vállalkozásai számára is, leginkább a pályázatokon való aktív és sikeres részvétellel lehetséges.

Környezeti adatok

Nagyréde Heves megye nyugati részén, a Mátra és az Alföld találkozásánál helyezkedik el. Természetföldrajzi szempontból két nagytáj az Alföld és az Északi középhegység határán, két kistáj, a **Déli- és a Nyugati-Mátraalja találkozásánál** fekszik. A település szinte egésze a Nyugati-Mátraalja kistájhoz tartozik. A kistáj jellemzője, hogy 119 és 360 m közötti tengerszint feletti magasságú, enyhén délnek lejtő **hegységelőtéri dombság**. Patakok által csak gyengén szabdalta. A kistáj közettani alapját **vulkáni kőzetek** építik fel, főleg andezit, amire márga, homokkő és agyag rakódott, továbbá lignites és löszös rétegek. A település száraz, **vízhiányos** területen fekszik, ugyanakkor a lankás, síkvidéki területeken **jó mezőgazdasági termőterületek** találhatóak. A Nyugati-Mátraalja kistáj magasabb régióiban agyagbemosódásos **barna erdőtalaj** jellemző. A patak völgyek uralkodó talajtípusa a **réti öntés- és öntéstalaj**.

Nagyréde a Tisza részvízgyűjtőjén, a **Tarna vízgyűjtő alegység** területén helyezkedik el, amely a Gyöngyös-Tarna vízrendszerre terjed ki, részben az Észak-Alföldi Hordalékkúp-síkság, részben a Mátravidék területén található. A települést déli irányban átszelő **Rédei Nagy-patak** a Mátra főgerince alatt fakadó forrásokból táplálkozó kisebb erek, patakok összefolyásából ered, melynek

befogadója a Gyöngyös-patak. Nagyréde belterületén a Rédei Nagy-patak, más néven Patai-patak, fogadja a Kisrédei-patak, a Malom-árok, valamint több csapadékvíz elvezető árok vizét is. A vízellátásban jelentős szerepet töltenek be a felszín alatti **karszt- és rétegvizek**, melyek hasznosítása tározókkal és regionális vízművekkel biztosítható. A helyi vízmű kútjai sérülékeny vízbázisú területek. A település területén az ivóvizet a lakosság részére három mélyfúrású kút szolgáltatja. Kiemelt természeti érték a település északi részén található **Kis- és Nagy-tó**. Utóbbit a nagyrédei víztározót, vagy más néven Nagyrédei Horgásztavat, árvízvédelmi okokból, valamint öntözési céllal alakították ki.

Nagyréde éghajlata **mérsékelt meleg száraz**. A csapadék mennyisége viszonylag kevés, évi és vegetációs időszaki átlaga 536 mm. Az uralkodó szélirány északnyugati és délkeleti, átlagos szélesség 2km/s körüli.

A település az Ósmátra (Matricum) flóraidékhez, azon belül a **Mátra (Agriense) flórajáráshoz** tartozik, melynek növényzetét kettősség jellemzi. Az északias lejtők, szurdokvölgyek a Kárpátokat idézik, az alacsonyabb felszíneken, déli lejtőkön a pannon flóra melegkedvelő növényzete jellemző. A déli lejtők jellegzetes növénytársulásai a cseres-tölgyesek, a sziklagyepek, a gyöngyvessző-cserjések és a bokorerdők. A Nyugati-Mátraalja potenciális vegetációja az **erdőssztyepp-növényzet** lehetett, a patakok mentén fűz-ligeterdőkkel és nedves rétekkel. Mára az eredeti vegetációnak csak **töredékei maradtak fenn**, jelenleg szántó- és szőlőterületek, gyümölcsösök dominálnak a területen. A megmaradt erdőkben gyakran akác állományok találhatóak, helyenként nyarasok, tölgyesek, melyeket száraz cserjések és zárt szárazgyepek kísérnek.

A Bükk Nemzeti Park Igazgatóságának területén elhelyezkedő Nagyréde állatvilága igen sokszínű, melyre hatással van a Mátra közelsége, valamint az antropogén tevékenységek.

A település külterületei intenzív mezőgazdasági művelés alatt állnak. A jelentős emberi beavatkozás miatt állatvilágát ma már a mezőgazdasági területeken is előforduló fajok jellemzik, amelyek jól tűrik az emberi jelenlétet, ezért a területen leggyakrabban az őz, a mezei nyúl, a fácán, a vaddisznó, a gímszarvas és a róka fordul elő. A madárvilág fokozottan védett fajai közül említést érdemel a vándorsólyom, a parlagi sas, a kígyászölyv, a fehérrhátú fakopáncs és a fekete harkály.

A terület ritka, védett kételtű fajai az alpesi götte, a sárgahasú unka, az erdei béka, a gyepi béka és a levelibéka.

3.2. A meghatározott területigényes elemek alapján, javaslat a műszaki infrastruktúra fő elemeinek térbeli rendjére és a terület-felhasználásra irányuló településszerkezeti változtatásokra

Térségi közlekedési infrastruktúra elemek

A település alapvető célkitűzése a kerékpáros hálózat fejlesztése, melynek keretében Nagyréde bekapcsolódhat a térség kerékpárút hálózatába. Ezt egyrészt a Haladás úti kerékpárút kiépítéséhez kapcsolódóan a Móricz Zsigmond út vonalán a Gyöngyösi út felé, illetve a Gyöngyösi úton Gyöngyösig kiépítendő kerékpáros útvonal tudja biztosítani. Másrészt fontos szempont a Rózsaszentmárton – Gyöngyöspata – Gyöngyöstarján – Gyöngyös kerékpárútvonalhoz való csatlakozás. A Nagyréde belterülete és a térségi kerékpárút közötti kapcsolat megteremtésére alkalmas lehet a Tarjáni út folytatásában futó földút nyomvonala, egészen Gyöngyöstarján határáig.

Térségi közmű infrastruktúra elemek

A település és környezetének védelme érdekében elsődlegesen a klímaváltozás hatására kialakuló szélsőséges csapadékesemények kezelése igényel közműfejlesztési feladatokat. A szélsőséges csapadék események elvezetésére település szintű vízelvezető rendszert kell kialakítani. A hiányzó szakaszok kiépítésével, kialakításával és a település szinten továbbra is megmaradó jellemzően nyílt árkos rendszerű vízelvezetéssel, annak hidraulikai rendezésével biztosítható a csapadékvíz zavarmentes elvezetése. Ebbe a rendszerbe kell beágyazni a település központjában a zárt csapadékvíz elvezetés megoldását. A csapadékvíz elvezetésnél a zavarmentes továbbszállítás érdekében a helyi vízviszatartás megoldása elkerülhetetlen lesz. Mivel a katasztrófa védelem Nagyréde települést a villámárvizek előfordulási valószínűsége szempontjából magas kockázatúként tartja nyilván, ebből a szempontból is indokolt az igényesebb csapadékvíz elvezetés kialakításának és az élővizek meder rendezésének, karbantartásának megoldása.

3.3. Az örökségi értékek és a védettség bemutatása, javaslatok az örökség védelmére és az örökségi érték alapú, fenntartható fejlesztésére

A község határában talált leletek (pl. pattintott kőeszközök) tanulsága szerint a település és környéke már igen korán, a pattintott kőkorból lakott volt. Az első írásos emlék, amely a településre utal, az egri káptalan 1275-ben kelt határjáró oklevele, amely a települést „villa Rede Inferior” (Alsóréde falu) néven említi. A falu nevét akkori birtokosáról, az Aba nemzetséghez tartozó Rédei családtól kapta. A család leszármazottai több részre osztották egymás között a települést, így jöttek létre az Alsóréde, Felsőréde, Kisréde, Nagyréde, Fancsatelke, illetve Szentmártonréde nevű falurészek. A 15. század folyamán más nemesi családok is birtokrészhez jutottak a területen, amelyeket eltérő néven említettek a korabeli források. 1544-ben ez a terület is török hódoltság alá került, majd a század közepére teljesen elnéptelenedett, pusztává vált. A törökök kiűzése után a Rákóczi család birtokolta a falu legnagyobb részét, a település gazdálkodását már ekkor, az újbóli benépesülésben is nagy szerepet játszó szőlőművelés és bortermelés határozta meg, amely a következő századokban is kiemelkedő jelentőségű maradt a faluban. A 19. század végén aztán a település szőlőterületeit is teljesen elpusztította a Mátreaalján tomboló filoxéravész. A szőlőművelés a 20. század elején került újra előtérbe a faluban, ekkor a

szőlőoltvány-termelés vált a domináns tevékenységgé a településen. A II. világháború Nagyréde számára is jelentős áldozatokkal járt, mind emberi, mind pedig gazdasági értelemben. A 20. század második felében a települést folyamatos fejlődés jellemezte.

Nagyréde legkorábban kialakult részét, történeti településmagját a Rédei-Nagy-patak ágai mentén formálódott területek adják melyekhez, a település terjeszkedésével, koncentrikusan kapcsolódóan falusias területek alakultak ki. Nagyréde további fejlődésével, néhol a történeti településmag és a falusias területek közé ékelődve, a településen is elkezdtek kialakulni a kertvárosias területek. Míg a legkorábban kialakuló területekre a szabálytalan alakú telkek és telektömbök, szabálytalan úthálózat a jellemzőek, addig a legkésőbb kifarrott területeket a jóval szabályosabb telkek és telektömbök, tervezett úthálózat jellemzik. Külterületén mezőgazdasági területek, nagyüzemi szőlőültetvények, gyümölcsösök, patakmenti ligeterdők és véderdősávok alkotják.

Művi értékvédelem

Nagyréde rendelkezik Településképi Arculati Kézikönyvvel (TAK) és véleményezési szakaszban jár a Településképi Rendelete (TKR). Ezen dokumentumok megfelelő garanciákat biztosítanak az épített és természeti értékek megfelelő védelemre. Ugyanakkor kiemelkedően fontos a TAK és TKR jelentőségének, fontosságának tudatosítása a lakosságban.

A községben négy országosan védett művi érték is található, mégpedig a Zsellérház, a Fáy kúria, a Pincesor utca elején található kőkereszt, valamint a Nepomuki Szent János szobor. Ezen kívül pedig a település gazdag helyi védelem alatt álló, illetve arra méltó épületekben, építményben, valamint egyéb értékekben (többek között településszerkezeti elemek, utcaképek, közterületi alkotások, építészeti jegyek). A község közigazgatási területén két szakmai védelem alatt álló nyilvántartott régészeti lelőhely található (illetve egy másik érinti a Gyöngyöshalász felőli oldalán), amelyek a belterülettől délre, az Öreg-hegynél fekszenek.

Nagyréde értékeinek számbavételében és a figyelem ráirányításában fontos szerepe van a településen működő értékőrző közösségeknek, szervezeteknek és intézményeknek. Az értékőrző szemlélet alakításában kiemelt szerepe van az önkormányzatnak. A települési értékek megőrzése, bemutatása mind az identitástudat, összetartozás érzés fejlesztése, mind pedig idegenforgalmi szempontból kiemelt figyelmet érdemel.

Természeti értékek

Nagyrédén a jelentős kiterjedésű jó minőségű mezőgazdasági területek következtében a természetvédelmi szempontból kiemelt értéket képviselő, védendő területek a nehezebben művelhető domboldalakon, vizenyős területeken, a vízfolyások és horgásztavak környezetében találhatóak.

Nemzeti és nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló vagy védelemre tervezett területek nem találhatóak a településen.

A patak völgyek és a vízfolyást kísérő galérianövényzet, valamint a település nyugati oldalán található véderdősáv **ökológiai folyosóként** vannak számon tartva, így a **Nemzeti Ökológiai Hálózat** részét képezik. Kiemelt természeti érték a belterülettől északra található Nagyrédei Horgásztó (víztározó), és a Kis-tó, melyek a patak környezetével együtt szintén az Ökológiai Hálózat részei.

Nagyréde településképét a beépítetlen mezőgazdasági táj határozza meg. A dombok és völgyek váltakozása, a Mátra vonulatának látképe, az emberi tevékenység nyomán kialakult szőlősorok, szántók, véderdősávok mozaikossága, sajátos jelleget kölcsönöznek a településnek, emiatt **tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület.**

4. A MEGVALÓSÍTÁS ESZKÖZEI ÉS AZOK NYOMONKÖVETÉSE

4.1. A koncepció megvalósítását szolgáló eszköz- és intézményrendszer

Jelen fejezet a koncepció megvalósítását szolgáló leglényegesebb eszközöket és az intézményrendszert érintő elemeket foglalja össze, amelyek a településfejlesztési koncepcióban és a településrendezési tervekben foglalt tevékenységek megvalósítását szolgálják.

Az önkormányzat településfejlesztési céljainak elérését (a megvalósítást) az alábbi eszközök szolgálják:

1. településmarketing célú tevékenységek (pl.: településmarketing és turizmusfejlesztési stratégia elkészítése, kommunikáció),
2. helyi gazdaságfejlesztési tevékenységek (pl.: helyi adópolitikai koncepció),
3. ingatlanhasznosítási terv,
4. „tervalku” (Településfejlesztési Megállapodás/Szerződés),
5. intézményesített partnerség (pl.: a tervezés és végrehajtás során konzultációs fórumok, vagy kontroll testületek létrehozása, pl.: Helyi Támogató Csoport),
6. településfejlesztési és üzemeltetési „menedzsment” intézményrendszer kialakítása.

Nagyréde hosszú távú, az elfogadott koncepció mentén történő következetes megújításának sikere nagyban függ a koordinációt, a megvalósítást ellátó szervezeti struktúra működésétől. A mindenkori településmenedzsment számára a célok megvalósulásának szükséges feltétele annak a szemléletmódnak az előtérbe kerülése, amely a helyi gazdaságfejlesztést az integrált településmegújítás szerves részének tekinti.

A fenti eszközök alkalmazásával a megvalósítás csak a szervezetek és ágazatok közötti hatékony koordináción keresztül valósítható meg. Ennek végrehajtására több működőképes szervezeti (menedzsment) modell létezik.

Az önkormányzat által vezérelt komplex településmegújítás eltérő típusai más-más szervezeti keretet követelnek meg, többek között a megvalósítandó feladatok és a rendelkezésre álló források típusától, volumenétől, illetve például a folyamat szereplőinek összetételétől függően.

Tekintettel arra, hogy jelen stratégia hosszú időtávra tervez, a szervezeti modell kialakítását több lépcsőben javasolt végrehajtani, ezzel is biztosítva a flexibilitást, a változásokhoz való alkalmazkodóképességet.

A menedzsment felépítése tekintetében a legfontosabb elvárás, hogy az aktuális körülményekhez igazodóan képes legyen arra, hogy alkalmazkodjon a folyamatosan változó körülményekhez (pl.: gazdasági feltételek, elérhető támogatási források, önkormányzati feladatok, stb.), viszont legyenek olyan elemei, amelyek biztosítják az elfogadott célok hosszú távú érvényesülését.

Az alábbiakban a szervezeti modell három változata kerül bemutatásra, kihangsúlyozva az egyes típusok előnyét és hátrányát, ill. lehetőség van a modellek építkezésére.

Alapszint

A kiindulási (alap) modell szerint a jelenleg működő intézményrendszer semmiben nem változik meg. Nem épül be új szervezet sem a menedzsment, sem a lebonyolítás szintjén, és nem történik

átalakítás sem a meglévő szervezeten belül. A folyamatot Nagyréde Nagyközség Önkormányzata és a Polgármesteri Hivatal koordinálja. Az operatív megvalósításban részt vesznek az Önkormányzat vezetői, választott testületei, a Polgármesteri Hivatal egyes szervezeti egységei, tisztségviselői, a települési Főépítész. A helyi gazdaságfejlesztés végrehajtására nincsenek kijelölt szervezeti egységek. A modell erősen támaszkodik külső szakértői bázisra.

A kezdő modell lassabb folyamatot feltételez, amely kifejezetten külső, elsősorban pályázati forrásokra épít, illetve az állam és más tulajdonosok (intézmények) önálló felújítási tevékenységével számol. Ebben a modellben a koordináció lazább.

Középszint - „Intézői” vagy „Falugazda” munkakör

Ebben a szervezeti modellben a meglévő intézményrendszer alapvetően nem változik, új szereplő csak részben jelenik meg a megvalósítás során, viszont az egyes szervezeteken belüli feladatok-átcsoportosításra, profilbővülésre kerülnek. A folyamatot az Önkormányzat és a Polgármesteri Hivatal koordinálja. Az irányítást, koordinációt és részben az operatív feladatok megvalósítását egy erre a célra kijelölt hivatali szervezeti egység végzi. A Polgármesteri Hivatalon belül a forrásszerzés, és a projekt koordináció feladatai egy irodában koncentrálódnak, amely a gazdálkodásért felelős iroda alá, vagy közvetlenül a Polgármesterhez/Jegyzőhöz rendelt szervezeti egységként kerül kialakításra. A modellben az önkormányzat kezdeményező szerepet tölt be, proaktív, a helyi és a térségi szereplők együttműködésére épít. A modellben erős a helyi koordináció.

Az „intéző” vagy „falugazda” terepmunkát végez, segíti, tehermentesíti a településvezetők tevékenységét, egyfajta projektmenedzseri funkciót tölt be. Finanszírozása önkormányzati vagy pályázati forrásból történik. Ha eredményesen működik, akár később sikerdíjas „vállalkozás” is lehet. A küldetése, hogy feltárja a hasznosítható ötleteket, szervezze a megvalósítást és igazgassa, „gondozza” a szereplőket a mindennapokban. Az „intézői” vagy „falugazda” koordinálja a szomszédsági együttműködéseket, folyamatosan keresi a hazai és nemzetközi (uniós) fejlesztési forrásokat, kezeli a térinformatikai rendszert. Az intéző bérét, működési költségeit az önkormányzatnak, illetve ha ez meghaladja a kereteket, akkor pályázati források segítségével kellene finanszírozni. Státusza lehet szerződéses, sikerdíj alapú is.

Az „intéző” vagy „falugazda” fő feladatai, tevékenységi köre:

- pályázati források naprakész figyelése, pályázati dokumentáció elkészítése/elkészíttetése,
- kapcsolattartás szakmai és üzleti körökkel, vállalkozókkal, a potenciális befektetők, fejlesztők megkeresése,
- a vállalkozásalapítás körülményeinek feltárása, már aktív és potenciális helyi szereplők felkeresése, a vállalkozás alapítás körülményeinek tisztázása,
- szakképzettség, speciális tudások (kreativitás, innovációs készség, stb.) felmérése, javaslattétel közösségek, alkotócsoportok szervezésére,
- koordináció a közösségek, érdekeltek között,
- rendezvények szervezése, koordináció,
- üres, be nem épített, illetőleg értékesítendő ingatlanok nyilvántartása, hasznosíthatóságuk felmérése, a hasznosítás bonyolítása, egyes ingatlanok esetleges felújítása és piacképessé tétele költségeinek és piaci árának becslése,

- önkormányzati ingatlanvásárlás, értékesítés bonyolítása, az ingatlanok ár/érték arányváltozásainak, a piaci trendek figyelemmel kísérése.

Felsőfok – Falufejlesztő Társaság modell

A projektmenedzsment szervezetfejlesztésének magasabb szintje az integrált település- és gazdaságfejlesztési célú modell, amely az előzőek pozitív tapasztalatai után jön létre. Ebben a modellben az együttműködés kiteljesedik, a megvalósítás sokszereplőssé válik. A Falufejlesztő Társaság az előző – intézői/falugazdai – modell feladatait látja el professzionális szinten.

Ez a modell a község „progresszív” településfejlesztő politikáját feltételezi, ami különösen az elején többletköltséggel jár az önkormányzat szempontjából, azonban minden szervezeti átalakítás legfőbb célja, hogy (többlet)jövedelem-termelő gazdasági tevékenységek és szolgáltatások induljanak el, multiplikátor hatás kiváltásának céljával. Így a tervezett kiadások, ha nem is feltétlenül a projektek szintjén, de települési szinten közép- és hosszú távon megtérülnek, közösségi szinten értéknövelő hatást fejtenek ki.

4.2. Javaslat a koncepció és a változások nyomon követésére, a felülvizsgálat rendjére

Az alábbiakban ismertetésre kerülnek a koncepció megvalósítását szolgáló legfontosabb tényezők, amelyek a településfejlesztési koncepcióban és a településrendezési tervekben foglalt célok teljesülésének nyomon követésében nyújtanak segítséget.

A településfejlesztési koncepció monitoring feladataira a javaslat szerint két évente kerül sor. Az áttekintés során megállapításra kerülnek a fejlesztés „kimeneti (output)” és „eredmény” jellegű indikátorainak értékei, ezek alapján értékelésre kerül a célok irányába történő előrelépés mértéke.

Ahhoz, hogy a településfejlesztési koncepció megvalósulása figyelemmel kísérhető legyen, a célrendszerhez számszerűsített mutatók hozzárendelése szükséges. A fejlesztés eredményességét mérő output-, eredmény- és hatásindikátorok meghatározását célszerű a folyamatban lévő pályázatokban vállalt kötelezettségekkel összhangban, szükség szerint aktualizálva, külön képviselő-testületi jóváhagyással a településfejlesztési koncepció mellékleteként kezelni. A számszerűsített mutatók értékének mérése az előző fejezetben részletezett, erre kijelölt operatív szervezeti egység feladata.

Az áttekintés során az alábbi lényeges forrásokból származó további információ felhasználása is ajánlott:

- önkormányzat és szervei adatbázisok, adatszolgáltatása;
- Központi Statisztikai Hivatal adatai;
- partnerségi fórumok véleményei, visszajelzései;
- elkészült ágazati stratégiák vagy nagyobb léptékű területi tervek hatása;
- szabályozási és gazdálkodási környezet változása.

Szükség esetén az önkormányzat – képviselő-testület – korrigálhatja a stratégiát az elért eredmények és a külső környezet esetleges változásainak megfelelően.

Két évente a monitoring rendszer teljes körű áttekintése javasolt, és a szükséges korrekciók végrehajtására szolgál. A módosításokat, beleértve a korrekciót kiváltó okokat, megfontolásokat

rögzíteni kell és nyilvánossá kell tenni. Javasolt a módosításokat partnerségi fórumok keretében megtárgyalni, majd ezt követően az Önkormányzat döntési rendszerében (Bizottság, ill. képviselő-testület) történő elfogadása.

Indikátorok

A koncepció és a változások nyomon követésére, ebből adódóan a felülvizsgálat rendjére vonatkozóan ajánlatos olyan mutatók folyamatos képzése, amelyek révén a szükséges korrekciók biztonsággal elvégezhetők.

Javaslat a településfejlesztés közvetlen eredményeit és az outputjait mérő legfontosabb indikátorokra:

- a település lakónépességének száma
- vándorlási egyenleg
- ingázás, helyi foglalkoztatás
- 0-14 év közötti korosztály aránya
- a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkező népesség aránya
- működő vállalkozások száma
- nyilvántartott álláskeresők száma
- vendéglátóhelyek száma
- kereskedelmi és magán szálláshelyek férőhelyeinek száma
- stb.

ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

1. VIZSGÁLAT

1.1. A település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok

Nagyréde az Észak-magyarországi régióban, Heves megye délnyugati részén található község. A Gyöngyösi járáshoz tartozó település a megyeszékhelytől, Egertől mintegy 45 km-re, a fővárostól pedig körülbelül 70 km-re helyezkedik el.

A községet majd minden oldalán a Gyöngyösi járáshoz tartozó települések határolják. Északnyugati oldalán Szúcsi és Gyöngyöspata, északon Gyöngyöstarján, nyugati oldalán a járás központja Gyöngyös, délkeleten pedig Gyöngyöshalász és Atkár közigazgatási területével találkozik. Egyedül déli, délnyugati oldalán határolják más (a Hatvani) járáshoz tartozó települések, Ecséd, illetve Hort.

Nagyréde a Mátra-vidék délnyugati peremén elterülő község, amely a Nyugati-Mátra kistájhoz tartozik. A település a Mátrai borvidék része.

Bár Nagyréde zsáktelepülés, tehát tulajdonképpen nincsen átmenő forgalma, a települést mégis viszonylag jó megközelíthetőség jellemzi. A község dél-keleti határánál halad a 3 számú főút, amely nyugati irányban a fővárossal, keleti irányban pedig többek között Miskolccal biztosít közvetlen kapcsolatot. A településről a 3-as főúton keresztül 2 km-en belül elérhető az M3-as autópálya, amely bekapcsolja a községet az ország közlekedési vérkeringésébe.

A tömegközlekedést nézve már korántsem ilyen kedvező a település helyzete, hiszen a vonatközlekedés legközelebb csak Gyöngyösön vehető igénybe, országos buszjárat pedig csak a község délkeleti csücskében (Nagyrédei elágazás) áll meg, távol a belterülettől. A környező településekkel való összeköttetést helyközi autóbuszjáratok biztosítják Nagyréde számára, melyek több ponton is megállnak a község területén.

1.2. A település, kialakulásának történeti leírása, tájtörténet

A község határában talált leletek (pl. pattintott kőeszközök) tanúsága szerint a település és környéke már igen korán, a pattintott kőkorbán lakott volt. Az emberi jelenlét folytonosságát bizonyítják többek között a vidéken talált avarkori temetők (amelyeket több ízben is pinceépítés közben tártak fel). A korai benépesülést indokoltá tették a terület kedvező domborzati és éghajlati adottságai, a Mátra klímája.

Az első írásos emlék, amely a településre utal, az egri káptalan 1275-ben kelt határjáró oklevele, amely a települést „villa Rede Inferior” (Alsóréde falu) néven említi. A falu nevét akkori birtokosáról, az Aba nemzetséghez tartozó Rédei családtól kapta. A család leszármazottai több részre osztották egymás között a települést, így jöttek létre az Alsóréde, Felsőréde, Kiséde, Nagyréde, Fancsatelke, illetve Szentmártonréde nevű falurészek. A tatárjárás után újjáépülő településnek sok fára volt szüksége. A fakitermelés után üresen maradt kedvező talajadottságú területeket **szőlővel telepítették** be, így már a 14. századra jelentőssé vált a vidék borkereskedelme. A 15. század folyamán, többek között beházasodás és királyi adományok következtében, más nemesi családok (pl. Szuhai, Csányi) is birtokrészhez jutottak a területen, amelyeket eltérő néven említettek a korabeli források (pl. Rédeszentmárton, Boldogasszonyréde). 1544-ben ez a terület is török hódoltság alá került, majd a század közepére teljesen elnéptelenedett, pusztává vált. A törökök kiűzése után a Rákóczi család birtokolta a falu legnagyobb részét, a település gazdálkodását már ekkor, az újbóli benépesülésben is nagy szerepet játszó **szőlőművelés és bortermelés** határozta meg, amely a következő századokban is kiemelkedő jelentőségű maradt a faluban.

A 18-19. században nagyarányú **mezőgazdasági művelést** folytattak Nagyréde területén a katonai felmérések térképei alapján. Nagyobb, összefüggő erdőterületekkel nem rendelkezett a település. A Rédei Nagy-patak mentét vízenyős, területek, ligeterdők, gyepterületek kísérték. A település délnyugati részén, a mai Öreghegy területén, szőlőművelést és gyümölcsstermesztést folytattak.

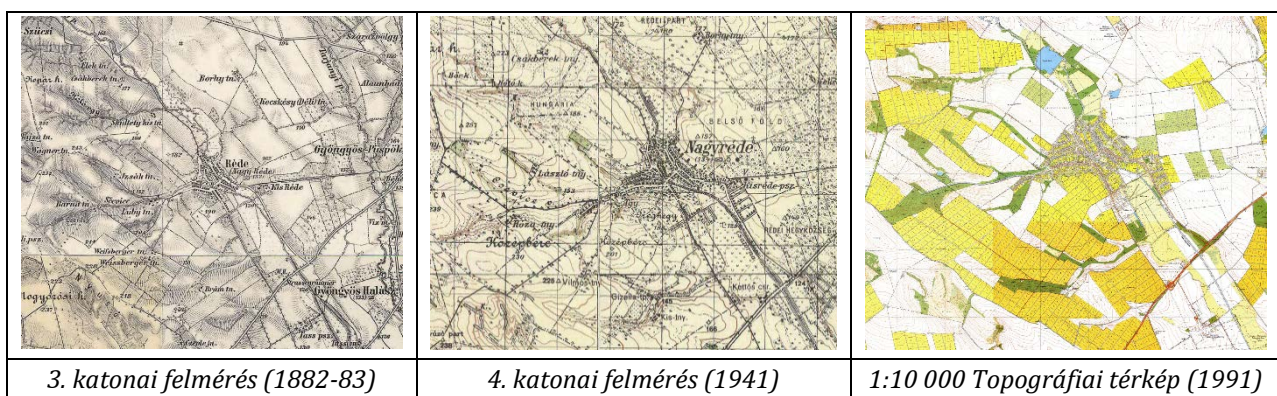

A 19. század végén aztán a település szőlőterületeit is teljesen elpusztította a Mátraalján tomboló filoxéravész. A szőlőtermesztést szarvasmarha tenyésztés váltotta fel a vidéken. A szőlőművelés a 20. század elején került újra előtérbe a faluban, ekkor a szőlőoltvány-termelés vált a domináns tevékenységgé a településen. Ekkor épült ki az Öreghegyi pincesor, melyet a 4. katonai felmérés térképén már ábrázoltak.

A II. világháború Nagyréde számára is jelentős áldozatokkal járt, mind emberi, mind pedig gazdasági értelemben. 107 falubeli ember vesztette életét. A súlyos veszteségeket tetézte, hogy 1954-ben a rendkívüli esőzés eredményeképp megáradt a nagypatak, romba döntötte a Templom úti házakat és elvitte a Fő úti hidat.

A 20. század második felében a települést folyamatos fejlődés jellemezte, déli lankáit szőlőültetvények uralták. 1975-ben, a község fennállásának 700. évfordulója alkalmából felavatták Nagyrédén a Kőprést (Szőlőprést) és a Zsellérházat. A topográfiai térképen jól látható, hogy a település szőlőterületei megsokszorozódtak, előtérbe került a nagyüzemi szőlőtermesztés, mely napjainkig meghatározó maradt Nagyrédén.

Az utóbbi évtizedekről elmondható, hogy a Nagyrédeiek életével olyan szorosan összefonódó mezőgazdaság, kiváltképp a szőlő- és borkultúra nem veszített jelentőségéből sőt, a legtöbb településsel ellentétben növeli is szerepét a község gazdaságában. A népességszám alakulását stagnálás, lassú csökkenés jellemzi, ugyanakkor a település folyamatosan fejlődik, megújulnak középületei és új beruházások valósulnak meg.

1.3. Tájhasználat

Nagyréde változatos táji-, természeti adottságokkal rendelkezik. A kedvező klímának és talajadottságoknak köszönhetően a településen a mezőgazdaság és a feldolgozóipar vált meghatározóvá, amely a külterületek területhasználatának arányaiban is megfigyelhető. A hagyományos tájhasználatból fakadóan beépítetlen **mezőgazdasági területek** foglalják el a külterületek kétharmadát, ezen belül a **szántók** aránya kimagasló. A jó minőségű szántóföldek művelés alatt állnak. A külterület negyedét jelentő **nagyüzemi szőlőültetvények** és **gyümölcsösök** tájképi szempontból is meghatározóak a településen. Az Öreg-hegyen, fekvő hagyományos szőlőhegyek területe is átalakult, mára már nagyüzemi szőlőművelés folyik ezeken a területeken is. A művelt mezőgazdasági területek hegemoniáját **patak völgyeket kísérő gyepek** törik meg. Összességében Nagyréde **erdősültsége alacsony**, összefüggő, nagy kiterjedésű erdőterületek nem találhatók a településen. A dűloutakat kísérő fasorok, véderdő fásítások, továbbá a **patak völgyeket kísérő erdősávok** jellemzőek. A község jelentős természeti értéke a Mátrában eredő **Rédei Nagy-patak**. A patak völgyek és a vízfolyást kísérő **galérianövényzet**, a két **horgásztó**, valamint a település nyugati oldalán található véderdősáv ökológiai folyosóként vannak számon tartva.

Külterületen található - a 3. sz. főút és az Atkári út mentén - Nagyréde intenzívebb beépítettségű **gazdasági területei**, melyek a Jász-Plasztik Kft. műanyag-feldolgozó üzeméi, a Rédei borászat, továbbá a Jász-Tész Kft. Hűtőházának és feldolgozó üzemének területei.

1.4. Településszerkezet történeti kialakulása, történeti településmag

Ahogy azt a telkek és az úthálózat szabálytalan rendszere is jól mutatja, a község területe a Rédei- Nagy-patak ágai mentén kezdett el betelepülni. Nagyréde legkorábban kialakult része, történeti településmagja tehát az Árpád út - Petőfi Sándor utca, a Virág utca - Szabadság út, a Fő út, valamint a József Attila utca és a Kossuth Lajos utca által közrezárt területen található. A település központjában működik a község közintézmények nagy része, így a hivatal, az iskola, a művelődési ház, az egészségügyi központ és a templom, illetve itt található a község legtöbb kereskedelmi és szolgáltató egysége is. A település terjeszkedésével a településmaghoz kapcsolódóan, többnyire kelet-nyugati irányba elnyúló, falusias területek alakultak ki. A falusias területek növekedésének kezdeti fázisára a keskeny, változatos méretű szalagtelkek a jellemzőek (pl. Rákóczi Ferenc út, Patai utca, Gyöngyösi út), míg a később kialakult falusias területek telkei és úthálózata, a község nyugati, északnyugati, illetve keleti széléin, jóval szabályosabbak (pl. Dózsa György út, Zrínyi Miklós utca, Gárdonyi Géza utca). Nagyréde további fejlődésével, az ipar erősödésével a településen is elkezdtek kialakulni a kertvárosias területek. Ezeken a sokszor a településmag és a falusias területek közé ékelődő területeken a telkek többsége szabályos alakú és az úthálózat is tervezett, jellemzően derékszögű (pl. Horváth- Kert utca déli oldala, Jókai Mór utca, Haladás út).

A település és egyben a településszerkezet különleges elemét képezik a pincék. A község belterületének déli részén, illetve a zártkertben található pincék telkei alakjukat és méretüket tekintve is jelentősen különböznek egymástól. Míg a belterületen található telekállomány (a Pincesor utca északi oldala és a Majoros köz) jellemzően szabálytalan, keskeny szalagszerű és kisebb méretű, addig a zártkerti pincék telkei (a Pincesor utca déli oldalán) egységesen szabályos alakúak és jóval nagyobb kiterjedésűek.

1.5. Településszerkezet, településkarakter

Nagyréde fő tengelyét a Rákóczi Ferenc út- Fő út- Szabadság út vonala adja, de jelentős szerkezeti elemek a főúttal közvetlen kapcsolatot biztosító Atkári út, a gyűjtőpontként működő Erzsébet tér, valamint a Rédei- Nagy patak ágai. A település központja az Erzsébet tér és a Főút környezetében található, itt működik a közintézmények, valamint a kereskedelmi és szolgáltató egységek nagy része is.

A község belterületét a településközponthoz kapcsolódó falusias lakóterületek túlsúlya jellemzi. Ezen területekhez csatlakoznak minden oldalról a kertvárosias területek, ahol a korábban kialakult lakótömbök esetében az organikus létrejött úthálózattal keresztülszőtt szabálytalan alakú, többségében szalagtelkes ingatlanállomány figyelhető meg, míg a legfiatalabb lakóterületeken a telkek többsége szabályos alakú, az úthálózat pedig tervezett, derékszögű.

Nagyréde karakterességéhez több tényező is hozzájárul. Az Északi-középhegység és az Alföld találkozásánál fekvő településnek igen változatosak a természeti adottságai, domborzati viszonyai. A község magasabb pontjairól kiváló kilátás nyílik a Mátra vonulataira vagy a település központjára, a Szent Imre templomra és környezetére. A község alacsonyabb részein sétálva ugyanakkor megfelelő rálátás nyílik a Pincesor utcában álló borospincék és présházak sorára, melyek a település egyik legjelentősebb értékét képviselik.

Mivel a település belterületén a falusias területek bírnak a legnagyobb kiterjedéssel, a településkarakterben is a falusias elemek a legdominánsabbak. A község legkorábban kialakult részein figyelhető meg az az egyedi tömegformálás, mely szerint egy telken belül a főépülethez, azzal párhuzamosan, egy olyan kisebb épület kapcsolódik, amely formájában, anyag és színvilágában is illeszkedik a főépülethez. Ugyancsak a falusias területekhez kapcsolódnak a tornácos épületek, amelyek szintén a település különleges értékeit képviselik. A község tornácos épületállománya igen gazdag és változatos képet mutat. A település hagyományos építészetének másik jellegzetes és karakteres eleme az épületek oromfalának fabetétes kialakítása. A fából készült oromzatokat olykor faragások is díszítik. A település építészeti elemeiben, karakterében megmutatkozik a falusi életformával sokszor szorosán együtt járó vallásosság is. A figyelmes szemlélő a község jó néhány épületén megfigyelhet oromkereszteket. A ház védelmét szolgáló oromkeresztek legtöbbször kovácsoltvas, de elvétve fa és fém keresztek is láthatóak a házak tetején. A településen elszórtan több helyen közterületi kőkeresztek is találhatóak, melyek állapota és környezete kifejezetten jó, rendezett.

A falusias karakter mellett a kertvárosi jegyek is markánsan megjelennek a településen. A község legkésőbb kialakult, kertvárosias területein az 50-es, 60-as évek sátozott kockaházai keverednek az utóbbi időszakban épült mediterrán jellegű épületekkel. Ezeken a területeken jellemzően jóval nagyobb méretű tömegek fordulnak elő, mint a falusias területeken, ugyanakkor az épületek egységes kialakítása és magassága a település több pontján is harmonikus, egységes utcaképet eredményez.

A település jelentős értékét képviselik pincéi, melyek egyedi karaktert kölcsönöznek Nagyrédének. A község alacsonyabban fekvő részeiről jól látható borospincék és a hozzájuk tartozó présházak sora egységes megjelenésükkel harmonikus, nyugodt hangulatot árasztanak.

Nagyréde külterületét a dombok és völgyek váltakozása, a szőlősorok, szántók és véderdősávok mozaikossága jellemzi. A területen leginkább a szőlőültetvények dominálnak, ezek uralják a látképet is.

1.6. Településrészek, telekszerkezet, beépítési mód

Nagyréde nem rendelkezik határozattal elfogadott településrész lehatárolással, de a vizsgálat során lehatárolásra kerültek azok a településrészek a belterületen, amelyek karakterük, funkciójuk alapján egyértelműen elkülönülnek egymástól. A község belterületén a következő településrészek különböztethetők meg: településközpont, falusias területek, kertvárosias területek, gazdasági területek, különleges területek.

A **településközpont** Nagyréde legkorábban kialakult része. A település magját alkotó terület a Rédei- Nagy-patak ágai mentén fejlődött ki. A terület az Árpád útra és a Petőfi Sándor utcára, a Virág utcára és a Szabadság útra, a Fő útra, valamint a József Attila utca és a Kossuth Lajos utca által közrezárt tömbre terjed ki, leszakadó részét képezi a Pincesor utca végénél található terület. A településközpontban a szabálytalan alakú telkek és telektömbök, szabálytalan úthálózat a jellemzők, amelyek organikusan, tervezés nélkül alakultak ki. Ennek megfelelően a telkek alakja és mérete igen változatos képet mutat. A területre a falusias jegyeket viselő épületek mellett a többszintes családi házak és a nagyobb intézményépületek is jellemzők.

A főként az oldalhatáron álló beépítési mód jellemezte településrészben a lakófunkció mellett megtalálhatóak a központi funkciók, itt működik a közintézmények, illetve a kereskedelmi és szolgáltató egységek nagy része is. A településközpontban található a hivatal, az iskola, az óvoda, a művelődési ház, az egészségügyi központ, valamint a templom.

A **falusias területek** alkotják a község belterületének legnagyobb kiterjedésű területét, így ezek a területek dominálnak a leginkább a település karakterében. A falusias területek jellemzően kelet-nyugati irányban elnyúlva kapcsolódnak koncentrikusan a településközponthoz. Ezek a területeken meglehetősen változatos a telekmorfológia és a telekméret. Míg a korábban kialakult falusias területeken a keskeny, változatos méretű szalagtelkek a tipikusak (pl. Rákóczi Ferenc út, Patai utca, Gyöngyösi út), addig a később kialakult területek szalagtelkei, a község nyugati, északnyugati, illetve keleti szélein jóval szabályosabbak, a telkek alakja és az úthálózat tervezett, a telekméret homogénebb (pl. Dózsa György út, Zrínyi Miklós utca, Gárdonyi Géza utca). Az oldalhatáron álló beépítési mód jellemezte területre a falusias jegyeket viselő épületek mellett a többszintes családi házak is jellemzők.

A falusias területeken abszolút a lakófunkció dominál, azonban kereskedelmi és szolgáltató egységek is működnek a településrészben.

A **kertvárosias területek** a település legkésőbb kialakult lakóterületei. Ezek a területek a belterület több pontján is a településközpont és a falusias területek közé ékelődnek és jegyei markánsan megjelennek a település karakterében. A kertvárosias területek telekmorfológiája és telekmérete meglehetősen heterogén képet mutat. A hosszú, néhol keskeny telkek sok helyen felosztásra kerültek, így a telekméret igen széles skálán mozog. A tervezett, jellemzően derékszögű úthálózattal rendelkező terület telkeinek döntő többsége szabályos alakú. A főként az oldalhatáron álló beépítési mód jellemezte területen az 50-es, 60-as évek sátozott kockaházai mellett megjelennek az utóbbi időszakban épült mediterrán jellegű épületek is.

A kertvárosias területeken abszolút a lakófunkció dominál, azonban kereskedelmi és szolgáltató egységek is találhatóak a településrészben.

A település **gazdasági területeinek** többsége a belterületen kívül, attól délre található. A belterületen csak néhány gazdasági területet találni, elenyésző nagyságú épületállománnyal. Ezen területek közül mindössze a Haladás út és a patak találkozásánál található telephely tölt be

valóban gazdasági funkciót, míg a patak mellett található többi terület lakóterületként (kertvégek), valamint kihasználatlan zöldterületként funkcionál.

A belterület más részein is találhatóak telephelyek, azonban ezek a lakóterületekbe ágyazódnak, illetve a hatályos terveken nem gazdasági területként szerepelnek.

A község belterületén elszórtan helyezkednek el a **különleges területek**. Ezek a területeken nagyban különbözik a telkek alakja, illetve mérete, és az épületállomány nagysága is jelentősen eltér. Különleges területet képez a belterületen a Patai utca végénél található temető, az iskolához tartozó sportpálya, a Gyöngyösi úton található egykori „Szőlőskert” igazgatási központ, az Alsórét út mentén található szociális, egészségügyi célú terület és a szabadidő terület, valamint a pincék területe. Az egykori „Szőlőskert” Rt. igazgatási központja már nem működik, míg a szociális, egészségügyi célú terület és a szabadidő terület még nem a tervezett funkcióját tölti be, hanem mezőgazdasági területként funkcionál.

A település és egyben a településszerkezet egyik legkülönlegesebb elemét képezik a pincék. A község belterületének déli részén, illetve a zártkertben található, jellemzően szabadon álló beépítéssel rendelkező pincék telkei alakjukat és méretüket tekintve is jelentősen különböznek egymástól. Míg a belterületen található telekállomány (a Pincesor utca északi oldala és a Majoros köz) jellemzően szabálytalan, keskeny szalagszerű és kisebb méretű, addig a zártkerti pincék telkei (a Pincesor utca déli oldalán) egységesen szabályos alakúak és jóval nagyobb kiterjedésűek.

1.7. Védettségek

1.7.1. Régészet

A Miniszterelnökség Építészeti és Építésügyi Helyettes Államtitkárság Építészeti Főosztály adatszolgáltatása alapján a település területén két nyilvántartott régészeti lelőhely található, az alábbiak szerint:

Nr.	Lelőhely neve	Azonosító	Korszak	Nyilvántartott helyrajzi szám
1.	Öreg-hegy 2	90057	paleolitikum	0183/22, 0183/50, 0183/47, 0183/48, 0183/15, 0183/193, 0183/197, 0183/16, 0183/17, 0183/18, 0183/19, 0183/20, 0183/21, 0183/199, 0183/201, 0183/49
2.	Öreg-hegy 1.	90059	paleolitikum	0177/124, 0177/123, 0177/177, 0177/120, 0177/119, 0177/113, 0177/121, 0177/122, 0177/98, 0177/97, 0177/186, 0177/96

Forrás: Miniszterelnökség Építészeti és Építésügyi Helyettes Államtitkárság Építészeti Főosztály

Ugyancsak az Építészeti Főosztály adatszolgáltatása alapján a 90057 és 90059 azonosítóval rendelkező régészeti lelőhelyeken kívül Nagyréde délkeleti részére kiterjed a 49704-es azonosítóval jelzett Gyöngyöshalászi lelőhely is.

A lelőhelyek mindegyike a külterületen, mezőgazdasági hasznosítású területen található. Mind a település belterületétől délre, az Öreg-hegynél fekvő 90057 (Öreg-hegy 2) és 90059 (Öreg-hegy 1) azonosítójú lelőhelyek, mind pedig a település délkeleti szélét érintő régészeti lelőhely (Ebhát) szőlőterületen található. Az Öreg-hegynél fekvő lelőhelyek esetében Gutay Mónika és Lengyel György régészek végeztek 2015 második felében helyszíni szemlét és ásatásokat, melyek során a felső paleolitikumból származó kőeszköz került a napvilágra (adatok forrása: Magyar Nemzeti

Múzeum Régészeti Adatbázis). A 49704-es azonosítóval jelzett lelőhely esetében Szabó János József régész tartott helyszíni szemlét 1981 tavaszán, mely során késő bronzkori felszíni telepnyomra és kőszkőzre (őrleőkő) bukkant (adatok forrása: Magyar Nemzeti Múzeum Régészeti Adatbázis).

Nagyréde Nagyközség közigazgatási területén nyilvántartott régészeti lelőhelyek az azonosítójukkal megjelölve ortofotón

1.7.2. Táj- és természetvédelem

Nemzeti és nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló vagy védelemre tervezett területek nem találhatók a településen. Ugyanakkor a község jelentős természeti értéke a Mátrában eredő Rédei Nagy-patak. A patak völgyek és a vízfolyást kísérő galérianövényzet, valamint a település nyugati oldalán található véderdősáv **ökológiai folyosóként** vannak számon tartva, így a **Nemzeti Ökológiai Hálózat** részét képezik a Nagyrédei Horgásztóval (víztározó) és a Kis-tóval együtt. Ezek a folyosók élőhelyeket, élőhelykomplexumokat kötnek össze, egyben biztosítják a génáramlást az egymástól elszigetelt populációk között.

A természeti adottságok és az emberi tevékenység nyomán kialakult sajátos arculatú táj egyszerre tájképi érték, építészeti örökség és védendő természeti-, táji érték. A Nagyréde településképét meghatározó beépítetlen mezőgazdasági táj, a dombok és völgyek váltakozása, a Mátra vonulatainak látképe, az emberi tevékenység nyomán kialakult szőlősorok, szántók,

véderdősávok mozaikossága, sajátos jelleget kölcsönöznek a településnek, emiatt Nagyréde szinte egésze **tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő** terület.

1.7.3. Műemléki védelem

Nagyréde Helyi építési szabályzata és Szabályozási terve, Településszerkezeti terve, valamint Településképi arculati kézikönyve rögzíti az országos műemléki védelem alatt álló épületeket, alkotásokat. Ezen dokumentumok szerint a község közigazgatási területén 4 műemléki védelem alatt álló érték található, amelyek mindegyikéhez műemléki környezet is tartozik. Műemléki védelem alatt áll a Zsellérház, a Fáy kúria, a Pincesor utca elején található kőkereszt, valamint a Fő utca és a Virág utca kereszteződésénél álló Nepomuki Szent János szobor.

Műemlékek:

1.	Lakóház/Zsellérház	Erzsébet tér 1. (hrsz. 641)
2.	Isaak kúria/Fáy Kúria	Kossuth utca 1. (hrsz. 1171)
3.	Kőkereszt	Pincesor utca 41. (hrsz. 725/1)
4.	Nepomuki Szent János szobor	Virág utca 2. (hrsz. 1345)

A lenti adatlapokon feltüntetésre kerültek a műemlékekkel kapcsolatos fellelhető azonosítási adatok. A térképeken a műemlék épületen kívül a műemlék telke és a műemléki környezete került ábrázolásra a hatályos szabályozási terv alapján.

Műemlékek

1. Lakóház

Cím:	Erzsébet tér 1.
Hrsz.:	641
Azonosító:	5800
Törzsszám:	8636

Helyszínrajz

Légifotó

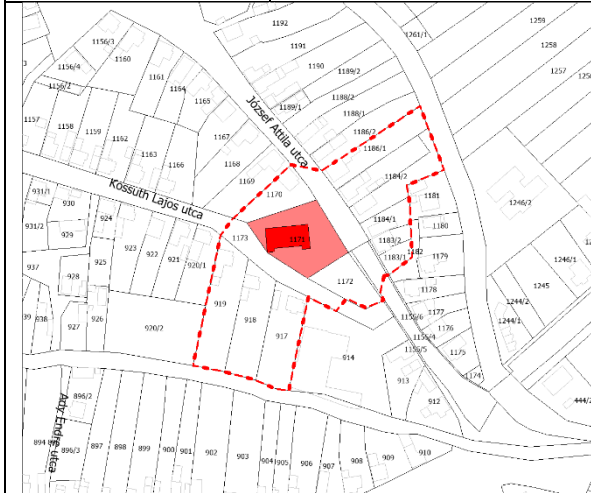
A népi **lakóház**, más néven Zsellérház a település központjában, az Erzsébet téren található. Az épület 1975 óta áll országos műemléki védelem alatt. A község legrégebbi fennmaradt lakóháza több mint 200 éve épült. Az épület egyszerű észak-magyarországi palócház, amely a hagyományos népi építészet jegyeit viseli. Háromosztatú, fabetétes oromzatú, nyeregtetős tetőszerkezetű, amely zsúppal fedett. Fehér falazata fonott sövényből készült vert fal és vályog, szimmetrikus nyílászárói visszafogott méretűek. A hagyományosan berendezett parasztház falumúzeumként működik.

Műemlékek

2. Isaak kúria

Cím:	Kossuth utca 1.
Hrsz.:	1171
Azonosító:	5802
Törzsszám:	2208

Helyszínrajz

Légifotó

Az Isaak kúria, más néven Fáy kastély a község központjában, a Kossuth Lajos utcában áll. A kastély 1958 óta áll országos műemléki védetség alatt. A földszintes, klasszicista stílusú épület a 18. század közepén épült. Az eredetileg barokk stílusú, téglalap alakú kastélyhoz a 19. század elején oldalrizalitok és tornác épült. Az épület adott otthont korábban a Falusi Galériának, valamint a Gyógyszertárnak. A jelenleg kihasználatlan kastély jelentős felújítás előtt áll, amely során a tervek szerint többfunkciós közösségi és kulturális tér kerül benne kialakításra.

Műemlékek

3. Kőkereszt

Cím:	Pincesor utca 41.
Hrsz.:	725/1
Azonosító:	5803
Törzsszám:	9389

Helyszínrajz

Légifotó

A műemléki védettségű kőkereszt a Pincesor utca elején található. A kereszt 1982 óta áll országos műemléki védettség alatt. Ez a kőkereszt egykor a nyugati faluvéget jelölte. A műemlék a többi községbeli kereszthez hasonlóan fontos településtörténeti emlék, ennek megfelelően jó állapotban van, környezete gondosan ápolat, rendszeresen karbantartott.

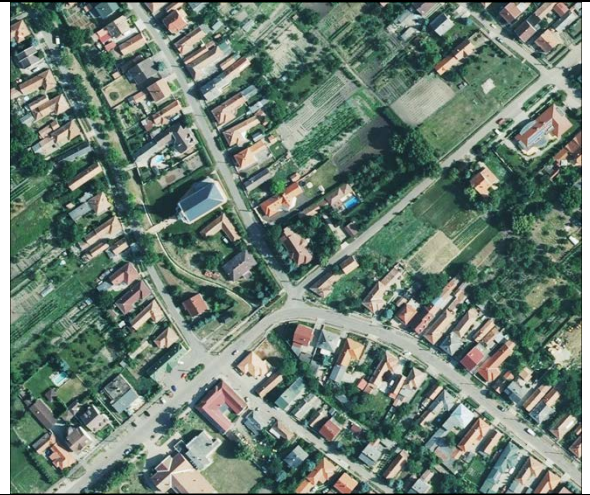
Műemlékek

4. Nepomuki Szent János szobor

Cím:	Virág utca 2.
Hrsz.:	1345
Azonosító:	5804
Törzsszám:	2209

Helyszínrajz

Légifotó

A Nepomuki Szent János szobor a település központjában, a Fő utca és a Virág utca keresztesződésénél található a Szent Imre templom parókiájának kertjében. A szobor 1958 óta áll országos műemléki védetség alatt. A fontos településtörténeti emlék 1807-ből származik, eredetileg a Fáy kastély előtti kőhídon állt. A jelenlegi patak közeli elhelyezése nem véletlen, hiszen Nepomuki Szent János a folyók, hidak, hajósok, vízimolnárok és a halászok védőszentjeként van számontartva. A szobor jó állapotban van, környezete, a parókia kertje gondosan ápol, rendszeresen karbantartott.

1.7.4. Helyi védelem

A település hatályos Helyi építési szabályzata, valamint Településszerkezeti terve rögzíti a helyi védelemre javasolt épületeket, míg a helyi védelem alatt álló területeket (településszerkezeti védett terület/helyi értékvédelmi terület határa, utcaképi védelem, helyi védett pincék együttese) a hatályos Helyi építési szabályzat, Szabályozási terv és Településszerkezeti terv tartalmazza.

A helyi védelem alatt álló elemeket Nagyréde Településképi arculati kézikönyve és a véleményezés alatt álló Településképi rendelete is rögzíti. A helyi védett értékek ezen dokumentumokban bemutatásra kerülnek.

1.7.5. Helyi védelemre javasolt további épületek

A község véleményezési szakaszban járó Településképi rendelete a helyi védelem alatt álló épületeken túl nem tartalmaz további helyi védelmi javaslatokat.

1.8. Területhasználat és területi állapot a kulturális örökség összefüggésrendszerében

1.8.1. Régészeti lelőhelyek

A település területén két nyilvántartott régészeti lelőhely található, illetve a község délkeleti szélére is kiterjed a Gyöngyöshalászi lelőhely (Ebhát). Mind a három lelőhely a külterületen található, a teljes egészében a község közigazgatási területén fekvő lelőhelyek a belterülettől délre, az Öreg-hegynél találhatóak. A lelőhelyek mindegyike művelés alatt álló mezőgazdasági területen fekszik, melyeken szőlőtermesztés zajlik.

1.8.2. Táj- és természetvédelem

Nemzeti és nemzetközi oltalom alatt álló területek nem találhatók a településen. A természeti értékek jellemzően a település külterületein találhatóak, melyek részei az ökológiai hálózatnak. A védett növény és állatfajoknak otthont adó, lankás patakvölgyek, horgásztavak, és erdősávok az ökológiai folyosó részei. A területhasználatok esetében jellemző a nagyüzemi szőlőtermesztés, az intenzív szántóföldi növény- és gyümölcstermesztés, melyek sok száz év során a táji adottságokhoz alkalmazkodóan alakultak ki.

A település külterületeinek jelenlegi területhasználatát vizsgálva megállapítható, hogy a természeti adottságoknak megfelelően történik a tájhasználat.

A település hatályos rendezési eszközei is támogatják a természetvédelmi érdekeket, területfelhasználás szintjén és övezeti szinten is differenciálásra kerültek az ökológiai folyosóval érintett területek. A település fejlesztési területei többségükben a védett területeken kívül kerültek kijelölésre, ide tartoznak a belterülethez kapcsolódó lakóterület bővítések. Érinti ellenben az ökológiai folyosó területét a Tarjáni út végén kijelölt kertvárosias lakóterület, a Hunyadi utca mentén kijelölt kereskedelmi szolgáltató gazdasági terület és az Atkári út mentén kijelölt ipari gazdasági terület. Konkrét fejlesztések azonban még egyik területen sem valósultak meg. A területek távlati szabályozása során szigorúbb előírásokat kell alkalmazni, mely a megengedett beépíthetőséget korlátok között tartja, elsősorban a tájba illesztést, valamint a terület kevésbé intenzív használatát támogatva.

1.8.3. Épített örökség védelme

Műemlékek

Nagyréde közigazgatási területén 4 db országosan védett érték található. Ezek a Zsellérház, a Fáy kúria, a Pincesor utca elején található kőkereszt, valamint a Fő utca és a Virág utca kereszteződésénél álló Nepomuki Szent János szobor. Mind a négy műemlék a település belterületén, a történeti településmagban található, jellemzően intézményi területhasználatúak. Mind a tulajdonviszonyaik (önkormányzati, illetve egyházi tulajdon, míg a kőkereszt magántulajdonú prészához tartozó telken áll), mind országos védettségük biztosítják a megfelelő értékvédelmet számukra.

Helyi védett és további helyi védelemre javasolt épületek

A község Településképi arculati kézikönyve, illetve a véleményezés alatt álló Településképi rendelete helyi védett elemként rögzíti a településszerkezeti védett területet, amely főként a

településközpontot és a hozzá kapcsolódó lakóterületeket foglalja magába. A szóbanforgó területet az intézményi és a kereskedelmi, szolgáltató funkciók jelenléte jellemzi, amely mellett a lakófunkció dominál.

A fenti dokumentumok utcaképi védelmet rögzítenek az Atkári út és a Rákóczi út mentén. A település belterületének déli részén található utcákat elsősorban lakóépületek szegélyezik, melyek egységes kialakításukkal harmonikus utcaképet teremtenek. Az érintett utcákon nagy számban fordulnak elő a népies karakterjegyeket hordozó épületek. A lakóépületeken túl a szóbanforgó utcák mentén kisebb számban intézményi, valamint kereskedelmi és szolgáltató funkciójú épületek is találhatóak.

Helyi egyedi védelem alatt a településen 22 épület és 2 alkotás áll. A helyi védett értékek elszórtan helyezkednek el a belterületen, legtöbbjük a településközpontban található. Az épületek majdnem mindegyike lakóépület, de található közöttük intézményi épület is.

A fentiekén túl helyi védett elem a pincék együttese, amely a település déli részén található a Pincesor utcában, valamint a Majoros közben. A hagyományos népi építészeti jegyeket hordozó préházak és a hozzájuk tartozó borospincék jellemezte területen a mezőgazdasági funkció a domináns, de elvértve a lakófunkció is megjelent.

2. VÁLTOZTATÁSI SZÁNDÉKOK

A Településfejlesztési Koncepció megalapozásához meghatározásra kerültek Nagyréde nagyközség fejlesztési irányai, melyek a megalapozó vizsgálat tanulságai és a település vezetőivel, civil szervezetekkel, gazdasági szereplőkkel és lakossági véleményformálókkal folytatott egyeztetések alapján kerültek véglegesítésre.

Nagyréde nagyközség fejlesztési irányainak meghatározása

A település nagyságrendje, lakóterületek

- Falusias, zsáktelepülés jelleg megtartása, a lakosságszám maximum 4000 fős szinten történő stabilizálása.
- Üres telkek beépülésének a preferálása a távlati fejlesztésre kijelölt lakóterületek beépülése helyett.
- Családi házas, illetve kínálati jelleggel kisebb volumenben többlakásos - társasházias beépítés preferálása a lakópark jellegű beépítés helyett.
- Igény és indokoltság esetén a lakóterületi tömbbelsőket feltárása az arra alkalmas területeken.
- A lakóterületek védelme érdekében a megengedhető gazdasági tevékenységek nagyságrendjének meghatározása, illetve a géptárolás, a mezőgazdasági gépek közlekedésének és az állattartás körülményeinek meghatározása.

Humán infrastruktúra, közösségi élet fejlesztése

- Intézményfejlesztés az óvodát érintően, a Brezovay-kastély kertjében új épület kialakítása egy önálló bölcsőde számára vagy az óvoda bővítése céljával.
- A Művelődési Ház felújítása, fejlesztése, funkcióbővítés.
- A Fáy kastély tervezett fejlesztésének megvalósítása, többfunkciós közösségi és kulturális tér kialakítása.
- Új rendezvényter kialakítása a Zsellérház környezetében vagy az Árpád utca és a Virág utca közötti tömb északi végénél.

Kereskedelem, szolgáltatás fejlesztése

- A településközpont funkcionális gazdagítása, valós központ kialakítása: új kereskedelmi, szolgáltató és vendéglátó egységek létrehozása.
- Kiegészítő szolgáltatások a szemklinikához és a „míntagazdasághoz” kapcsolódóan (pl. szálláshely-szolgáltatás, továbbképzés)
- A frekvenciát, kedvező elhelyezkedésű kihasználatlan területek (az egészségügyi központtól délre fekvő terület, a Pincesor utca végénél található ingatlan, a Virág utca végénél található terület, az egykori kazángyártó üzem területe) hasznosítása, a hasznosítás ösztönzése.

Gazdaság fejlesztése

- A szőlőtermesztés és a bortermelés modernizálása, a szőlő-bor ágazat „újragondolása”, minőségi termelés preferálása a mennyiségi termelés helyett, a csemegeaszőlő termelés volumenének a növelése.
- A Fáy kastély tervezett fejlesztésének megvalósítása után helyi borok értékesítése a kastélyban.
- A jövőben kialakításra kerülő szemklinikában és „míntagazdaságban” rejlő indukáló erő kihasználása, kiegészítő gazdasági ágazatok letelepedésének ösztönzése.

- A lakóterületbe ékelődő, egykori zavaró hatású kazángyártó üzem telephelyét érintően a nem zavaró jellegű hasznosítás ösztönzése, akár a telephely önkormányzati hasznosítása.
- A vállalkozások letelepedésének ösztönzése érdekében a gazdasági területkijelölések felülvizsgálata, infrastrukturális fejlesztések.
- A családi, illetve kisvállalkozások támogatása a megengedhető gazdasági tevékenységek nagyságrendjének meghatározása, valamint a géptárolás, a mezőgazdasági gépek közlekedésének és az állattartás körülményeinek meghatározása által.
- A fiatalok helyben tartása program folytatása, a helyi munkavállalásuk ösztönzése, saját vállalkozás létrehozásának támogatása.
- A munkaerő helyben tartása, képzési és átképzési lehetőségek biztosítása.
- A kialakítás előtt álló helyi termelői piac mint gerjesztő erő kihasználása, a helyi zöldség és gyümölcsstermesztés támogatása.
- Térségen belüli gazdasági együttműködések ösztönzése.

Turizmusfejlesztés

- Tematizált turizmus: főként a bor-, sport-, és egészségturizmus fejlődésének ösztönzése.
- A különleges területkijelölések újragondolása, reális, idegenforgalmi célokat is szolgáló funkciók számára történő kijelölések.
- A településközpont funkcionális gazdagítása a turizmus fejlődését is szolgálva, új kereskedelmi, szolgáltató és vendéglátó egységek létrehozása, új szálláshely(ek) kialakítása.
- Turisztikai attrakciók összekötése, a látnivalók és a szolgáltatások felfűzése, ezekhez kapcsolódó gyalogos és kerékpáros hálózat kialakítása.
- A Pincesor egységes arculatának kialakítása, pincék megnyitása a nagyközönség előtt, „látvány borászat”, borkóstolók.
- A Fáy kastély tervezett fejlesztésének megvalósítása után a kastély turisztikai attrakcióként való hasznosítása.
- A jövőben kialakításra kerülő szemklinikában, illetve „mintagazdaság”-ban rejlő idegenforgalmi lehetőségek kiaknázása.
- A Művelődési Ház fejlesztése, funkcióbővítés, konferenciaterem kialakítása.
- Patakmenti tanösvényszerű sétány kialakítása.
- Szánkópálya és kilátó kialakítása.
- A horgásztavak turisztikai hasznosítása.
- Új, idegenforgalmi szempontból is vonzó rendezvénytér kialakítása a Zsellérház környezetében vagy az Árpád utca és a Virág utca közötti tömb északi végénél.
- Új, főként a szőlő- és borkultúrához, hagyományörzéshez kötődő rendezvények meghonosítása, korábbi rendezvények életre hívása.
- Csatlakozás a mátrai településeket összekötő, egyre bővülő kerékpárhálózathoz.
- A kerékpáros infrastruktúra fejlesztése a kialakítás előtt álló Haladás úti kerékpárúthoz kapcsolódóan Gyöngyös felé, illetve Gyöngyöstarján irányába.
- Térségen belüli turisztikai együttműködések ösztönzése, a települések attrakcióinak felfűzése.

Zöldterületek, közterületek fejlesztése

- Meglévő, funkcióval bíró zöldterületek megőrzése fenntartása, közparki fejlesztése (esetleg funkcióbővítése), növénykiültetések fejlesztése, parkberendezések kihelyezése, karbantartása.
- A használati értékkel nem bíró zöldfelületek minőségi fejlesztése, fenntartása, a kijelölt funkció nélküli zöldterületeken tervszerűen kialakított közparkok, közösségi terek létrehozása.
- Változatos terek biztosítása a közösségi élet színteréül.

- Hiányzó központi funkciók színtereinek biztosítása, kialakítása (faluközpont, rendezvénytér, találkozópontok).
- Új játszótér kialakítása a belterület keleti részén.
- A közparki kijelölések átstrukturálása, mely kiterjedésük csökkenésével nem jár, azonban jobban illeszkedik a lakossági igényekhez (patakmenti zöldterületek).
- A település egyes alközpontjait összekötő gyalogos tengely kialakítása. Ezen központi területek, közösségi terek tervszerű, igényes és látványos, egységes koncepció szerinti kialakítása.
- Nagyréde belterületén a Rédei Nagy-patak komplex rendezéséhez kapcsolódóan gyalogos és kerékpárút kialakítása, mederkarbantartósáv kijelölése, illetve a patak menti zöldfelületek megújítása, egységes kialakítása a vízparti jelleg hangsúlyozásával.
- Ehhez kapcsolódóan alközpontok összeköttetését biztosító útvonalak és ökoturisztikai ismeretterjesztő útvonalak kialakítása a patak mentén, pihenőhelyek, információs pontok kialakításával.
- Gyalogos kapcsolat kialakítása az Óvoda utca és a tervezett patakmenti sétány között.

Táj- és mezőgazdaság megőrzése, minőségi fejlesztése

- A szőlők tájhasználati és településképi szempontból is meghatározóak Nagyrédén, a szőlőkultúra megőrzése, minőségi fejlesztése elsődleges szempont.
- A hagyományos szőlőgazdálkodáshoz és borászathoz kötődő gazdálkodási formák ösztönzése, a szőlőművelés támogatása és a pincesor turisztikai szerepének erősítése.
- A település tájszerkezetében a hagyományos tájhasználati formák és természeti értékek megőrzése, fenntartása.
- Külterületi árkok, utak megóvása, elművelésük negatív hatásainak tudatosítása.
- A jó minőségű mezőgazdasági területek megőrzése, védelme, racionális természetkímélő földhasználat megteremtése, támogatása.
- Ökológiai alapú mezőgazdálkodás kialakításának támogatása, feltételeinek fejlesztése.
- A település természetvédelmi oltalom alatt nem álló ökológiailag értékes, természetes és természetközeli vegetációjú, tájképileg értékes területei, természeti és táji értékei fennmaradásának biztosítása.
- A védett és ökológiailag értékes területek fenntartása és megőrzése.
- A védett területeken továbbra is cél a természetvédelem szempontrendszerének is alárendelt területhasználatok és szabályozási mutatók fenntartása illetve megalkotása, mely az értékes területek védelmét, ökológiai és ökonómiai alapú fejlesztését teszi lehetővé.
- A tájképvédelem, a táji értékek védelme érdekében a tájba illeszkedésre való törekvés, a kilátás és rálátás, a tájképileg értékes elemek védelme, kilátópontok meghatározása, környezetének fejlesztése.
- Beépítetlen mezőgazdasági táj megőrzése külterületen, kertes mezőgazdasági területeken lakófunkció kizárása.
- Mezőgazdasági területeken a meglévő védőfásítás, tájfásítás, mezsgyék védelme, illetve újak kialakítása a nagyobb összefüggő táblák, dűlőutak esetében.
- Meglévő összefüggő erdőterületek védelme a belterület körül.
- Horgásztavak idegenforgalmi szerepkörének növelése.
- Tarján úti volt víztározó területének vízgazdálkodási célú fenntartása.

Környezet- és természetvédelem

- A környezeti adottságokban rejlő lehetőségek felhasználása, megújuló energiahordozók nagyobb mértékű használata, a hagyományos energiahordozók használatának visszaszorítása.

- Napelempark létesítése a település erre legalkalmasabb részén, hasonló funkciójú terület közelében.
- Energiatudatos szemléletre nevelés és életvitel preferálása.
- A település klimatikus viszonyainak javítása.
- A szennyvízcsatorna hálózatra történő rácsatlakozás ösztönzésével a talaj és a talajvíz védelmének biztosítása.
- Környezetvédelmi szempontok érvényesülésével a gazdasági és mezőgazdasági területek zavaró és szennyező hatásainak csökkentése.
- Patakmenti sétány kialakítása kapcsán kül- és belterületi szakaszokon vízfolyások rehabilitációja természetvédelmi szempontok figyelembe vétele mellett meder, illetve partfalrendezése.
- Zöldhulladékgyűjtő kialakítása

Közlekedési infrastruktúra fejlesztése

- A település belterülete és a 3. számú főút kapcsolatát biztosító bekötő utak felújítása, a főúti kapcsolatot biztosító csomópontok biztonságosabbá tétele.
- Nagyréde és Gyöngyös között egy összekötőút kialakítása, az összekötőút forgalmának szabályozása a lakóterületek és az utak védelme érdekében.
- Belterületi útfelújítások folytatása, összhangban a kerékpáros infrastruktúra fejlesztésével.
- Kerékpárút kiépítése Gyöngyös és Gyöngyöstarján felé.
- A patak mentén sétány és kerékpárút kiépítése.
- Új gyalogos átkelőhelyek kialakítása a község forgalmas pontjain.
- Utak kiszélesítése vagy egyirányúsítása a település közlekedés szempontjából problémás helyein.
- A lakóutcák zavartalan forgalma céljából a telken belüli parkolás előnyben részesítése, a közterületi parkolás korlátozása.

Közmű infrastruktúra fejlesztése

- A felszíni csapadékvíz elvezetés problémáinak megoldása: a patakmeder és a nyílt árkok megtisztítása és folyamatos karbantartása, új árkok kiépítése.
- Helybiztosítás záportározók számára a hagyományosan vízvisszatartási funkcióval rendelkező területeken (az egykoron a Fűzfa utca és a Tarjáni út között húzódó nyúlgáttól északra fekvő területek), a záportározók rendeltetésszerű működésének biztosítása.
- A település teljes területére vonatkozó Vízügyi tanulmányterv készítése a vízrendezési problémák feltárása érdekében.
- A közvilágítás további fejlesztése.

A Településfejlesztési Koncepció alapját képező fejlesztési irányokat a képviselőtestület 123/2019. (VII.10.) önkormányzati határozatával a TFK kidolgozásának alapjául elfogadta. Ennek megfelelően került kidolgozásra a Településfejlesztési Koncepció.

A jövőkép tömör megfogalmazása:

**„NAGYRÉDE A TÁJJAL HARMÓNIÁBAN ÉLŐ, ÉRTÉKEIT ŐRZŐ ÉS BEMUTATÓ,
SZŐLŐ-ÉS BORKULTÚRÁJÁT TOVÁBBÖRÖKÍTŐ, MÉRTÉKTARTÓAN FEJLŐDŐ
KÖZÖSSÉG”**

A település jövőképének eléréséhez az alábbi 6 rész cél került megfogalmazásra:

1. **Területfelhasználás és településszerkezet továbbfejlesztése**
2. **Az ellátások, szolgáltatások körének bővítése, a közösségi élet erősítése**
3. **A helyi gazdaság fejlesztése, munkahelyteremtés**
4. **Turizmus fejlesztése a táji és épített környezet tiszteletben tartásával**
5. **A jellegzetes táji-, természeti adottságok, az épített értékek és a településkarakter harmóniájának megőrzése**
6. **A műszaki infrastruktúra fejlesztése**

A rész célok az alábbi szakterületi fejlesztési-rendezési javaslatokra, programokra bonthatók:

1. **Területfelhasználás és településszerkezet továbbfejlesztése**
 - Az élnéltséget szem előtt tartó települési nagyságrend meghatározása
 - Lakóterületi fejlesztések
 - A még kihasználatlan és a már beépülőben lévő lakóterületek beépítésének ösztönzése
 - A meglévő állapotokhoz illeszkedő beépítés preferálása
 - A lakóterületek védelme
 - Gazdasági területek felülvizsgálata
 - Zöldterületi átstrukturálások és a különleges területkijelölések újragondolása
2. **Az ellátások, szolgáltatások körének bővítése, a közösségi élet erősítése**
 - Intézményfejlesztések
 - Az óvoda területének fejlesztése
 - A Múvelődési Ház és környezetének megújítása
 - A Fáy kastély fejlesztése
 - A településközpont funkcionális gazdagítása
 - Új rendezvényter kialakítása
3. **A helyi gazdaság fejlesztése, munkahelyteremtés**
 - A mezőgazdasági szektor fejlesztése
 - A szőlő-bor ágazat megújítása
 - A kertes mezőgazdaság támogatása
 - Vállalkozások támogatása, új gazdasági szervezetek letelepedésének ösztönzése
 - Munkavállalók versenyképességének javítása
 - Településen és térségen belüli gazdasági együttműködések erősítése, kialakítása

4. Turizmus fejlesztése a táji és épített környezet tiszteletben tartásával

- Tematizált turizmus
- Az idegenforgalmi adottságok kiaknázása
 - Meglévő értékek hangsúlyozása, fejlesztése
 - Új turisztikai értékek létrehozása
- Turisztikai attrakciók összekötése
- Az idegenforgalmi ágazathoz kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése

5. A jellegzetes táji-, természeti adottságok, az épített értékek és a településkarakter harmóniájának megőrzése

- Az épített értékek és a településkarakter védelme
- Értékvédelem a településrendezés eszközeivel, hagyományos tájhasználati formák megőrzése
 - Területhasználat- és építésszabályozás
 - Természeti és táji értékek védelmének biztosítása helyi rendeletben
 - Erdőterületek védelme
- Szőlőkultúra megőrzése, minőségi fejlesztése
- Ökológiai gazdálkodási módok, környezetbarát technológiák ösztönzése
 - Környezetkímélő gazdálkodás támogatása
- Rédei Nagy-patak zöldfelületi és rekreációs fejlesztése, táji érték megőrzése mellett

6. A műszaki infrastruktúra fejlesztése

- A közlekedési infrastruktúra fejlesztése
- A közmű infrastruktúra fejlesztése
- Megújuló energiaforrások használata, környezettudatosság
 - Megújuló energiaforrások használatának ösztönzése
 - Környezettudatosság, környezeti nevelés erősítése

3. HATÁSELEMZÉS

A településfejlesztési koncepció stratégiai és rész céljai az előzetesen kimunkált és a képviselőtestület által elfogadott településfejlesztési irányok alapján kerültek meghatározásra.

A fejlesztési irányok több ponton is kifejezik az örökségi értékek megőrzése iránti elköteleződést. Az alábbiakban a koncepciónak a régészeti, a táji és természeti és az épített örökségi értékekre gyakorolt várható hatásainak elemzése történik.

3.1. Településfejlesztési irányok várható hatása a régészeti értékekre

A településen nyilvántartott régészeti lelőhelyek mindegyike olyan mezőgazdasági hasznosítás alatt álló területen fekszik, amelyen szőlőművelés zajlik. A koncepcióban a helyi gazdaság fejlesztésének részeként kitüntetett szerep jut a településen igen nagy hagyománnyal rendelkező mezőgazdasági szektor fejlesztésének, kiváltképp a szőlő-bor ágazat modernizálásának, amely során kiemelt cél a táji sajátosságok és a mezőgazdasági kultúra megőrzése, minőségi fejlesztése, a természetkímélő gazdálkodási módszerek alkalmazása. Mivel a lelőhelyekkel érintett területek egyikén sem javasolja a koncepció sem a területhasználat, sem a művelési ág megváltoztatását, így a koncepcionálisan megjelenő mezőgazdasági fejlesztések és a más területeket érintő fejlesztési elképzelések sem járnak kedvezőtlen táji, természeti következményekkel, nem veszélyeztetik a régészeti lelőhelyek állapotát.

3.2. Településfejlesztési irányok várható hatása a táji, természeti értékekre

A természetvédelem szempontrendszerének is alárendelt területhasználatok és szabályozási mutatók megalkotása az értékes területek védelmét, ökológiai és ökonómiai alapú fejlesztését, a sajátos helyi adottságok megőrzését teszi lehetővé. Az ökológiai folyosóban lévő erdő, rét, legelő és szántóföldi területek használatának és beépítésének ökológiai szempontú korlátozása biztosíthatja a rendszer folyamatosságát és lehetőséget teremt a természeti területek, erdőterületek bővítésére, fejlesztésére, ezért az érintett területeken mind településszerkezeti, mind szabályozási tervi szinten olyan területfelhasználási kategóriák és övezetek kerülnek meghatározásra, melyekre megalkotott szigorú előírások biztosítják a természeti értékek védelmét. A mezőgazdasági területek esetében a védett területen elhelyezkedő termőföldek korlátos mezőgazdasági területként megkülönböztetésre kerülnek a nem védett területen található általános mezőgazdasági területektől. Ezekben a korlátos területeken a javasolt HÉSZ előírásai az elhelyezhető funkciók, építmények körének, valamint a művelés intenzitásának szabályozásával segíti az természetvédelmi érdekeknek alárendelt extenzív gazdálkodás fennmaradását. A nagyüzemi szőlőterületek továbbra is differenciáltan, kertes mezőgazdasági területfelhasználáson belül kerülnek lehatárolásra a korábbi tervek szellemiségének megfelelően. A mezőgazdasági szektor fejlesztése során előnyben részesítendő a természetkímélő, tájra jellemző, hagyományos gazdálkodási módszerek, a bio- és ökológiai gazdálkodás, mely a vegyszerhasználat korlátozását, mellőzését jelenti. A fentiek miatt a koncepcionálisan megjelenő mezőgazdaság fejlesztések nem sértik a természetvédelem érdekeit, nem járnak negatív táji, természeti következményekkel.

A lakóterületeket érintő fejlesztések a már meglévő beépítésre szánt területeket érintik, új területi kijelölés nem szükséges. Tekintettel arra, hogy a természeti környezet rovására új területfoglalás

nem várható, a tervezett minőségi fejlesztések a táji, és természetvédelemi szempontból kedvezőek, természetvédelem érdekeivel nem ütköznek, az értékek bemutatását segíthetik.

A kereskedelem, szolgáltatás fejlesztésére irányuló elképzelések elsősorban a már meglévő gazdasági területeket, telephelyeket érintik, nem járnak táji, természeti értékek sérülésével.

A hatályos tervekben az ökológiai folyosó területét részben érintő ipari-gazdasági terület-kijelölés a TSZT/HÉSZ keretében pontosítandó.

A különleges területfelhasználásba sorolt területek átstrukturálása a már meglévő állapotoknak és jövőbeni fejlesztési igényeknek megfelelően, azok rendezése érdekében került meghatározásra, mely nem jelenti újabb beépítések megjelenését. A területre vonatkozó övezeti előírásokkal biztosítható a terület természetvédelmi érdekeknek megfelelő szabályozása.

A turizmus fejlesztés egyrészt a szolgáltatások körének bővítését, zöldterületek minőségi fejlesztését, másrészt pedig a természeti és művi értékek bemutatását, a természeti környezet adottságainak hatékonyabb kihasználását célozza meg. A tervezett hasznosítási irányok csak a természeti környezet védelme mellett támogatandók.

A patak mentén tervezett gyalogos és kerékpáros tengely az egyes településrészek, intézmények, valamint a település turisztikai célpontjainak összekapcsolását segíti. A patak menti zöldfelületeket érintő közlekedési tengely kiépítése a Rédei Nagy-patak komplex rendezése után képzelhető el, mely fejlesztés során a terület jelenlegi zöldfelülete is megújulna. A patak mentén húzódó zöldfelületek feltárásuk révén alkalmassá válnak közösségi hasznosításra, ezáltal kiemelt szerepet kapnak a közösségi élet fejlesztésében.

3.3. Településfejlesztési irányok várható hatása az épített örökségi értékekre

A település nagyságrendjére, a lakóterületekre vonatkozó irányok és célok alapvetően a település szerkezetének, fő karakterelemeinek megtartásában és a változtatások során ezen szempont elsődlegessége révén gyakorol értékőrző hatást. Fontos ugyanis, hogy Nagyréde adottságai voltaképpen éppen abban a sajátos táji és települési léptékrendben érvényesülhetnek zavartalanul, amelynek térbeli határait a település voltaképpen már elérte. A kisebb volumenű és környezetéhez illeszkedő beépítések preferálása, az üres és a már beépülőben lévő tartalék lakóterületek beépítésének támogatása, illetve a lakóterületek védelme garanciát ad a páratlan természeti és épített adottságok harmóniájának megőrzésére, a fejlesztésekben a minőségre való törekvésre.

A humán infrastruktúra és a közösségi élet fejlesztése elsősorban a közintézmények megújítását, fejlesztését célozza. A tervezett fejlesztések közül egy műemléki védelem alatt álló épületet érint. Ez az épület a Fáy kastély, amely jó ideje kihasználatlanul áll. Az önkormányzat nyertes pályázatának köszönhetően azonban hamarosan méltó módon megújulhat a védett épület, hiszen megvalósul a kastély komplex felújítása, illetve többfunkciós közösségi és kulturális térré való alakítása. Ennek keretében az épület állagmegóvása, karakterőrző felújítása mellett kialakításra kerül benne egy bemutató tér, amelyben megérdemelt helyet kapna több állandó kiállítás is (pl. helytörténeti múzeum, Molnár József festményei, a Helyi Értéktár kiállítása). A remények szerint az épület a Generációk háza is lesz, hiszen a kiállítások lehetőséget adnak a gyermekeknek, felnőtteknek, helyieknek és turistáknak egyaránt, hogy igazán megismerhessék Nagyrédét. Az elképzelések szerint az állandó kiállítások mellett az épület számtalan programnak, rendezvénynek is otthont ad majd. Így összességében a fejlesztésnek köszönhetően az épület

megóvása, védelmének biztosítása mellett a település egyéb értékei is megfelelő környezetben bemutatásra kerülnek, illetve új, számtalan lehetőséget kínáló közösségi tér jön létre.

A kereskedelem, szolgáltatás fejlesztésére irányuló elképzelés a településközpont élettél való megtöltését tűzte ki célul, amely elsősorban a kereskedelmi és szolgáltató, vendéglátási infrastruktúra fejlesztése által érhető el. Ezen fejlesztés keretében új kereskedelmi és szolgáltató, vendéglátóipari egységek kialakításának szükségessége kerül rögzítésre. Az új egységek kialakítása nem érinti a község épített örökségi értékeit, hiszen az egységek tervezett helyszínéül a frekvenciát elhelyezkedésű, jelenleg kihasználatlanul álló területek, illetve ingatlanok lettek kijelölve (egykori Öreghegyi Borozó, az egészségügyi központtól délre fekvő beépítetlen ingatlan, a Virág utca végénél található, szintén beépítetlen ingatlan).

A gazdaság fejlesztése célkitűzés a település gazdaságának erősítését célozza meg, melynek keretében a természeti és épített értékek védelmét szem előtt tartva, a kedvező adottságokat és a tapasztalatot kiaknázva kívánja megvalósítani a mezőgazdasági szektor modernizálását, a helyi vállalkozások támogatását, új gazdasági szervezet letelepedésének ösztönzését, a munkavállalók versenyképességének javítását, valamint a gazdasági együttműködések erősítését, kialakítását. A célkitűzések elsősorban a gazdasági területeket, telephelyeket érintik, nem járnak az épített értékek sérülésével.

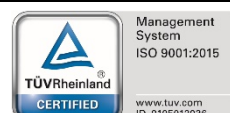
A turizmusfejlesztési elképzelés az igen kedvező idegenforgalmi adottságokra (a vonzó természeti értékek mellett a gazdag épített környezetre) alapozva, tematizálva kívánja megvalósítani a turizmus fejlesztését, élénkítését. Mivel Nagyréde vonzereje éppen természeti és épített értékeiben rejlik, ezért elsődleges cél, hogy azok úgy váljanak turisztikai attrakcióvá, hogy a legkisebb mértékben se sérüljenek, állaguk megóvásra kerüljön, eredeti jegyeiket megőrizve felújításra kerüljenek. Jó példa erre a településnek egyedi karaktert kölcsönző prэшázai és pincéi a Pincesoron. Ezen építmények tekintetében a legfontosabb feladat állaguk megóvása, a leromlott fizikai állapotban lévő épületek felújítása, illetve a Pincesor teljesen egységes megjelenésének, arculatának a kialakítása.

A táj- és mezőgazdaság megőrzésére, minőségi fejlesztésére irányuló célkitűzés mind az épített, mind a táji elemek tekintetében azt az általános célt szolgálja, hogy Nagyréde védett értékei mind állapotuk, mind funkcióik megőrzése által a település sokáig fennmaradó értékeit képviseljék. Az önkormányzat által elfogadott Településképi arculati kézikönyv és a véleményezési szakaszban járó Településképi rendelet az átgondolt szabályozási előírásokkal együtt abba az irányba hatnak, hogy az arra érdemes épületek, építmények, természeti területek, hosszú távon is jó állapotban képviseljék eredeti táji, építészeti elemeiket, mintaként szolgálhassanak a tervezett településképi, utcaképi számára.

A közlekedési infrastruktúra fejlesztésére irányuló törekvések elsősorban belterületen belüli fejlesztési elképzeléseket rögzítenek. Mindemelllett a Gyöngyösre ingázók magas száma miatt javaslatot tesz egy összekötőút kiépítésére is Nagyréde és Gyöngyös között. Az összekötőúttal kapcsolatban ugyanakkor hangsúlyozásra kerül, hogy a kialakítása várhatóan a mezőgazdasági gépek által történő jelentős mértékű igénybevétel miatt, veszélyeket rejt magában az érintett lakóterületek és a belterületi utak vonatkozásában is. A lakóterületeken élők nyugalmanak, valamint az utak minőségének megóvása érdekében a forgalom szigorú szabályozásának szükségessége kerül rögzítésre (a legrövidebb és elhelyezkedése miatt a legalkalmasabb útvonal kijelölése az összekötőút elérésére, illetve forgalomtechnikai eszközök segítségével a forgalom ezen útvonalra történő terelése). Ezen elképzelések a belterületet érintő negatív hatások minimalizálása miatt mindenképpen hozzájárulnak a település épített értékeinek védelméhez.

A közmű infrastruktúra fejlesztését kitűző elképzelés leginkább a csapadékvíz elvezetés hiányosságainak pótlására, a klímaváltozás hatására kialakuló szélsőséges csapadékesemények kezelésére vonatkozóan határoz meg közműfejlesztési feladatokat. Mindezen fejlesztési elképzelések, többek között a település szintű vízvezető rendszer kialakítása, a helyi vízvisszatartás megoldása összességében jelentősen hozzájárulnak a csapadékvíz zavarmentes elvezetéséhez, ezáltal pedig a természeti értékek védelme mellett az épített környezet megóvásához is.

4. ÖSSZEFOGLALÓ

4.1. Régészet

A település területén két nyilvántartott régészeti lelőhely található, illetve a község délkeleti szélére is kiterjed a Gyöngyöshalászi lelőhely (Ebhát). Mind a három lelőhely a külterületen található, a teljes egészében a község közigazgatási területén fekvő lelőhelyek a belterületől délre, az Öreg-hegynél találhatók. A lelőhelyek mindegyike olyan mezőgazdasági hasznosítás alatt álló területen fekszik, amelyen szőlőművelés zajlik. A koncepcióban kitüntetett szerep jut a mezőgazdasági szektor fejlesztésének, kiváltképp a szőlő-bor ágazat modernizálásának, amely során kiemelt cél a táji sajátosságok és a mezőgazdasági kultúra megőrzése, minőségi fejlesztése, a természetkímélő gazdálkodási módszerek alkalmazása. Mivel a lelőhelyekkel érintett területek egyikén sem javasolja a koncepció sem a területhasználat, sem a művelési ág megváltoztatását, így a koncepcionálisan megjelenő mezőgazdasági fejlesztések és a más területeket érintő fejlesztési elképzelések sem járnak kedvezőtlen táji, természeti következményekkel, nem veszélyeztetik a régészeti lelőhelyek állapotát.

4.2. Táj és természetvédelem

Nagyréde évszázadok során kialakult táji, természeti és kulturális értékeinek megőrzésére, illetve értékalapú fejlesztésre törekszik a koncepció. A településrendezési és azon belül a tájrendezési javaslatok alapján a táji- és természeti értékek védelme alapvető szempontként került figyelembevételre. Nagyrédén a szőlőterületek jelenléte és védelme meghatározó elemként szerepel, emellett a település ökológiai folyosóval érintett területeinek fenntartása, megőrzése is fontos a település életében. A kedvező tájhasználati arányok, az erdősavok, a mezőgazdasági területek megőrzése szintén kiemelt jelentőségű.

A kialakult hagyományos tájhasználatok, a védett és az ökológiailag értékes területek megőrzése fenntartása és védelme a kedvező területhasználatok megválasztása által biztosított.

A természetvédelem szempontrendszerének is alárendelt területhasználatok és szabályozási mutatók megalkotása az értékes területek védelmét, ökológiai és ökonómiai alapú fejlesztését, a sajátos helyi adottságok megőrzését teszi lehetővé. A természeti és művi értékvédelem körébe tartozó értékek, a kiterjedt szőlőterületek és ökológiailag értékes patak völgyek, a hagyományos gazdálkodási formák és a sajátos tájképi értékek fenntartása érdekében született javaslatok mind ezek megőrzését szolgálják.

4.3. Épített örökségi értékek

A településfejlesztési koncepcióban megfogalmazott célrendszer és az azokhoz kapcsolódó szakterületi fejlesztési-rendezési javaslatok alapján összességében megállapítható, hogy a TFK javaslataival alapvetően a település szerkezetének, fő karakterelemeinek, táji és épített értékeinek megtartására törekszik. Hiszen Nagyréde legfőbb erősségeit éppen a sajátos táji, illetve települési értékei és barátságos falusias jellege, léptéke jelentik.

A közintézményeket érintő fejlesztési elképzelések esetében elsődleges szempontként jelenik meg az épületek megóvása, védelmük biztosítása, míg a településközpont élettel való megtöltését célzó elgondolás nem a község épített örökségi értékeit, hanem a frekventált elhelyezkedésű, jelenleg kihasználatlanul álló területeket érinti.

A gazdaság fejlesztésére irányuló elgondolás esetében szintén kiemelt szempontként szerepel a természeti és épített értékek védelme, a célkitűzések elsősorban a gazdasági területeket, telephelyeket érintik, nem járnak az épített értékek sérülésével.

A turizmusfejlesztési célkitűzések tükrözik azt a fontos felismerést, miszerint Nagyréde vonzereje éppen természeti és épített értékeiben rejlik, ezért elsődleges cél, hogy azok úgy váljanak turisztikai attrakcióná, hogy a legkisebb mértékben se sérüljenek, állaguk megóvásra kerüljön, eredeti jegyeiket megőrizve felújításra kerüljenek.

A táj- és mezőgazdaság megőrzésére, minőségi fejlesztésére irányuló elképzelés mind az épített, mind a táji elemek tekintetében azt az általános célt szolgálja, hogy Nagyréde védett értékei mind állapotuk, mind funkcióik megőrzése által a település sokáig fennmaradó értékeit képviseljék.

A közlekedési és közmű infrastruktúra fejlesztési elképzelések a természeti értékek védelme mellett az épített környezet megóvását is elsődleges és legfontosabb szempontként tükrözik.

5. NYILATKOZAT

Alulírott Pintér Ferenc okl. építészmérnök, településtervezési vezető tervező, területrendezési tervező, településrendezési szakértő nyilatkozom, hogy Nagyréde Nagyközség Településrendezési eszközeinek felülvizsgálatához elkészített Örökségvédelmi hatástanulmány az örökségvédelmi jogszabályoknak és hatósági előírásoknak megfelel. A Településrendezési eszközök és az Örökségvédelmi hatástanulmány elkészítésére jogosultsággal rendelkezem.

Budapest, 2020. április

Pintér Ferenc

okl. építészmérnök
településtervezési vezető tervező
területrendezési tervező
településrendezési szakértő
É 01-1719, TT/1 01-1719
TR 01-1719, SZTT 01-1719

